

Casa	
Gab.	R
Est.	
Tab.	10
N.º	8

A

10

8

(Pellechet - 796)
Hain, 1131

(a)

Pro Monte Pietatis.

Consilia sacrorum Theologorum: ac collegio-
rum Patauii & Perusii. Clarissimorumq;
doctoz. dd. Ioānis baptistæ rozelli
& Ioānis campegii. Cum bulla
ac breui dato fratri Bernardi
no Feltrēsi. Sāctissimi
Pape Innocentii
Octauī.

Tractatus de monte pietatis

Pro Monte Picensi.

Condita sacrorum Theologorum collegio
anno P. M. D. C. LXX. Christianissimi
doct. d. d. Jo. Baptistae de
de A. in campo. Campella
ac dicitur hanc tractat Bernardi
nostrum. S. S. S. S. S.
P. M. D. C. LXX.
O. J. M.

Magistri Ioannis nannis uiterbleñ. ordinis predicatorum ad
R. D. P. Barotium Ep̄um Patauinum Questiones due disputa-
tate super mutuo iudaico & ciuili & diuino.

Reuereñde in Christo mi pater & domine. Post filiales cō-
mendationes. Die. xvi. Aprilis reddite mihi fuerūt litte-
re. R. D. V. doluiq; nimium q̄ mox non potui, opuscu-
lum de monte pietatis quod ganue edideram copiandū
tradere. Nam Ganue ferme o mnia mea relicta sunt: & opus in
manibus aliorum est: uerum quoniam occupationes hebdoma-
de sancte occurrunt & pascalis solēnitatis: & lectionum quas pu-
blico salario lego habita uacatione a magistratu: ne tue. R. D.
desim: etia; mihi hunc assumam laborem: ut quicquid ad memo-
riam reduxero: non obscure: sed pinguiore lucubratione ad te
transmittam: ut noscat. R. D. tua me iam seruitorem tuum esse.
Contra uero ea que dixero, si quis contrarium sentit ponat obie-
ctiones in scriptis quibus cum tua dominatio ad me miserit illico
responsiones transmittam: Me tue. R. D. commendo: quam
Deus fœlicem & ad maiora conseruet. Ex Vitetbio die octauo
Maii, M. cccc. lxxxii.

Quattuor fundamenta.

Mihi autem premissenda uidentur fundamenta quedam que
a nullo negari possint nisi ab heretico uel de heresi & malis mo-
ribus suspecto. Deinde proponendus est casus & diuidendus.
Ultimo disputandus: & exemplandus per duas distinctas & enu-
cleatas questiones more theologico. Fundamenta autem sunt
hec. Primum est: q̄ si quid est expressum in diuinis litteris, cano-
nicis que dicuntur solum uetus & nouum testamentum absolu-
te tenendum est: & omne quod sacre scripture illi non congruit:
tanq̄ anathema est fugiendum: quia si uacillaret auctoritas titu-
baret fides: ut in primo de doctrina Christiana dicit Augustinus
& in epistola prima ad Hieronymum. Si inquit ad scripturas sa-
cras fuerint admissa officiosa mendacia quid in eis remanebit au-
toritatis: que tandem de illis scripturis sententia profertur: &
in Speculo: Vetus inquit & nouum testamentum cum omni hu-
militate suscipimus: contrarios autem scripturarum sensus non
solum fugimus sed etiam anathematizamus: & omnē doctrinā:

quæ non congruit sacræ scripture: ueluti alienam a fidei ueritate
damnamus. ¶ Secundū fundamentum est: q̄ ea quæ sunt in no
uo & in ueteri testamento sunt oīo præferenda omnibus concī
liis: doctoribus & statutis pōtificum: ut notat glo. de libellis. c. xx.
& c. placuit. xxxv. q. ii. ubi sententia Hieronimi prelata est concī
lio calcedonēsi de matrimonio rapte: quia auctoritas Hieronimi
erat fundata sup scriptura diuina exp̄ssa Exodi, xxi. c. & ratio hu
ius est: quia nemo potest contra ius nature: aduersus quod nulla
dispensatio admittitur. In noua uero & ueteri lege continetur ius
nature: ut dicitur distinctione prima. c. ius nature ē quod lege &
euangelio continetur: quod scilicet ad moralia & de quibus que
rimus pertinet: ut dicitur. di. vi. c. non est. §. si ita: & ideo nemo
potest contra ius nature nisi duo mala ita urgeant ut necesse sit al
terum eorum elici. ¶ Tertium fundamentum est q̄ ubi non eēt
aliquid expressum in ueteri uel nouo testamento: tūc standum est
determinationi sedis apostolice. Conciliis & doctoribus approba
tis: ut dicit beatus Thomas in quarto Sententiæ. dist. xxviii. art.
ultimo & in quarto colibeto. q. viii. arti. xx. & in tractatu cōtra im
pugnantes religionem. ¶ Et primum fundamentum est cōtra
quosdam: qui per officiosas glosas & mēdatia defendere conant̄
obscura mendacia contra scripture apertam sententiā. ¶ Secun
dum uero est contra illos qui putant se satis p̄ consciētia determi
nasse. Si consuetudines & constitutiones proferunt non congru
entes legi & euangelio. ¶ Tertium uero est contra eos q̄ sine pu
dore novos proferunt glosatores preferentes eos probatis & an
tiquis ac sanctis doctoribus. ¶ Quartum fundamentum est q̄
deus obligauit sub præcepto Communitates ad puisionem pau
perum ciuū: ut non essent egeni: Deuteronomii. ca. xv. dicēs:
omnino indigens & mendicus non erit inter uos & infra. Si inq̄t
unus de fratribus tuis qui morat̄ intra portas tue ciuitatis ad pau
pertatem deuenit non obdurabis cor tuum nec contrahes ma
num. Sed aperies eam pauperi: & dabis mutuū quo eum indige
re prospexeris. Hoc preceptum obligat semp̄ & ad semper cum
ciuis tuus uenit in paupertatem: quia affirmatiuo additur nega
tiuum: dicens non obdurabis cor tuum nec contrahes manum
tuam ad dandum mutuū indigentibus. Ergo quia communi
tati iubetur prouidere ciuibus quos regit de mutuo proponitur
talis casus.

Casus.

Cū pretio iuris diuini: Rectores ciuitatum obligentur prouidere de mutuo in promptu habendo ut succurratur ciuibus pauperibus qui sunt intra portas illius ciuitatis ut non sit omnino ciuis: indigens & mendicus: ut dictum est Deuteronomii. ca. xv. effectum est ut duplex genus mutui sit inuentum a communitatibus. **V**num iudaicum: **A**lterum ciuile. **C**iudaicum est quod a iudeis in promptu habetur: cum usura: statuente cum illis communitate capitula quibus cogantur christiani reddere usuras iudeis: & illis locare domos. **C**iuile autem est: quod in commune statuunt: quod & si pro diuersarum ciuitatum possibilitate uarietur: in hoc tamen conuenit: ut ex elemosynis constituatur quedam summa pecuniarum puta mille aureorum perpetuo pauperibus ciuibus dicata: & pro eis perpetuo seruanda & augenda. Cui destinentur officiales cum salario a pauperibus habendo qui de summa dicta mutuum accipiant. Accipientes uero mutuum ciues pauperes obligentur ad hec: ut dent pignus usque ad sex menses uel annum: deinde cum repetit pignus dent ultra sortem decem pro centenario: cuius una pars sit pro salario officialium. Alia ad augendum dictam summam: quousque crescat adeo: ut mutuum dari possit pauperibus absque ultra sortem nisi forte quantum sit pro salario officialium. Quod si pauper in tempore statuto non reddiderit uendatur subasteturque pignus pauperis & accepta summa cum ultra sortem pro monte reliquum restituat pauperi ciui. Rursus si non sunt elemosyne a principio pro summa mutui inchoanda: tunc alii accipiunt mutuo dictam summam a diuitibus ciuibus sub supradictis conditionibus adiecto quod id quod mons accipit ultra sortem a pauperibus tripartitendum est: & prima portio colligitur pro reddendo mutuo ciuibus qui mutuarunt: quousque mutuantibus fuerit satisfactum. Secunda uero & tertia pro augmento montis: & salario officialium: ut supra retineantur. In hoc casu duo breuiter queruntur. An iudaicum mutuum conuentionatum dictis capitulis cum communitate: liceat rectoribus christianis. Secundo an liceat ciuile quod dicitur uulgo mons pietatis. Itaque de his duobus duas questiones disputatas reddamus.

CPrima questio de iudaico mutuo.

CPrimo queritur: an pro implendo diuino precepto de mutuo

dando pauperi Ciui liceat communitati iudaicum mutuū sub-
stinere. & capitula cum illis facere quibus cogantur Christiani
reddere iudeis usuras. Et diuidemus dubium i tres partes. In pri-
ma recitabimus opinionem falsam. In secunda ueram, In tertia
respondebimus ad obiectiones partis false.

¶ Prima pars dubii falsa.

¶ Quidam scribunt dictum iudaicum mutuū communitati-
bus licere: & statuere ut sustententur pauperes his rationibus. Pri-
mo quia omne quod iuuat cōmune bonum licitum ē: quia com-
mune bonum est diuinum ut inuit Aristoteles in primo Ethico-
rum. Diuina autem bona iuuanda eē omnes canones & scriptu-
re conclamāt. At iudaicum mutuū iuuat cōmune bonū dum
pauperes ciues in promptu habent quod a crudelitate diuitum
illis denegatur: nisi forte cum maiore usura. Quare communi-
tatibus licet iudaicum mutuū substinere atq; iuuare aliquibus ca-
pitulis supradictis. ¶ Secunda ratio est: quia omnis consuetudo
cuius initii non exrat memoria licita est: quia consuetudo ē alte-
ra natura: ut auctor est Aristoteles in ethicis. Nature autem lex
aut simillima nature consuetudo ligat ne dicam licet dis. viii. ca.
que contra mores hominum sunt flagitia: pro morum diuersita-
te sunt uitanda. Ceterum consuetudo est iudaici mutui in orbe:
cuius initii non extat memoria. Quare licet illud sustentare.

¶ Tertia ratio est quia quod Romanus pontifex non prohibet:
sed tollerāt in terris suis licet sustentare. Sed Romanus Pontifex
non prohibet sed tollerāt in terris suis iudaicum mutuū: quia
nimmo (ut aiunt). Sixtus quartus etiam indulgit iudeis ut possent
pacisci cum communitatibus super suo mutuo. Quare licet cō-
munitatibus dictum iudaicum mutuū statuere. His rationibus
multi iuriste utuntur: ut Andreas barbatius & Paulus de cas-
stro consilio. ccc. xxvi. & Petrus de ancha, consilio. cc. xxx. ad ho-
rum corroborationem etiā has rationes addemus: ut ¶ Quar-
ta ratio sit ista. Omnis lex mutui a deo statuta iudeis: potest de-
fendi: & licet suscipi a Christianis: quia deus legislator: nullo pa-
cto potest errare. Sed deus statuit legem iudeis Deuteronomii.
xxiii. ca. ut fœnerarentur & usuras exigerent ab alienis & non a
iudeis quare Christiani non errant illa sequendo & statuendo: ut
christiani qui sunt alieni a iudeis cogantur reddere iudeis usuras

Quinta ratio est quia quod deus statuit iudeis pro premio licitum est christianis exequi. At Deuteronomii. xxviii. cap. statuit deus pro premio iudeis ut ipsi foenerarentur gentibus multis: & ipsi a nullo foenus acciperent. Quare licitum est christianis cogere suos ut iudeis foenus & usuras reddant. **S**exta ratio est: quia qui sequitur exempla Christi non peccat: sed meretur. At ponens pecuniam suam ad bancum & exigens eam cum usuris sequitur exemplum Christi. Qui seruo suo dixit Luce. xviii. cap. Quare non posuisti pecuniam meam ad mensam: & ego ueniens utique cum usuris exegissem illam. Quare non peccat Christianus exigens usuras. Ergo multo minus peccat. Immo sibi licitum est subditos cogere ad reddendum: quod est proprium in iudaico mutuo. Hec & his similia argumenta fieri possunt pro parte ueritatis aduersaria.

Secunda pars dubii decisiva.

Quo ad secundam partem: ponemus quasdam distinctiones. Secundo decisivas conclusiones. Quo ad primum prima distinctio est de hoc nomine foenus: quod dupliciter accipitur in scripturis. Primo modo pro usura capitalis mutuati: sicut Proverbiorum. xix. capi. foeneratur: inquit Deo qui miseretur pauperis. Nam pro hoc capitali Deus reddit centuplum. Secundo modo accipitur non pro usura capitalis mutuati: sed pro pignore & securitate capitalis mutuati. ut idem Salomon accipit capitulum sequenti dicens Hodie foeneratur quis & cras exigit illud: & odibilis est homo huiusmodi. Quo loco foenerari accipitur sicut & Deuteronomii. xxviii. cap. Vbi dicitur foeneraberis gentibus multis id est uades & pignus pro mutuo accipies ut uocabulum hebreum hoc loci sonat. Hanc distinctionem ponit & beatus Thomas secunda secundae. q. lxxviii. arti. primo in responsione ad secundum. Secunda distinctio est quod aliud est dictum: an liceat furari & usuras exigere & bello subicere: aliud sub nomine furti & usure: & belli sua repetere. Nam primum non licet quia sunt contra ius nature ut inuit Aristoteles primo politicorum & habet d. vi. c. non est. §. his ita respondet. Que uero iuri naturali fuerint aduersa: uana & irrita sunt habenda: ut dicitur dis. viii. cap. quo iure. §. dignitate. Ceterum repetere sua uel bello uel nomine usure aut furti licet: & deus hoc praecipit Exodi cap. xii. ubi iussu Moyse sub nomine

mutui expoliauerunt egyptum: nec tamen fuit furtum quia mercedem suam sub nomine furti receperunt: quam meruerant pro seruitute centum & quadraginta duorum annorum. Similiter quia tota terra promissionis a Deo eis data fuit: ut patet deuteronomii, xi. c. & sciuit Moyses quod non possent tyrannos regionis illius pariter expellere: ut legimus Deuteronomii, vii. c. Iccirco a fratribus iussit abstinere usuris: & concessit ab alieno idest tyranno loci exigere quem bello superare non possent & a sua provincia delere ut scribitur Deuteronomii, xxiii. ca. non mutuabis inquit ad usuras fruges aut aliam rem fratri tuo sed alieno. Quod ut exposuimus & beatus Ambrosius interpretatus est: & Gratianus eius uerba adducit. xlii. q. liii. c. quid dicam. sed porro dicens porro a quo usure sint exigende. Ambrosius testatur dicens ab illo exige usuras cui merito nocere possis cui iure inferuntur arma: huic legitime auferuntur usure quem bello uincere non potes. Ergo ubi ius est belli ibi ius & usure hec ibi. Appellat autem has legitimas usuras quia lege domini predicta decreta sunt contra illum oppressorem qui tua detinet: nec bello aut lite iudicialia illum de tuo tibi restituendo uincere potes. Nam & in glosa. ibi recte dicitur. Ab hostibus possumus petere usuras: quia contra omnia licite possumus auferre. xxiii. q. vii. c. primo & secundo & possumus eis nocere insidiis: & quibuscumque aliis modis cum improbe aliquid faciunt aut improbe facta non ulciscuntur & est decisio Augustini in libro questionum: ut patet. xxiii. q. ii. c. Augustinus in libro questionum: & c. primo questionis septime super predicta & ca. sequente: dicit omnia esse iustorum & licere auferri ab hereticis. Scismaticis: & tyrannis ac propterea in quadam lectione nostra apud Genuenses concludimus licere Christianis a maumetanis exigere usuras: quia antequam Maumeth esset omnia que detinent erant christiani imperii. & nulla ratione sed uel armorum tyrannice possident. Quare licet nobis per insidias & excursus & predas & nomine usure extorquere bona nostra. Tertia distinctio est quod permissio est multiplex. Prima dicitur euitatiua maioris mali & relaxatiua pene secundum beatum Thomam Deuteronomii, xxi. ii. & Mathaei, xviii. & multis aliis locis a quibus elicio hanc maximam. Licet principi uel communitati non punire sed relaxare penam minoris mali. & culpe ad euitandum maiorem culpam & malum: hac ratione beatus gregorius scripsit Au

gustino angloꝝ Episcopo: ut Angloruꝝ sacerdotes & diacono s
agentes cōm estationes prohibitas non puniret: ne forte peioꝝ
res efficerent si a tali consuetudine phiberent adducēs auctori
tatem Salomonis in puerbis qui inqt multū emūgīt elicit san
guinem: Hoc ē adducit Gratianus dis. iiii. c. deniq: cui & glose
concordant. Hoc pacto cōitas pmittit meretrices publice me
retriciari non p̄cipiens culpā aut defendens sed relaxās penam
publice inhonestatis ad maiores culpas: & mala euitanda: Nam
ut ait Augustinus tolle meretrices ab urbibus: & omnia libidi
nibus stupris & cede complebis. Hac pmissione cōmunitas per
mittit Iudeos fenerari xpianis non precipiendo & iuuando ca
pitulis usure culpam sed relaxando penam usurariam ad euitā
dum ciuium miserias. ¶ Secunda permissio dicitur ordinatiua
mali in bonum de qua loquitur beatus Thomas primo s̄niar:
& prima parte. q. xxii. arti. ii. In responsione ad sc̄dm adducēs re
gulam diuine pmisionis quā scribit Augustinus in Encheridō
dicens: Deus adeo est omnipotens & sūme bonus ut non pmitt
tat mala fieri nisi ex malis eliceret bona: Ex his hac r̄gula elicit̄.

2. *Mag.* Licet principi & cōitati non impedire minora mala a quibus uis
det uentura meliora bona: Huius exempla ponit beat⁹ Thomas
prima secūde. q. lxxix. arti. ultimo in corpe qōnis cōcordans cū
Augustino in lib. de natura & gr̄a: Etenim permisit Magdalena
& Petrū labi: quia lapsum illum uidebat ordinari ad seruētissima
bona penitentie & uirtutis ac caritatis & cautele contra peccata
Non impediuit tribulationem Iob. & tentationem Pauli quā uis
debat in meliores actus uirtutum conuertendam. Sic ecclesia p̄
mittit iudeos publicos ritus seruare ut ueritas fidel elucescat. &
non inuiti conuertantur ut habet̄. xlv. dis. qui sincera. & ca. de iu
deis. Tertia dicitur permissio cooperatiua quando datur facino
ri consilium fauor uel auxilium: De hac beatus Thomas ponit
hanc regulam sc̄da sc̄de. q. lxxviii. arti. ultimo in corpore qōnis.
Nulli oino licet cooperari peccato mortali inducendo: uel cōsu
lendo: aut fauorem uel auxilium p̄bēdo. his sic declaratis: Pono
tres conclusiones decisiuas dubli quarum prima hec est.

¶ Prima conclusio:

¶ Magistratus faciens dicta capitula cum hebreis peccat morta
lter: Nam quicūq; cooperat̄ p̄ctō mortali: peccat mortaliter: quā
maxima una non h̄ns eꝝ ceptionem ponit̄ ab apostolo ad roma
nos primo. ca. dicente digni sunt morte nō solū q̄ faciūt sed etiā

qui consentiunt facientibus: quam regulam etiam iurisperiti: & legulatores semper ante oculos habuerunt in puniendo: ut agentes & consentientes pari pena puniantur: At uero magistrat⁹ cū hebreis dicta capitula faciendo cooperatur peccato mortali usuf⁹ statuens illa in fauorem usurariorum: & usurarum: Vnde Augustinus in epistola ad macedonium ait contra fures & eorum fautores, illud inquit fidentissime dixerim eum qui p⁹ homine ad hoc interuenit ne male ablata restituat: & qui ad se confugientem grū honeste potest ad reddendum non compellit solum esse fraudis & criminis. Nam misericordius opem nostram talibus subtrahimus q̄ impendimus: & subdit, Non enim fert opem qui ad peccandum adiuuat. Hoc idē ponit Gratianus .i. 4. q. vi. ca. si res aliena. Quare magistratus fauens per capitula dicta usuris peccat mortaliter & est socius fraudis & criminis ut Augustinus dicit, contra hos magistratus dicit David psalmo . 49. Tu odisti disciplinā & proiecisti sermōes meos retrorsū: si uidebas furē: currebas cū eo.

¶ Secunda conclusio.

¶ Magistratus & ciues qui dicta capitula cū iudeis statuunt sunt ipso iure excōmunicati: Nam cum quis participat in crimine propter quod est aliquis excōmunicatus dando cōsiliū uel auxiliū uel fauorem & ipse quoq; est excōmunicatus & incurrit eandem sententiam: ut patet extra capitulo si concubine & capitulo. Nup Sed propter crimen usure publice excōmunicantur nedum usurarii publici sed etiam clerici & laici: concedentes uel locantes domos ad fenus exercendum, ut patet extra de usuris, capitulo q̄q; libro. vi. Ergo multo magis magistratus statuens dicta capitula in fauorem publice usure incurrit excōmunicationem uel penā latā a iure: Nec obstat q̄ iudeus non est excōmunicatus quia non crimen ipsum est anathema: sed propter crimē infertur anathema: Nec ualet q̄ lex ciuiliſ permittrat usuras: quia illa ē abrogata per id quod imperator dicit se amplecti quattuor sacra concilia: adeo ut per illa intelligatur suis legibus derogatum. Ceterum in Niceo concilio usure sunt reprobate: ut patet dif. xlvii. capitulo quoniam & primo politicorum ab Aristotile. Quinimo & diuina lege sunt prohibite & iure nature ut patet a Christo luce. 6. capitulo & psalmo. xliii. Aduersus autem hec iura nulla dispensatio admittitur: nulla lex potest inferri: ut habet di. viii. capitu. quo iure s̄. dignitate: Et confirmatur quia & si non potest excōicari iude⁹

excōmunicatur tamen xp̄ianus fauens usurarie prauitatis

Tertia conclusio.

Magistratus & ciues qui efficacem operā dederunt ad statuen-
dum dicta capitula obligantur ad cogendum Iudeos ut restituāt
usuras quas occasione dictorū capitulorū cōsequuti sunt: aut si nō
cogunt obligantur ipsi restituere: Nam secūdum beatū Thomā
scda scde, q. lxxii, & i decretis, xi, q. llii, quoniam multos, & extra de
etate & qualitate ca. cū tu & de sen. & re, llii, capitulo cum: In quo
facit eius argumentum: In his locis il̄ ūma habetur de fautorib⁹
raptorum sub quibus potissime sunt domestici raptores: usurariū
q̄ si quis fauet consilio uel consensu & auxilio cooperatusuo damni
illati: Ita q̄ raptores sine hoc alias non essent facturi damnum: q̄li
bet eorum tenetur i solidum & multo fortius eorum receptores:
& defensores quorum auctoritate: & statuto facta est rapina quaz
ipsi ratam publicis capitulis habuerunt: ut patet, xi, q. llii, capitulo
qui sentit, & capitulo scilicet extra de resti. spo. ca. cum ad sedem
in si. Quare obligantur in solidū restituere damna usuraria: Iude⁹
& magistratus & ciues quorū consilio & fauore facta sunt: Et con-
firmatur rō tam apud Theologos q̄ canonistas: qm̄ qui occasio-
nem efficacē damni dat dans operam rei illicite damnum dedisse
uide extra de reg. iur. & de testi. & attesta. c. sicut nobis & in glosa
Nunc aut̄ tales dant efficacissimā occasionē damni quia sine his
capitulis & eorum consensu expresso non intulissent Iudei Chri-
stianis damnatissima usurarum detrimenta: & item dant ope-
ram rei ex sui natura illicitissime usure: quare ipsi damna hec in-
ferunt christianis: & per consequens: obligantur ipsi in solidum
reddere xp̄ianis suis usuras uel cogere Iudeos ad efficaciter red-
dēdū: Hec sunt q̄ ego sentio saluo meliori ac clariori iudicio. Nūc
ad argumenta primum opposita respondendum est.

Vltima ps dubii rōsa ad obiectiones in principio factas.

Ad primum dicimus q̄ tam maior q̄ minor est falsa nisi sic li-
mitetur maior. Omne quod uere & existenter non solum apparē-
ter iuuat bonum cōmune licitum est: & tunc minor ē falsa: cum
dicitur fenus iudaicum iuuat cōmune bonum: Nulla enim uicia
uere & existenter iuuant commune ciuitatis bonum sed illud cor-
rumpunt & iram dei contra rempublicam excitant potissime il-
la que sunt preter naturam & contra dei leges: que prime seruāt
& ordinant bonum commune & felicitatem politicam: ut patet

discurrenti nouū & uetus testm̄. Nec est pietas in commune bonum pauperum cum iudeus mutuat camisiā pauperi christiano ut postea camisiā simul & tunicam ab eo auferat. & pecunias ad terras infidelium mittat: Nam ut ait Gregorius in nouella extra de usuris. ca. 1. Usura aīas tāq̄ uorago deuorat & facultates pauperū exhaurit. Vnde publicū domesticūq̄ est latrocinium: & rapina destruens ciuilem felicitatem & commune bonum.

¶ Ad secundum argumentum.

¶ Beatus Thomas negat maiorem prima. scde. q. xcvi. art. iiii. in r̄sione ad primū dicens. Nulla cōsuetudo uim legis obtinet contra legem diuinā & naturalem. Quinymo ut ait in quarto sententiarū: Cōsuetudo talis aggrauat peccatum. Vnde Gregorius dicit. Si consuetudinem fortassis opponas aduertendum est quod dominus ait. Ego sum ueritas: non dicit ego sum cōsuetudo sed ueritas: & ut beati Cipriani utamur sn̄ia: quilibet cōsuetudo q̄tum uis uetusta quantum uis uulgata: ueritati ē omnino postponēda: & o s usus q̄ ueritati est cōtrarius oīno ē abolend⁹: Idem scribit. dis. viii. c. si consuetudinē: & paulo supra ca. mala: Mala inqt̄ consuetudo non minus q̄ p̄nitiosa corruptela ē uitanda: Dicenda ē igit̄ usure antiqua defensio non consuetudo: Sed pestifera corruptio legum & iuris naturalis ac diuini ipugnatio.

¶ Ad tertium argumentum.

¶ Ad tertium argumētum dicimus q̄ maior est falsa: Non enī omne quod tollerat sūmus pontifex in suis terris est licitum: Nā tollerat publicum meretricium. tollerat tyrānos tollerat sinagogas & ritus iudaicos: & eiusmodi multa non tamen sunt licita: & ipse licite illos tollerat permissione euitatiua uel ordinatiua: nūq̄ tamen cooperatiua quia pontifex nūq̄ cooperatur scelerī & cōtra leges diuinas & nature ad id uero quod adducit̄ de Sixto pontifice quarto: respondeo quod id cōcessit̄ quod potuit: potuit autem relaxare excōmunicationem & infamias: & alias penas que taxantur a iure pontificio: nam relaxare potest legem qui condit̄ leges: sed nullus pontifex potest concedere ut cōmunitas cooperetur peccato & scelerī: & contraueniat naturali & diuine legi: ut patet in primo & secundo ac tertio fundamentis.

¶ Ad quartum argumentum.

¶ Ad quartam rōnem negam⁹ q̄ deus statuerit usuras exigi ab aliquo quia deus auctor nature nihil contra nām facit aut p̄cipit

ut Ambrosius scribit in commentario super primo capitulo beati Pauli ad romanos: sed bene sub nomine usure: iussit repetere sua a tyrannis alienis que detinebant provincias alienas scilicet iudeorum ut supra diximus in secunda distinctioe decisionis dubii: unde & in hoc casu tam clericus quam laycus potest recipere ultra sortem de fructibus & aliis rebus a detentoribus uolentis possessionum suarum: ut patet extra de usuris: capitulo. i. circa. fi. quia in hoc casu: ut beato Thome placet in secunda secunde. & Guielmo: ac Bartolomeo pisano in sua summa: non proprie recipit usuram & ultra sortem: sed quod sibi debetur.

¶ Ad quintum argumentum.

¶ Ad quintum dicendum est: quod deus non statuit ibi usuram pro premio sed abundantiam rerum: & diuitiarum ualidam: ut possent mutare & uades ac pignora a cunctis accipere gentibus: ut exponit beatus Thomas eo loco & secunda secunde. q. lxxviii. arti. i. in responsione ad. secundam & ita foenus ibi sonat in hebreo: non usuram sed mutuum cum uadibus siue pignore: ut exposuimus in prima distinctioe huius decisionis.

¶ Ad sextum argumentum.

¶ Ad ultimum respondet beatus Thomas ubi supra quod Christus metaphorice usuram spiritualem appellauit super excrescentiam bonorum spiritualium: Nam felix est usura illa que paruo pauperi dato centuplum accipiemus: ut scribitur. di. 45. capitulo sicut: Vnde de puerbiorum. 19. cap. Salomon dicit feneratur domino que misereatur pauperibus: & hanc imitandam: faciendam: & iuuandam omnes scripture hortantur: quia ut ait Dauid psalmo. cxi. uere est iocundus homo qui miseretur & commodat: quia disponet sermones suos in iudicio in eternum non commouebitur. & iterum cum in principio dixisset: Gloria & diuitie in domo timetis deum & quod iusticia eius siue iusticia dei amicitia: & beneficentia usuraria cum eo manet in seculum seculi: paulo post de misericorde: ac mutuuum comodante exposuit: dicens Dispersit dedit pauperibus: Iusticia eius manet in seculum seculi: itaque hec usura licita est: & committitur in prouisione pauperum in mutuis liberis: & in elemosinis & in hospitalitate ac monte pietatis: de quo mox in sequenti dubio disputaturi sumus.

Dubium secundum est de apostolico deposito societatis pauperum ciuium: quod uulgus montem pietatis uocat.

¶ Secundus casus erat: de mutuo ciuili quod uocant pietatis montem: Nos uero rectius appellare debemus apostolicum depositum societatis ciuium Viterbiensium: aut Patavinorum: aut illius ci-

utatis in qua constituit. Itaque an licitus sit positus casus in principio de mutuo civili. Hec secunda questio perquirat eam ut precedentem in tres partes diuidemus: In prima ponemus obiectiones contra ueritatem: In secunda explanabimus ipsam ueritatem. In tertia respondebimus ad obiectiones primas.

¶ Prima pars dubii obiciens contra ueritatem.
¶ Sunt quidam qui non inspectis partibus propositi casus super monte pietatis arguunt illum esse montem impietatis: & illicitum multis rationibus: quarum prima est ista: Omnis usura est impia crudelitas & rapina restituenda: Vnde Augustinus ad Macedonium: Quid inquit dicam de usuris quas etiam ipse leges & iudices reddi iubent: & adducitur a Gratiano. 4. q. 4. ca. quid dicam & in. 32. q. 2. c. meretrices ait: Rapina dicitur quelibet usurpatio iniusta an crudelior est qui aliquid eripit ab alio: uel subtrahit aliquid diuitis quam qui trucidat pauperem fenore? At iste mons pietatis usuram expressam committit: dum in casu proposito plus a paupere repetit quam mutuauerit: quia quicquid accedit sorti & amplius requiritur quam mutuetur est usura. 4. q. 3. c. usura: Quare mons est non pietatis sed crudelitatis & impietatis.

¶ Secunda ratio
¶ Ratio secunda est quia mons iste subuertit legem euangelicam christi dicentis & iubentis luce. vi. c. Mutuum date nihil inde sperantes: Sed mons iste non modo plus sperat a paupere quam mutuauerit: sed et in pactum expressum deducit: ut patet in casu proposito: ergo subuertit legem christi.

¶ Tertia ratio.
¶ Tertia ratio est quia subuertit legem ueterem positam a deo exodi. xxxii. c. dicentis: Si pecuniam mutuo dederis pauperi meo populo qui habitat tecum: non urgebis eum: quasi exactor: Sed mons iste post sex menses urget pauperem ad reddendum capitale & ultra sortem quasi exactor ut patet in supra scripto casu: Ergo est contra legem diuinam.

¶ Quarta ratio.
¶ Quarta ratio est: quia est contra ius diuinum: contra quod agens communitas flagellat a deo crudeliter: Sic enim iubet Deus deuteronomii. xxiii. c. Cum repetes a proximo tuo rem aliquam quam tibi debet: non ingrediaris domum eius: ut pignus auferas sed ista foris & ille proferet pignus quod habuit: Et si est pauper non pernoctabit apud te pignus: sed statim reddes ei ante solis occasum: ut dormiat in uestimento suo: benedicens tibi ut habeas iusticiam

coram domino deo tuo: & in latrone legis exodi. c. xxxii. ita iustum est: Si inquit pignus acceperis a proximo tuo uestimentum: ante solis occasum reddes ei: Ipsum enim uestimentum solum carnis eius est quo operitur: nec habet aliud in quo dormiat. Si clamauerit ad me exaudiam eum: quia misericors sum: Sed mos iste non solum non reddit ante solis occasum: sed per sex menses detinet: & post sub hasta uendit: Quare mos est crudelitatis contra Dei legem: & puocans iram Dei.

¶ Quinta ratio.

¶ Quinta ratio est: quia est damnosior quam iudaica usura: Nam iudeus simplex mutuū dat: & simplicem usuram exigit: Mons uero iste triplicem usuram experit: unam in salariū officialiū: aliam in augmentum montis & usuram eorum qui monti mutuarunt pecunias: Sed illa iudaica simplex illicita est: & damnata ut in precedente questione ostensum est: Ergo & ista triplex.

¶ Sexta ratio.

¶ Sexta ratio est: quia est contra principium iuris naturalis positum a christo: Mathei. vii. c. Quaecumque inquit uultis ut faciant uobis homines hoc facite illis: Sed quilibet uelit habere mutuū absque pignore & reddere absque usura & ultra sortem. Ergo hic mos hoc debet facere: & non deducere in pactum expressum pignus & ultra sortem.

¶ Septima ratio.

¶ Septima ratio est: quia in nulla specie contractus est nisi sorte mutuū usurarii tanquam suspectū & a malignis adinuentū est abiiciendū: quia excedit terminos & mores antiquorum quos transgredi prohibet Salomō in prouerbis. c. i. Sed huiusmodi mos non uideetur esse in specie alicuius contractus nisi sorte mutuū usurarii: cum totus constituat ad mutuū cum redditione eius ad ultra sortem dandam monti: Quare abiiciendus est tanquam suspectus & fictitiū & a malignis adinuentus.

¶ Octaua ratio.

¶ Octaua ratio est: quia nulla danda est occasio mali: quia quae occasio nem damni dat: damnum dedisse uidetur extra de regulis iuris: & Christus Mathei. xviii. cap. ait: ue illi per quem scandalum uenit Sed hic mos est occasio ut officiales prebentur ipsum: & mutuauerint suis amicis diuitibus ad negociandum: & non pauperibus ad sustentandum: & pignora uendant minus ut ipsi emant uili precio: & ita defraudant pauperes: hiis & multis aliis fraudibus. Quare illicitus est mos & abiiciendus.

¶ Nona ratio.

¶ Nona ratio est: quia rectores non habent ius constituendi hunc montem cum non ipsi sed episcopi sint praesides pauperum: Quinetiam postquam constitutus

erunt & auxerunt montem: bonis pauperum quæ ultra sortē data sunt a pauperibus: illum in usum diuitum constituerūt: Nā qui Ius habet constituendi: Ius hēt transmutandi: & cōmutandi: & ita rapie p̄meditate mōns ē & nō pietatis hec & his similia argumenta fieri p̄nt cōtra constitutionē huius montis. ¶ Secūda ps dubi. Ad hanc questionē decidendā sequemur Ius diuinū in quo null⁹ est error: q̄a lex domini lex ē imaculata ut ait Dauid psalmo. xviii & ipsum p̄ualet omni Iuri pontificio & humano ut in p̄icipio diximus in tribus fundamentis prepositis: Deinde sequemur q̄ cōsonant ex doctrina beati Thome & Iuris canonici: Procedemus aut̄ hoc ordine. q̄a primo p̄ponemus q̄dam notabilia ad hanc decisionem necessaria: Secundo explicabimus ī quo ḡne cōtractuū sit hic mons pietatis: Tertio diffiniemus quid est mons pietatis: Quarto ponemus conclusiones p̄ncipaliter intentas. Quo ad p̄mū est in p̄mis notandum q̄ triplex est genus ciuiū ī quacūq; urbe. Primum ē diuitum: quibus Deus dedit diuitias & ad ministratiōē reip. Secundū est pauperū: quibus deest aliquando sufficiens uictus & p̄uisio domus: & familie sue: Tertiū ē inopū & mendicantiū qui p̄ter camisiā & uestimentum nihil habēt. Secundo est notandū q̄ diuitibus & cōmunitatibus sub p̄cepto peccati mortalis p̄cipitur: ut his pauperibus prouideant: ut ī quarto fundamento ostendimus: quod ante ambas q̄ōnes p̄posuimus. Quinimo deuteronomii capitulo. xv. addit: Deus formā p̄cepti dicens: Ego p̄cipio tibi hodie ut aperias manū tuam pauperi & quidē cōmunitates expleuerunt iamdiū mandatū de p̄uisione inopum & mendicorū constituentes hospitalia: & dotantes & itē diuites dantes panem ad hostium suū mendicantibus uel alias elemosynas: Pauperib⁹ uero p̄nguioribus hñtib⁹ domos: & familias sed insufficientē p̄uisionē. Cōmunitates & dñi haecenus p̄uderunt de mutuo utroq; testamento p̄cepto: uel p̄mittendo absq; conuentione cōitatis Iudeos mutuare ad usuram: uel ciues sine usura: Verū qm̄ iā xp̄iani usurarij efficiunt: & Iudei potant christianorum pauperū sanguinem: Ceptus est iste mons pietatis qui in casu proposito continet plures contractus. Tertio notandū ē q̄ contractuū plures sunt species ut a beato Thoma in secunda secūde p̄cipue. q. lxxvii. & lxxviii. & canōe. 14. q. 4. c. pleriq; ī glossa & ī politicis Aristō. habemus: Pro quibus nota s̄m Guilmuz q̄ contractus ē obligatio aliquorū mutua uoluntaria. Obligatio

In hac diffinitione est genus: aliquorum uero natura ponit loco differentie: quia contractus non est ad unum solum: sed uoluntaria dicitur: quia inuitus & uolentia non facit contractum. **¶** Hoc genus diuiditur in duo genera subalterna. uidelicet in contractum tacitum & expressum. Tacitus dicitur obligatio inter aliquos qua unus obligatur alteri ex aliquo officio uel facto licito & honesto licet non interueniat expressa utriusque obligatio. Huius solent poni tres species scilicet ignorans: furiosa pupillaris. Nam ignoranti ponitur negotii gestor: furioso curator & pupillo tutor. In tutela autem & cura & negotiorum executione licet impubes & pupillus aut furiosus & ignorans: quis sua negotia gerat non expresse contraxerint tamen tutor curator & negotiorum gestor obligantur: quasi contraxissent. **¶** Quarto est notandum quod contractus expressus diuiditur et in multa genera: & species quasi subalternas. Sed que nobis sufficit hec diuisio est. Contractuum expressorum alius mutuus: alius iucris. Mutuum est contractus gratuitus inter mutuam & qui mutuam accipit: quo indigentem comodatur aliquid ad utilitatem indigentis non mutuantis: saluo eius capitali mutuo: in quo mutuans nihil sibi sperat: lucris uenturum ex pacto implicito uel explicito iuxta regulam Christi Luce. vi. c. Mutuum date nihil inde sperantes. Contractus autem iucris est in quo neutra pars ledit alteram sed iuuat ad lucrum. Nam iusticia commutativa & negociatiua hoc habet auctore Aristotele in. v. Ethicorum & beato Thoma. secundum secundam. q. lxxvii. arti. primo: ut nullo pacto sit iusticia si alteri quoque pacto nocet: sit autem simpliciter licita si utramque proueat: & auget. Hic contractus subdividitur: quoniam alius est priuatus alius socialis. Priuatus est qui uersatur inter priuatas personas. & diuiditur in contractum mercenarium & negociatiuum. Negociatiuus est cum datur res pro re ut uinum pro frumento uel nummus pro rebus: & hic dicitur contractus uenditionis & emptionis. At cum datur usus pro pecuniis uel rebus tunc dicitur mercenarius quia merces redditur usui & operationi & communiter uocatur conductio & locatio: ut cum quis locat usum domus sue aut operas suas pro aliqua mercede. **¶** Ultimo est notandum: quod contractus socialis est quem uulgus societatem uocat: & est contractus quo aliqui ponunt aliquod capitale in commune ad commune lucrum eque stantibus damno & lucto utrisque. Et non refert utrum ambo ponant res & pecunias: uel unus pecunias & alius operam ut dicit beatus Thomas. secundum secundam. q. lxxviii. Nam plerumque quod pecunie deest: per operam suppletur: ut. ff. pro socio. l. v. circa finem & comu

nicanda sunt utriq; lucra p̄icula & damnā: ut cum beato Thoma
concordāt Goti. Osi. & notat. xliii. q. iiii. c. pleriq;. Diuidit̄ autē
cōtractus societatis in duas species: qm̄ alius est diuisiuus: alius
auctiuus & positiuus: alius mixtus ex utroq;. Diuisiuus ē quo in
fine anni diuidit̄ lucrum & damnuū ex capitali & opa positis. Po
sitiuus autē ē q̄ in fine anni nō diuidit̄ lucrū sed reponit̄ iterato
ad commune bonum partium augendum. Mixtus uero est qui
in fine anni. lucrū partem diuidit̄: partem uero ad augendum re
ponit̄ & hoc de prima parte decisionis dubit.

¶ Quo ad secundā partem decisiuam dico q̄ hic casus ante am
bas has q̄stiones positus non ē unus contractus ut q̄dam putāt:
quare non mirum si mox pnuntiāt ip̄m eē illicitum: q̄ ad pauca
respiciētes facile enuntiant & errant: ut ait Aristoteles in elencis
Nam in eo continent̄ plures contractus: & q̄libet eorū est licitus.
Nam primus est iter montē & dantem elemosinas monti & hic
est plus cōtractus quasi iter Deum & dantē elemosynas pauperib;
q̄a scenerat̄ dño q̄ miseret̄ pauperi: ut dicit̄ Prouerbiōꝝ. xix. ca.
& Christ⁹ Mathel. xxv. qd̄ inqt̄ unū ex his meis minimis fecistis
mihi fecistis. At uero secūdus cōtractus ē mutuū iter mōtem &
ciues q̄ mutuāt̄ pro inchoatione montis. Et hic ē licitus si non spe
rat recipere aliud q̄ suum capitale & p̄m̄ium a deo de obediētia
p̄cepti: Deuteronomii. xv. c. ut diuites p̄uideāt̄ paupibus de mu
tuo: ut supra dictum ē. Alioq̄n si plus reciperēt̄ diuites dicti usu
rarij eēnt & ad restituendū monti obligarent̄. **¶** Tertius cōtra
ctus ē iter pauperes & officiales mōtis ut reddāt̄ post mutuū tantū
q̄tum sit eorū modestū salariū. Hic cōtractus ē licitus q̄a ē merce
narius & locationis: q̄a illi officiales locēt̄ opas suas pauperibus
p̄ cōseruatione pignorū: & mōtis pauperū. **¶** Quartus contra
ctus ē iter paupes & diuites q̄ mutuāt̄ p̄ inchoatione montis: ut
pauper reddēs mutuū mōti suo reddat̄ aliqd̄ plus quousq; sit red
ditum capitale mutuati. Et hic ē licitus q̄a nō plus reddit pauper
inchoati diuiti montē q̄ posuerit̄. **¶** Quintus cōtractus ē iter do
minos ciuitatis & montē: q̄ ad iplendū iussū diuinū: & nature con
stituunt montē: non sibi sed paupibus ciuibus: & hic pprie nō est
cōtractus sed iconomica & ciuillis p̄uidencia: qua pater filiis suis
& magistratus ciuibus paupibus assignat p̄uidet̄ & donat iure p̄
petuo quādam summā pecuniarū p̄ necessitatibus eorū: in qua cō
ueniāt̄ p̄petua societate positua & auctiua: & hec p̄uisio ē de iur

diuino exp̄sso Deuteronomi. xv. c. & de iure nature quo nō filii
parētibus sed parētes filiis: & magistratus paupib⁹ thesaurizant
ut ait Apostolus. Et enī finis ciuitatis ē p se sufficiētia ut nemo
sit agens: ut tradit Aristoteles prio politicoꝝ. ¶ Ultimus cōtra-
ctus ē iter paupes & ipm mōtē ipsoꝝ & hic cōtract⁹ ē societat⁹ au-
ctiue atq; positiue. Nā hic mod⁹ est nihil aliud q̄ certa summa pe-
cuniarū donata societati pauperum: ad ppetuā sustentationem
illoꝝ: & est depositum ipsoꝝ quod omni anno ipsimet augēt dan-
do aliqd ultra sortem p cōmuni bono suo augendo. Non enim il-
lud ultra sortem datur officialibus: nisi aliqd p salario sed dat de-
posito sibi & aliis paupibus cōmuni: p quo itelligēdo diffiniēduz
est in hac tertia parte dubiū qd sit mos pietatis. ¶ Quo ad tertiā
partem notandū ē: q̄ illa est suprema & completissima diffini-
tiō fm Aristotelē in li. de aīa & posterioribus analeticis: que dat
per quattuor causā: scilicet materialē formalē efficiētē & finalē.
Sic enim ut ait erit sola positione differēs a potissima demōstra-
tione. Quare ut plenius intelligamus qd sit mōs pietatis: diffiniē-
dus est a nobis p oēs quattuor dictas cās in hūc modū: mutando
nomē mōtis: qd est obscurum nomen: in depositū apostolicum:
qd ē cōgruētius et itelligibilius Christianū uocabulū hoc pacto.
Apostolicum depositū Patavinū est pecunia pie a patribus Ciui-
tatis collecta et ab his donata societati pauperū ciuiū: et cōstituta
in publicū usum et ppetuā sustentationē illoꝝ: ut nemo sit egēs
qbusdam statutis intercedētibus: ad publicū benef. ciū diēte socie-
tatis: pauperū claiū. In hac diffinitione depositum ē diffinitū loco
mōtis pietatis. Apostolicū uero dicit ad differentia depositi nego-
ciatiui et societatis diuisiue aut mixte q̄ hoc depositū cōuenit ma-
gis loculis Christi et crumene societatis apostolice: q̄ solū ad sub-
sistentiā apostolicā ordinabat: ut pater Ioānis. xiii. c. & actū
iiii. Omnium enī uenditorū pecūie et p̄ciū ponebant āte pedes apo-
stolorū: et distribuebant unicuiq; p̄ut cuiq; opus erat. Dī aut pat-
uinū: q̄a patuinū sit: qd āt Viterbiū. Perusie: Senis Florētie et aliis
ciuitatib⁹ cōstituit: noie illarū denotāt: depositū apostolicū Viter-
biense: Perusinū: Senēse: Florētīnū et eiusmōi: hoc igif ē totū dif-
finitū: et totū qd sequit̄ ē diffinitio: i qua pecunia ē loco generis
et cause naturalis. Ad dī hūc cause pie collecta: tuz q̄a ex elemo-
synis: tum q̄a hoc miseriam pauperum: tum q̄a ad iussu diuinū
et ius nature iplendum collecta est in quibus omnibus est uera

3⁴ pars.

Defini. Mōtis

pletas. Deinde ponitur causa efficiens cum dicitur a patribus ciuitatis collecta: & ab his donata societati pauperum ciuili. Pater primus pauperum a canonibus dicitur episcopus: & cum eo rectores et princeps ciuili ut de se rege Iob faretur, cap. xxix. dicens pater eram pauperum. Hii tanquam patres efficiunt & procurant hoc depositum & donant societati pauperum sicut & collectas faciebat pro eis beatus Paulus: ut patet prime ad corinthios. xvi. c. & in aliis locis. Et domini rectores similiter: & post donationem presunt illi monti non modo tanquam patres: uerum & magis tanquam tutores & curatores gestoresque depositi pauperum ciuili quemadmodum & Onias sanctus pontifex maximusigentem pupilloꝝ pauperuꝝque ac uiduarum pecuniam depositam curabat: ad sustentationem illorꝝ: & uictum ut scribitur in secundo machabeorꝝ. iij. c. Tangitur quoque species contractus cum dicitur societati pauperum. Nam est species societatis positue: quia postquam hec pecunia et depositum uenit in usus pauperum tota societas pauperum reddit aliquid preter sortem ad augendum non bursam officialium: sed suum commune depositum. Rursus ponitur causa finalis: cum dicitur & constituta in publicum usum & perpetuam sustentationem illorꝝ: ut nemo sit egens. Nam per se sufficientia est finis ciuitatis: ut ait Aristoteles. i. politicoꝝ: quia per se sufficientia tenet publicam honestatem: & uirtutes ciuitatis sine qua ob paupertatem efficiuntur uiri fures: sicarii: perituri factiosi & puellati: & conjugate soluto pudore stupris sese subiciunt: & ciuitas efficitur prostibulum & spelunca latronum: & soluitur omnis debita politica: & ideo hunc finem posuit Deus Deuteronomii. xv. dicens: Omnino indigens & mendicus non erit inter uos: & paulo post si frater qui moratur intra portas tue ciuitatis ad paupertatem deuenit non obdurabis cor tuum nec contrahes manum sed aperies eam pauperi & dabis mutuum quo eum indigere prospexeris: & infra Caue ne auertas oculos tuos a paupere fratre tuo nolens et quod postulat mutuum commodare: nec quippiam callide agas in eius necessitatibus subleuandis: ne clamet contra te ad dominum: sed dabis ei mutuum: & subdit non deerunt pauperes in terra habitationis tue. Idcirco ego precipio hodie ut aperias manum tuam fratri tuo egeno & pauperi. Hoc est igitur a fine ciuili societatis preceptum obligans episcopos & rectores & magistratus nobilem ad prouidendum: mendicis quidem de perpetuo subsidio hospitalitatis: & pauperibus ciuilibus de perpetuo promptoque mutuo ad usum necessitatis ipsorꝝ: quod proprie seruetur

In hoc apostolico deposito: de quo dicitur actuum apostolorum. ca.
liii. q. erat illis apostolis & Christianis omnia communia: nec quisq.
erat egens apud illos quia diuidebatur unicuique prout cuius opus
erat. Et ponitur in hac particula diffinitionis ad perpetuum uisum
& sustentationem societatis: quia hoc est de natura contractus so-
cietatis positivae & auctivae: ut pecunia perpetuo sit toti societati per-
manens & solus usus unicuique pro necessitate subministrat ad sus-
tentationem: non ad proprium lucrum: quia sic esset societas lucrativa
vel mixta non positiva quam intendit paterfamilias & episcopus
ac rector pro perpetuo usu sustentationeque filiorum vel pauperum.
Ultimo ponitur causa formalis cum dicitur. Quibusdam statutis
intercedentibus ad publicum beneficium dicitur societatis & de-
positi. Nam huiusmodi contractibus et societatibus statuta et de-
creta sunt uelut forma: que omnes partes rei informat: dum offi-
ciales instituit: & ei leges prestat preceptivas et prohibitivas:
dumque omnes cautelas assumit ne quid in fraudem fiat sed cuncta
ad dei laudem: & bonam politiam conservandam: dum fratribus
suis civibus pauperibus prouidet honeste ut uiuant: & a rapinis homici-
diis latrociniis & stupris: & huiusmodi uicis abstineant: que
sepe ob paupertatem & mutuum non habitum perueniunt: & ciuilem
uitam atque conuersationem maculant & perturbant: & hoc de tertia
parte decisiva dubium sufficiat. ¶ Nunc ad ultimam ueniendum est
in qua septem conclusiones ponentur: quarum prima hec est. ¶ De
positi predicti casus non est usurarius. Omnis enim casus ubi plus
requiritur ad damnum accipientis mutuum quam accepit: potest dici
usurarius: sed in hoc casu non requiritur a paupere plus quam accepit
quod uergat in eius damnum immo in eius commodum. & benefi-
cium cum augeat suum depositum: quare non est casus usurarius.
¶ Amplius ubi est usura distinguuntur omnia mutua & que accipit
mutuum cuius usure solum cedit in beneficium mutuantis. At in
hoc casu depositum pauperum mutua non distinguuntur omnino a paupere
accipiente sicut nec depositum societatis a sociis: & item beneficium
non solum cedit in utilitatem officialium montis que non participat
nisi salarium: sed cedit in utilitatem accipientis: dum sibi & sociis
auget depositum commune: quare non est hic usura. ¶ Rursus ne-
mo committit usuram ad se ipsum: & ad sui depositi beneficium aspi-
ciens sed ad aliene burse beneficium ultra sortem transferens: sed pau-
per non transfert in alienum dominium & bursum: quod ultra sortem

tem ponit in monte atq; deposito isto: sed ad se ipm & sui deposti
beneficiu aspiciens ponit: quare non pot comitti usura. ¶ Et con
firmatur modo loquedi Augustini: qui scribens super psalmum.
xxxvi. distiguit totaliter homine ab homine. Inter quos comittit
usura dices. Si tu foeneraueris homine: idest si mutuo dederis pe
cuniam tuam alteri. Et hac auctoritatem adducit Gratianus. xlii.
q. iiii. c. si foeneraueris: sed mens & depositum non dat pecunia sua
mutuo alteri suo possessori & heredi perpetuo: quare non comittit
ibi usura. Ex hoc trahit q; usura proprie non comittit inter homine
& hereditatem sua: aut comune depositum positu: sed iter priua
tos hoies inter quos traslatio fit domini eius qd est ultra sortem:
hec aut traslatio non fit hic q; paup non trasfert ultra sorte i domi
nium alterius a suo deposito. ¶ Amplius fm doctores ibi e usura
ubi est proprie contractus mutui: sed iter monte siue depositu pau
perum & ipsos paupes nullus e contractus proprie mutui: sed socie
tatis positue ut ostendimus: quare non pot ibi ee usura: & confirmat
q; uocabulis utendu e ut plures utuntur ut scribit Aristoteles prio
topico: At ferme oes uocabulum mutui accipiunt p re mu
tuata oino aliena a iure accipientis & uocabulo societatis p re co
muni & comuni iure sociis. Sed hic res mutuata non est aliena a
iure paupis cuius e depositum & societas quedam e paupum par
ticipantium sus mutuatis. Quare nec est illud uere mutuū nec
contractus uerus mutui: licet ex penuria nominum sic appelletur
sed proprie est tpalis usus sui depositi: & uerus contractus societatis
positue ut diximus. ¶ Secunda conclusio e ista. Casus ppositus e
licitus & iustus. Nam omnis casus cuius oes particulares contractus
sunt liciti & iusti equidem ipse e licitus & iustus qm teste Aristote
le in topicis: positus oibus partibus integralibus ponit & ipm to
tum. Omnes uero partes & particulares contractus huius casus
sunt liciti ut supra exposuimus & sunt iusti cum nulli parti danu
inferat sed undiq; mutuū beneficium partib; accrescat siue ten
porale siue spirituale. & in oes undiq; bonu reflectat. Quare p
positus casus est licitus & iustus. ¶ Tertia conclusio e ista: dictu
depositum e ciuilibus honestatis publice cōseruatiuus. Quicqd eni
p se remouet cam eadem remouet effectum eius & oppositum
inducit: & cōseruat ut ignis p se remouet cam frigiditatis: & de
struit ipsam frigiditatem et calorem oppositum inducit & cōser
uat: sed causa publice inhonestatis ciuilibus: que constat pudore fi

Harum: & uirorum probitate sepiissime est insufficientia & inopia uictus: qua patres permittunt & filie cogunt consentire stupris: & uiri per sufficientiam habenda sepe perjurant furant: & mactant: quod non agerent si quoquo pacto iuuarentur ad honeste lucrandum: ut experimeto cotidiano probamus. Quare hanc causam & effectum destruit eius opposita causa quae est per se sufficientia. ¶ Quippe contrariarum causarum: contrarii sunt effectus: teste Aristotele in primo de generatione & corruptione. Ergo per se sufficientia quae destruit paupertatem ciuilem: & eius effectus publicam ciuilem inhonestatem. Certe inducit & conseruat publicam honestatem. Hoc autem depositum adinuentum est: ut nemo sit egens quare est publice honestatis conseruatiuum. ¶ Quarta conclusio. Modus supra positus dicti depositi est ingentissimus ad efficiendum pauperes bonos ciues. Nam remota egestate & ocio amouetur publica inhonestas & ciuilia uitia: uel recte dictum est a poeta Ocia si tollas perire cupidinis arcus. Et rursus quodam. Egistus cur sit effectus adulter. In promptu causa est. desidiosus erat. Et ecclesiastici. xxiii. c. seruo maliuolo tortura & compedes mitte eum ad operandum ne uacet: quia multam malitiam docuit ociositas. Sed in hoc deposito est ingenium ut prouideatur pauperi ciui & artifice de aliquo capitali siue mutuo ne cogatur ex desperatione de publica inhonestate cogitare atque deliberare: & rursus ne tali comoditate usus fiat desidiosus cogitur operari & laborare cum maximo studio ut satisficiat sibi & familie: & augmento montis: & salario officialium: & ne uendatur: & subastetur pignus. Ergo modus ingentissimus est huius depositi ad efficiendum ut pauperes fiant boni ciues. ¶ Quinta conclusio: hoc depositum est piissimum. Nam omne quod in se continet omnes partes pietatis piissimum dici conuenit. Sed mons iste ac depositum continet omnes partes pietatis quae sunt in deum patriam & parentes. In deum quidem dum eius mandatum de mutuando pauperi implet quod iussit Deuteronomus. xv. cap. in patriam uero dum conatur pauperibus succurrere: & eos efficere bonos ciues. Denique & in parentes reflectitur dum patres habentes comoditatem lucrandi & familie succurrendi student bonis moribus & pudori filiarum & totius familie: quare depositum piissimum est. ¶ Sexta conclusio. Hoc depositum societatis pauperum non modo apostolicum dicitur sed est etiam ciuitas optime instituta. Nam ubi est ciuitas in qua omnia sunt communia omnibus ut nemo sit egens: & in qua

quisque proprios nescit affectus: ibi uita est apostolica: & ius nature
seruatur & societas: ac ciuitas est optime instituta: dicente Gra-
tiano dif. viii. c. differt. Differt inquit ius nature a consuetudine
& constitutione. Nam iure nature omnia sunt communia omnibus
quod non solum inter eos seruatum creditur de quibus in actibus
apostolorum legitur: multitudinis autem credentium erat cor unum
& anima una: & erant illis omnia communia: uerum etiam prece-
dente tempore a philosophis traditum iuenitur. Vnde apud Pla-
tonem: illa ciuitas iustissime ordinata traditur in qua quisque pro-
prios nescit affectus: hec Gratianus. Sed in hoc deposito omnia
posita & ponenda sunt communia omnibus pauperibus ciuibus: ut
nemo sit egens: & in eo quisque proprios nescit affectus dum non
sibi modo laborat sed etiam moti: & toti societati. Quare & depo-
situm apostolicum: & societas ipsa iustissime ciuitas ordinata existit
meque est nuncupanda. ¶ Ultima ratio hec institutio est bonorum
temporalium & spiritualium multiplicatiua: in ea urbe ubi solli-
cite: atque pie instituitur: colitur seruatur & augetur. Nam iuxta apo-
stolum Paulum prime ad Thimoteum. iiii. ca. pietas ad omnia
ualet promissionem habens uite que nunc est pariter & future.
At hoc est depositum pietatis: ut quinta conclusio explanauit.
Quare ualet ad omnia bona consequenda in hac uita & in alia.
Hoc enim promisit Deus deuteronomii. xv. cap. dicens: Omnis
no non sit inter uos indigens & mendicus ut benedicat tibi domi-
nus in terra quam tibi daturus est in possessionem & infra: non ages
quippiam calide in necessitatibus pauperum subleuandis: sed da-
bis ei mutuum: ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni tpe
in cunctis ad que manum miseris. Quare urbes & ciues que huic
deposito aliquid elemosynarum ex testamento dimittunt: dei uolu-
tatem exequuntur: & a flagellis in hac uita eripiuntur & ab eterna
morte liberantur dicente Tobias. liii. c. ad filium. De substantia tua
fac elemosynam: & ne auertas faciem tuam ab ullo paupere. Ita. n.
fiet: ut nec a te auertatur facies domini. Quomodo potueris ita
esto misericors. Si multum tibi fuerit habundanter tribue: quod
si exiguum tibi fuerit: etiam illud exiguum libenter impartiri stu-
de. Premium enim tibi bonum thesaurizas in die necessitatis. Quo-
niam elemosyna ab omni peccato & a morte liberat: & non pa-
tetur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo deo
elemosina omnibus facientibus eam. Hec Tobias. Nunc ad ra-

iones. In prima dubii parte contra ueritatem factas: Ita respondendum est.

¶ Prima rñsio ad rationes cōtra ueritatē factas. **¶** Ad primam rōnē cōcedit maior & negat minor: & cū tu pbas quia quicqd accedit forti ē usura. Respondet tibi glosa: q̄ ista regula non tenet uniuersaliter. Nam in .v. casibus ibi positis accipere ultra sortem non est usura. Similiter non ualet: nisi in contractu mutui proprie dicti. Nam in alijs contractibus puta locatio: nis: conductionis: uenditionis: emptionis & societatis: & eiusmo: di: fraus & furtum potest committi sed non usura: ut omnes consentiunt: hic autem non est proprie mutuum: neq; cōtractus mutui ut exposuimus: sed acceptio & usus pecunie de suo communi deposito: & cōtractus societatis: positue: Et rursus ultra sortem: que est proprie usura totaliter cedit in beneficium mutuantis: hic uero reflectitur in utilitatem accipientis: dum augendo suū cōe depositum plus alla usce subsidii ab eo repetit & recipit.

¶ Secunda responsio **¶** Ad secundam dicendū. q̄ christus & oēs alii loquuntur de uero mutuo inter distinctos & priuatos homines cōmodando: cui? ultra sortem: non reflectitur in bonum accipientis: sed dātis: & nō loquitur de mutuo iproprie dicto: siue de usu cōis depositi & burse: quia & ipse cōmunes loculos habebat & apol'is erant oia cōla: & quilibet uendebat sua ad augēdam societatis cōem substantiā ut scribitur Ioannis. xiii. ca. & actuum apostolor. 4. Immo hec societas & nobilis ciuitas paupū est iustissime ordiata ut exposuim?

¶ Tertia responsio **¶** Ad tertiam rōnem dicit negando q̄ urgeat pauperē quasi exactor: sed bene urget desidiosum: quasi tutor: & curator depositi cōmunis: ne uel ocio uel pigritia & defectu unius socii alijs nō possit cōmodari sua debita portio pro sua rata & tempore: & ne efficiatur unus piger ociosus & destructor montis: Nam & apes que maxime in cōmuni quasi quadā ciuilitate & societate uiuunt: eas socias habent que continue p̄ sui uictu & augmento examinis student laborāt & defatigantur. Que autem soli usui suo student: eam omnes simul urgent: expellunt: & aculeo pernecatam ignominiose tractant: ut experimur: his simillima est hec ciuium societas que omnes apes ad bene uiuendum: laborandum: & defatigandum: & ad bonum cōmune depositi augendum: recipit: nō ut delectate: & ociose uiuāt. Iccirco non q̄si exactor sed q̄u cōis boni ge

stor: curator: & tutor: & p̄: desidiosos abdicat a societate: reliquos
urget ad augendum sibi & societati commune depositum.

Quarta responsio
Ad quartam rōnē r̄nde: ur: q̄ non est auctoritas ad p̄positū so-
cietatis pauperum ciuū: ut iam distinximus: sed p̄prie inopum q̄
preter uestimentū: & lectum non h̄nt ut clare dicit textus: h̄i nō
computantur in societate huius depositi: sed in societate hospita-
lis: debet enim hospitale aliquid cōe h̄is assignare: sicut & tēpore
christi Ierosolimis: hospitale tenebat asinum: p̄ cōmoditate ege-
nor: ut dicunt doctores: super illo dicto Christi: Ite inqt in castel-
lum qđ contra uos est: & statim inuenietis asinam: & pullū cū ea:
Distincta: aut societatum distincte sunt leges: unde patet q̄ ho-
spitales: si accipit pignus ab aliquo inope & mēdicāte: quo illo die:
Inops usur⁹ esset ante solis occasum: reddere debet inopi: si uero
illo die inops non usurus esset illo pignore non p̄hibet hospita-
lius illo die non reddere quia textus solā extremā necessitatē illi⁹
diei p̄ causa legis assignat dicens: ipsū solū hēt uestimentū carnis
sue: nec aliud hēt in quo dormiat: unde non ē ad p̄positū: societa-
tis dicti apostolici depositi: quod p̄ pauperib⁹ nō inopib⁹ statuit.

Quinta responsio
Ad quintam rōnem: negat q̄ hic cōmittat aliq̄ usura: sed qđ
datur officialib⁹ p̄tinet ad cōtractū mercenariū: & salariū siue ad
cōtractū locatōis & cōductionis oparū officialiū: qđ uero dat h̄iis
qui mutuauerūt p̄ inchoatiōe mōtis: t̄m dat quantū mutuauerūt
& nō āplius. Qđ uero mōti & deposito augēdo tribuit nulli alie-
no sed sibi & sociis cōi deposito: deponit ad utilitatē futurā accl-
plentis nō mutuātis. Et iō nulla ē usura: aut aliqua usure similitu-
do & species uera.

Sexta responsio
Ad sextam rōnem: Augustinus exponit cū hoc uocabulo rō-
nabiliter & iure dictum xpi dicens. Quecūq̄ iure uultis ut faciāt
uobis homines hoc facite illis. Alioquin ius nature subuerteret:
cum pleriq̄ stupris & libidinibus assueti uellent se stuprari: & con-
iuges & filios: & filias: ut eadem ipsi ceteris facerent. Ius autem cō-
munis societatis est ut quisq̄ proprios nesciat affectus: sed bonū
commune sibi & societati augeat & securum reddat: quod non fit
sine pignore: & melioramento. Quare negat q̄ aliquis de cōi bo-
no iure possit uelle usum habere sine securitate & melioramēto:
quia ille nō rōne sed p̄prio affectu usus eēt dissipator potl⁹ cōis de

positi q̄ usufructuarius socius: & ita regula xp̄i est pro nobis.

¶ Septima responsio

¶ Ad septimam negat q̄ non sit in aliqua spē cōtract⁹: uel q̄ sit contractus usurarius: uel q̄ antiquos terminos trālgrediamur nārum constituentū depositū & donantiū pauperibus: nō est i spē cle contractus alicuius proprie: sed ē puidētia lconomica uel ciuili: ut supra exposuimus. Postq̄ uero constitutum est depositum est cōtractus expresse societatis respectu pauperū qui uoluntarse obligant. Sed ē cōtractus tacitus respectu pauperum: q̄ ueluti ignorātes nesciūt quo pacto in hoc deposito res sue agnūt. Ideo hīs Ep̄s & rectores sunt negociorū illorū gestores. Sūt uero qdā paupes stulti qui intelligūt qdē res suas & aliorū pauperū i hoc deposito bene agi: sed uellent depositi cōis solū usufructuarios esse tanq̄ apes uastatrices. Hiis ergo tanq̄ mente alienatis: & furiosis: sunt curatores. Ep̄s cum rectoribus curantes ut dent pignus: & melioramentum depositi cōis: & subastet pignus: si furia mentis male pseueret tpe p̄tereūte: qd̄ illi assignatū fuit. Alii sūt artiste & paupes ciues qui simpliciter id uolunt quod Ep̄s & rectores instituant: hīs ergo Ep̄s & dñi ciuitatis sunt ut tutores. Nec transgrediunt̄ antiquorum terminos sed imitantur ciuilitatem: i qua cum omnia sint cōia: quisq̄ p̄rios affectus nō sequitur: quod ut Gratianus refert: & actus apostolorū & euangelium Ioannis ap̄d philosophos traditum: & ab apostolis actum: & a christo oñsum: & a sancto Onia obseruatum. ii. machabeorū. iii. ca. legimus. Ergo dicimus: q̄ cum casus iste multos contractus implicet respectu diuersorum in multis speciebus: contractuum continetur p̄ter q̄ in contractu usurario mutui: ut ostendimus.

¶ Octaua responsio

¶ Ad octauum dicimus q̄ solum ille dicit̄ damnū dedisse: q̄ dat occasionem damni per fauorem: consilium & auxilium: uel dādo operam rei illicitę: ut patet per glosas canonistarum. Si uero dat operam rei licite nō tenetur. Alioquin Deus: & legislatores eēt causa peccati & transgressionis: qui ferendo leges ponunt unde transgrediendū fiat occasio. Et Christus fuisset causa latrociniū Iude: qui sibi prebuit communes loculos: mons uero pietatis nō dat occasionem fauendo uel auxiliando aut cooperando: & consilium p̄bendo Iude & latronibus officialibus pessimis quibus p̄ publica statuta obutare debēt Ep̄iscop⁹ & rectores: sed solum ut

patres & tutores pauperum: cuius ex mandato diuino dāt operam rei licite: perquirendo hūc modum publice societatis pauperum & publici depositi apostolici: ad subleuandas repentinas & ingruentes necessitates pauperum ciuium. Hec responsio data ē ab apostolo paulo: qui respondens his qui dicebant legem esse occasionem peccati. Sic scribit ad romanos. vii. c. Quid ergo dicem? Lex peccatum est: absit. Sed peccatum non cognoui nisi per legem. Nam concupiscētiam nesciebam: nisi lex diceret: non concupisces occasione autem accepta peccatum per mandatum: operatum est in me omnem concupiscentiam: & seduxit me. Itaq; lex quidem sancta mandatum sanctum & iustum & bonum. Verumtamen tam episcopus q̄ domini ciuitatum debent condere statuta & leges: & penas contra officiales: qui uiam iude sequuti: efficiuntur latrones & dissipatores depositi publici pauperum: & acceptatores personarum sunt.

Responsio ad ultimum:

Ad ultimum argumētum dicimus: q̄ tam ep̄s q̄ rectores hnt ius instituendi & dicendi si pauperibus cōmune depositum mutui siue subleuationis pauperum interueniente auctoritate & iussu diuino. Deuteronomii. xv. ca. ut exposuimus. Nam cū patres pauperum ciuiles sint rectores: & spirituales sint episcopi: hec autē institutio sit prouidentia quedam iconomica: in domo una & ciuilibus quo ad plures: & partim pertineat ad piam causam: hinc est q̄ in institutione: & dedicatione huius depositi: se habent omnes ut patres: & ad utrosq; ius instituendi & dedicandi pertinet. Postq̄ uero functi sunt officio patris: & donauerunt depositum societati ciuium pauperum: iam non possunt in alium usum transferre. quia sicut de legibus homines iudicant cum eas constituunt: postq̄ uero constituerunt non licet de illis iudicare: sed secundū ipsas: quia functi sunt constituentium officio: ut patet. dis. 4. cap. Eric autem lex. §. ideo autem: &. c. in istis: Ita pari forma in cōstitutione depositi huius licet episcopo: & rectorib; uti p̄ris officio & auctoritate & pietate ac donatione. Sed postq̄ constitutum est iam non se habent circa depositum ut patre: sed solū ut tutores curatores & negotiorum pauperum gestores: quorum officium est: non in se uel in alios depositum cōuertere: ut criminose ac falso ponit Ratio: Sed solummodo illud tutare: curare: & meliorare atque augere.

Hec sunt. R. D. que seruiulo tuo Ioanni occurrunt: in quibus si quis dubitauerit officium tue. R. D. procurare ut in scriptis redacta ad meas manus deueniant: & meum officium responsa remittere ad eandem. R. D. V. cui me recomendo. E. V. R. D. P. B.

Seruator magister Ioanes Nānis Viterbieñ. ordinis predicatorum
Finis
Iesus Christus

De monte quem de pietate merito uocant. Dominicus de Imola ordinis predicatorum Episcopus Liddeñ. & suffraganeus parmeñ. ab exordio rei inexcogitate quodammodo ac improuise hec pauca scribens dixit. Quod circa montem ipsum plura ueniunt consideranda: Intentio signanter eorum qui montem conficiunt: & quid importent hi duo terminis mutuum & lucrum: ubi sciendum quod memorata intentio non est nisi ad succurrendum egenis: nullo autem modo ad lucrum neque ad montis augmentum: Idcirco denarii qui in eo soluuntur lucrum dici non debent: non enim propter mutuum exhibentur neque recipiuntur: Ad nullam quippe utilitatem seu commoditatem instituentium montem cedunt siue redundant penitus denarii antedicti. **S**ed contra arguitur sic. Pro redemptione captiuorum usuram facere non licet: ut constat in titulo de usu. capitulo super eo: pari quoque ratione & a simili non conuenit mutuum dare ad succurrendum egenis: ubi ex tali mutuo aliquid licet parum ultra sortem adueniat. **R**espondetur quod non sunt similia omnino: differunt autem in hoc quia mutuans pro redemptione captiuorum simpliciter ac directe lucrum intendit ex quo captiuos redimere ualeat. qui uero mutuatur ex monte non lucrum sed purum auxiliandi obsequium pretendit atque per accidens & indirecte eam pecuniam exigit non ratione mutui sed ut illam pro mercede tribuat seruatoribus montis.

Aduertendum item quod prefati seruitores: proprie loquendo non mutuatur sed communitas: ex quo sequitur quod ex mera seruitute non autem ex mutuo mercedem suscipiunt. Nam pecunia montis ut presertim non seruatorum sed communitatis est: Que iuxta uerbum domini Luce. ca. vi. mutuū dare nihil inde sperantes oīō: quantum ad rem: mutuatō itaque montis non est causa qua ad eos serui

tores ipsa pecunia perueniat sed eorum labor & opera. Quando quidem mons ipse uelut res immobilis per se nihil profus agere possit. Opus igitur est hac in re uigiles conseruatores & obsequentes adesse: qui sicut mercenarii digni sunt mercede sua.

Laus deo Finis.

Quesitum fuit a me quid sententia de mutui datione communitalis perusine ac communitalis mantuane. Ut ponitur in puto prius posito: cum correctioe semper sancte matris ecclesie: Rñdeo tenendo ipsos nō eē usurarios: cum usura ut ē peccatum mortale & ut ē contra ius diuinū naturale & ecclesiasticū includit in se aliquem affectū inordinatum uoluntatis: iuxta illud augustini de libero arbitrio: peccatū in tantum ē peccatum quia ē uolūtarium & ē uoluntas cōtraria recto dictamini siue diuino: qđ dictamē ē lex diuina uel cōtraria naturali uel ecclesiastico. In deordinatione enī uoluntatis prio cōsistit malicia: & si teneat se opposito de necessitate salutis cōformare & non faciat mortaliter peccat: ut determinat doctor subtilis in. 2. dis. 21. ubi dicit qđ peccatū mortale ē deordinatio opposita ordinationi sine qua finis nō pōt sequi aliquid quo mō. Usura ergo ē inordinatus uoluntatis appetitus quo ex mutui datione aliquid de bonis pximi ultra sortem habere intendit & hoc ē qđ cōter dicitur qđ usura ē quicquid ultra sortem accipimus: sed oportet ut intelligat in mutuante fuisse appetitum inordinatum & uoluntatē primariā: fuisse talem qđ nō mutuo dedisset nisi aliquid ultra sortē hñe sperasset contra quos clamat xps mutuū date nihil inde sperantes Luce. vi. Sed si primariā uolūtas sit a caritate: & 2° speret aliquid ultra sortem accipere nō ē usurarius sed potius mouetur primo a caritate sic qđ & si etiam sciret se nihil accepturum ultra sortem adhuc mutuaret: ut determinat Ricardus de media uilla: in. 4. sententiarum dis. 13. artic. 5. q. 5. Propter quod dicendum qđ cum dicti dñi perusini non moueantur cupiditate lucri sed eorum primariā intentio sit pauperibus subuenire: nullū inordinatum actum uoluntatis uideo in eis nec per consequens peccatum aliquod ē in eis sed potius opus misericordie & pietatis. Præterea nulla rō probans eē usuram peccatū cōcludit ipsos eē usurarios. quia ut probat doctor subtilis in. 4. dis. 15. q. 11. arti. 11. circa mediū: dicit usuram ideo esse peccatum: quia usurarius recipit de non suo quia cū primo mutuo dedit res mutuo data: nō ē mutuantis sed recipientis patet qđ si pderet talē rē

recipiens pderet nō dāns & istud ē signum q̄ ē ipsius recipientis
hic hec ratio non concludit quia hī dant pecuniā nō ut aliqd de
nō suo recipiant quia non intendūt recipere nisi id qd dant & il-
lud in tpe debito ē suū: qd tñ tpe mutuacionis nō erat suū: sed in
termino reddit p̄stinū lus qd erat ante & ita recipiūt suū. Et si dī
cas recipiūt sextenū pro singulo floreno nō recipiunt ipsi sed est
merces opantiū & seruientiū reipublice cui seruire non tenent
propriis sūptibus sed iuxta illud. Nemo ppriis stipendiis &c. Cir-
ca hoc si nō excedat ut nō. in puncto. **A**lia rō ē quia usurarius
intendit recipere fructū de industria aliena quia cū pecunia non
fit de numero rerū fructificantū: si igit de pecunia accipit fructū
fructus iste puenit de industria aliena. **A**lia rō: imo et uē eē &
est cōtra nām q̄ accipe fructū de nō fructifero ē facef rē nō fructi-
ferā fructiferā. **A**d hec duo dico q̄ isti dñi nō itēdūt rēcipe fructū
de idustria aliena: imo nihil recipiūt & ita nec faciūt cōtra nām.
Aliud ē enī q̄ ipsi accipiūt sextenū qd nō ē uex: q̄a nihil illi? hnt
uel qd operari recipiūt sed ipsi non recipiunt rōne pecunie mu-
tuate sed rōne piculi & laborū suorū: Et ita oia argumta facilliter
solui possūt q̄a oia argumta p̄supponūt primariā intentionem
in mutuante eē malam: hic nec prima intentio nec scda ē mala
& iō nullū p̄ctm. **I**llud et mutuū dato &c. cōstat q̄ i eis nulla ē
spes lucrī: usuraāt fit cu; spe & cū intentione pria lucrādi de nō
suo: & de re nō fructifera ut patet ex doctore subtili ut supra.

Hec ego magister Gratianus brixlensis ordinis minorum pro-
uincie romane indignus minister propria manu: & ut maiorem
habeat fidem sigillum prouincie mihi credite apposui.

Finis

Reuerendo patri fratri Petro senensi sacri ordinis minorum
de obseruantia: Frater Baptista Mant. carmelita, S. dicit in xpo.

Reuerēde p̄ Petre. Viso & diligēter inspecto casu & mō
quē uenerādus p̄ Bernardin? diuini uerbī p̄co singu-
lari ad liberandū pauperes fideles ab hebreorū usuris
Mantue nup̄ instituit instar eius qui iam pridē & Perus-
si & Bononie fuit institutus: non possum quin factum p̄sentissī-
mū & saluberrimū esse confitear: Atq̄ utinam omnes non Italie
modo sed omnium christianorum Respublice tali modo usuras
de medio tollerent: Nec uideo quomodo nō maior pars nostrorū

principum sit excōlcata cum quotidie uideant nouos usurarios
surgere: & contra ecclesie preceptum quod habetur in sexto: de
usuris. Usuraz uoraginem cum maximo populi or̄ detrimento
& conscientiaz suaz damno se uidere dissimulant. Et sūt pleriq̄
qui contra clementinam: ex graui de usuris putent usuram non
esse peccatum. Sed ut ad propositum redeam in predicto Mātue
monte nullam ego usuram adinuenio. Quomodo enim usura
esse potest ubi nulla est illabilitas: ubi nulla est auaritie cupiditas?
quis hominem esse dicet eē qui nō sit aial? Qd̄ si quis dicat ultra
sortem percipi aliquid: concedo: nec ex hoc sequitur usuram esse
Arguitur enim ab incōpleta diffinitione: ac si diceretur aial ē erz
go hō ē: sed addi oportet ut sequatur: id quod sortī accedit eē pro
usu pecunie cuius usus a proprietate non distinguitur: Itē q̄ hoc
fiat ex auaritie cupiditate: usuram nanq̄ beatus Thomas secūda
secunde. q. lxxviii. articulo primo secundo & tertio. Et Aristoteles
in. iiii. Ethicorum. speciem dicūt auaritie & illabilitatis. At iux
ta Dialecticorū artem: sublato genere destruitur species: Et i mo
ralibus finis maxime respiciendus est: que ut dicit doctor subtilis
In quolibet. xviii. prima est inter morales circūstantias. ut quādo
quis elemosinā p̄bet si malo fine & non simplici oculo porrigat:
bona operatio eē definit cui bonus finis bonitatē adiungere pote
rat. De hoc eodē: doctor subtilis in qōne de praxi: & in scdo sniaz
dis. vii. q. prima multa cōmemorat que cā breuitatis & quia ut ait
Hieronimus stultū est aliquē ea docere que sciat consulto p̄tran
seo. Quod ultra sortem recipitur ē laboris industrie & operaruz
merces debita iis qui scribendo notando exigendo pignora seruā
do publice pauperū utilitati seruisit: ad pecunie dominum nihil
prouenit lucri. Quod si dicatur pecuniam non parere pecuniā:
concedit: sed neq̄ hic uolumus accidere ut ex pecunia uel ex usu
pecunie pariatur pecunia: sed uolumus labori & industrie merce
narioz de substantia eoz quibus seruisunt satisfieri. Que lex id
phibet? Nonne Paulus dicit dignū eē mercenariū mercede sua
& qui altari seruit de altari uiuat: Et nemo suis stipendiis militat:
Scimus pecuniam usū non h̄re. Scimus pecuniam cū mutuo datē
alienari: & nō eē amplius eius q̄ dedit: nec posse pro ea re: que tua
non sit qcq̄ ultra sortē a te recipi ut frequenter apud pontificiū iu
ris p̄itos & theologos legim⁹ & p̄sertim apd̄ doctorē subtilē i. 4.
sniaz. dis. xy. q. ii. Possemus & multo plura iis addere sed supuaca

neum uidelicet in re perspicua & euidente probationis laborem amle
tere: hec mea sententia est reuerende pater: qua tue paternitatis
iudicio & correctioi subsicilo: bene uale pater optime. Ex sancto
Martino Bonoñ, die. xx. Septēb. M. cccc. lxxxv.

¶ Frater Baptista Mantuanus Carmelita sacre Theo
logie professor indignus: Bononie regens.

FINIS.

¶ Queritur an licita sit institutio montis pietatis.

¶ Ad breuem apertamq̄ quesiti resolutionem tres in ista institu
tione cōtractus distinguo q̄tum ad ppositū pricipale. ¶ Primus
est cōtractus mutui. ¶ Secundus pignoratitius. ¶ Tertius ē ope
rarū locatio. Quo ad primū p̄supponēdum eē censeo qd mutui
& quo a cōmodato differāt queq̄ ad cōtractū mutui licite cōtra
hendum exigant: & in utroq̄ testamēto: & qua rōne nihil eē reci
piendū ultra sortem phibeat & q̄n liceat. Hec oīa a sacris theo
logis & iuristis amplissime sunt p̄tractata: unum tm̄ uidet̄ m̄hi i
p̄sentia notādum p̄termis̄is aliegatiōibus theologorū & iuristarū
uidelz q̄ licet aliq̄n ultra sorte; accipe in mutuo: ualet rōne pene
cōventionalis & rōne itereffe: & aliis q̄busdā casibus. Sed inspecta
formali & p̄cisa rōne mutui nihil ē accipiēdum qm̄ qcqd accedit
sorti rōne p̄cisa mutui usura ē: qd̄ aptissime Christus saluator do
cet Luce. c. vi. cū inq̄t: mutui date nihil inde sperātes. Diligēter
est aduertēdum q̄ dicit̄ idē: uidelicet rōne mutui p̄cisa & formali
hoc p̄termis̄io cōcludit̄ euidenter cōtractū mutui i monte pietatis
eē licitum & p̄sentissimū. Nam mutuātes siue sint priuate q̄ pecu
nias i mōte reponūt̄ indigētibus mutuādas siue cōmunitas q̄ pecu
nias mōti datas uel ligatas mutuāt̄ nihil p̄ter sortem recipiūt: ut
oībus sane mētis rē ipsam cognosceŕ uolētibus clarissime cōsta
bit ac ideo licitū mutui cōtrahūt & subueniūt̄ pximo indigētis: et
go pietatis opus exercēt & ita iuste & pie mutuāt. ¶ Secundus cō
tractus quocūq̄ iure licitus ē. Nā iure natur̄ licet cuiq̄ se idemne
seruare: & iō cū mutuāt̄ licitū ē p̄gnus recipe ut mutuās maneat
de mutuato securus. ¶ Terti⁹ cōtractus ē oparum locatio q̄ ē
quouis iure ex gener̄ cōtractus licit⁹ ē cū liceat cuiq̄ operā suā &
laborē locaf̄ p̄ mercede i pecūla nūerata cōuēta. p̄termitto istorū
cōtractuū diffinitiones & singulorū iustam institutionē iure nature
diuino & humano firmatā: qm̄ hec manifesta sunt his q̄ aliqd̄ sa
plunt: & nō mō a sapiētibus uerū ēt a uulgo cōcessa. Et describaz
breuissime ipsius mōtis pietatis institutionē coniūgēdo istos tres cō

tractus distinctos suata cuiuslibet propria & sincera natura in unum motum sanctum. Nam ex sanctis non potest fieri nisi sanctum. ¶ Describit itaque sic. Ciues ueri ciues qui reipublice consulunt donant aut mutuunt civitati ducatos. 10000. uidelicet quilibet centum: ut respublica mutuet indigentibus & sic tollat uorago ista seuissima usurae quam mutuanti ad usuras animas perdit & indigentes: quibus paleato colore uideetur subuenire penitus eneruat & miseros reddit & ita totam rempublicam perturbat et comodo mutuatur: ut ciues si mutuanda pecunia in unum reponunt aut ciuitas si pecunia sit civitati donata nihil ultra sortem recipiunt. Et sic huiusmodi mutui contractum in sua sanctissima institutione suatum. Et ut hec res pietissima comode exerceri possit consulte & sapientissime elegit respublica ciues aliquos uiros probos qui cautione sufficiente & fide data huiusmodi ducatos. 10000. recipiant & conseruent in loco secreto & comodo ut facile indigentibus subueniant: & ut mutuanti consulat qui receperit mutuo dabit sufficientes pignora ut et mutuo recipienti caueat instituisse locus capax & securus ad huiusmodi pignora reponenda & diligentissime conseruanda per supradictos uiros probos & prudentes a civitate dictos: & hoc annectitur secundus contractus licitus & iustissime suatur. Et quia dignus est mercenarius mercede sua iustissime est sanctum per Rempublicam ut uiri ad hoc negotium exercendum electi qui priuatis negociis & propriis comodis pretermittis: Reipublice suent mercedem recipiant ac ita legem condit talem. ¶ Quicumque de motu mutuo certam pecuniam receperit soluat duo pro libra pro mercede istorum qui sibi pecuniam paratam conseruant: lex ista sancta & iustissima est. Nam illi qui motu sancto aduersant legem de arte campforia huic simillimam a principe uel civitate institutam dicunt esse iustam & sanctam ut et sentiunt beatus Thomas & iuriste. ¶ Possunt itaque uiri a civitate uel principe allekti: publica auctoritate opas suas locare & ita iuste mercedem recipere. Et in hoc clauditur tertius contractus qui est operis locatio. Et quod iste contractus iuste & sancte sincereque in sua propria natura fuerit in motus institutione probatur facto. Nam deductis expensis facta receptorum fidelissima calculatio quicquid excreuit civitatis publica uoce omnibus qui de motu mutuo receperunt restituunt singulis pro rata parte. Ex quo aptissime facto & ratione constat: quod nihil hic recipiunt ultra sortem ratione primi contractus uidelicet mutui quam qui mutuatur siue sint ciues siue ciuitas nihil inde recipi: nec augetur mens ex ista pecunia soluta: nisi aliquis quod superest sibi restituendum uellet libere monti donare: quod quemque posse nulli est dubium. Quicquid ergo datur ultra sortem datur ratione tertii contractus quod licitum est & iustum: ut ex supio

ribus satis patet. Ex his itaq; tribus contractibus iuribus & sanctis cō
ficiē mōs nūus iust' & sanct': q; recte noīe pietatis mons appellaē
Et pfecto cū istius montis qōnē diligēter pspexerim diuinū eē In
uentū magis existimo q; humanū. A tēp felice arbitror oēm rem
publicā: q; montē istū sanctissimū cōtituerit & cōseruauerit. De
scripsi i uniuerso mōtis institutionē q̄tū ad ei' sinceritatē & iusticiā
attinet. Quisq; uero singulatī inspexerit facillie mecū cōueniet
& nō mō nō dānabit uerū ēt approbabit & p̄dicabit sanctissimū
montis pietatis institutū. Hec sunt q; sub breui cōpēdio ego fra
ter Gometi' ulisoonēsis: ordinis minorū sacre theologie p̄fessor
Indignus de q̄sito ut sentio scripsi p̄pria manu.

FINIS.

Cistud est cōsiliū almi collegii doctorū utriusq; iclīte ciuitatis Pe
rusii sup montē pietatis cōtra uoraginē usurāq; p̄fidōq; iudeorū
In quo p̄bat non eē usurā mutuū dare & aliqd ultra sortē recipe
officialis dicti montis. Qui mons iure mons p̄sin' dī cū ab ip̄a
ciuitate primitus erectus sit tanq; candelabrū lucem ferens mo
do ab omnibus fidelibus merito imitādum.

Punctus talis est: ciuitas Perusina ad effuglendā uoraginē he
braicāq; usurāq; qbus paupculi christiani dietim consumūt: & ut
ipsis indigētib' caritatiuā subuentionē faceret. Posuit in manib'
depositarū certā q̄titatē pecuniāq; seu ducatorū: ut ille talis mutua
re teneat egenis p̄ termino āni usq; ad q̄titatē sex florenorū & non
ultra p̄ q̄libet uice cū receptionē tñ pignorū. Ad quorū cōserua
tionē deputauit ipse quēdā aliū fidū mercatorē. Qui qdē deposi
tarius & cōseruator pignorū necio ex forma capitulorū ipsi cōsta
ti h̄ret scribere pecūias: mutuādas in libris eorū plures faceī apo
dissas cōseruare pignora h̄re p̄ hoc domū cōductā cassas & alia i
strumenta opportuna ponere: idustriā laborē: pariterq; tueri de
piculo pignorū ac deterioratione si eorū euenerit culpa: ac ēt si pi
gnora non possent uendi uel min' uenderent q; sit sors p̄cipalis
fieri facere bandimēta plura: uēditiones pignorū si finito āno ip̄sa
pignora nō reluerent. Et ip̄sa luitione: uel uēditione facta: ciui
tas nihil aliud itēdit lucrari: nec effectualitē lucrāē: nisi q̄a rehabet
solā nudā sortē mutuātā. Iphis aut officialibus q̄a conueniēs ē ut
rōnē locationis operāq; industrie piculi laborū p̄sionis dom' &c.
recipiāt conueniētē mercedē. Reuerēdus p̄r dñs ep̄us cū p̄fidēti
bus ciuitatis ordinauit & statuit: ut dicti officiales accipiant p̄ sin
gulo floreno unum sextenū p̄ quolibet mēse. Qui sexteni i fine

anni simul coaceruati uerissimiliter p̄nt ascēdere ad cōgruā satisfactiōē & cōpetētem recōpensationē oparū idustrie piculi laborū & pensiōis domus & cuiuslibet alteri⁹ interesse dictorū deputatorū. Vex q̄a de futuris cōtingētibus nō pōt dari certa & determinata ratio uel q̄titas: q̄a si multe pecūle accipiēnt mutuo multi ēt erūt sextini. Si pauce ipsi ēt sextini pauci erūt. Statuit q̄ si in fine anni Inueniēt punctaliter cōdigna satisfactio bene q̄dem: si uero min⁹ uel plus tūc In sequētī anno Ep̄us cū p̄fatis p̄sidentibus habito iudicio p̄itorū: in arismetica poterit augere uel minuere unum uel plures denarios p̄ quolibet floreno s̄m q̄ poterūt iudicare fore opportunum p̄ cōdigna satisfactiōē: & recōpensationē p̄dicta. Et cā soluēdi ēt dictis calculatoribus si nollēt gratis facef & aliis quibuscūq; quorū ope eēt utiles & necessarie dicto mōti. Et hec calculatio fieri debeat de anno i annū. Et cū dicta ciuitas retinuerit dictas pecunias i dicto mōte & plures alias posuerit: & facta calculatiōe de āno in ānum repianē nō nulle q̄titates i dicto monte ultra sortē principalē: & ultra ipsa salaria: & mercedes p̄dictas & i dubium ad p̄ns reuocaf. Primo utrū dicta ciuitas uel eius muni cipes aliquo mō peccēt: uel aliquā excōicationē icurrāt cū nil penitus accipiāt nisi suā q̄tatem gratis mutuataz: uel illi officiales nō recipiāt nisi uerissimilē mercedē condignam. Et quid de dictis pecuniis sup̄excrecētibus fieri possit & debeat.

CIn nomine dñi n̄ri iesu Christi amē. In p̄sentī cōsultatione in qua discutēdum ē. An cōmune ciuitatis Perusii uel ei⁹ rectores & officiales q̄ ita ordinauerūt & statuerūt ut supra in p̄dicto p̄supponit icurrāt ipsam usurariā prauitatē & ēt excōicationē de qua i clemētia ex graui de usuris. Videēt priō p̄supponēdum esse: q̄ iura nō pmittāt aliquo pacto cōtractū usurariū pp̄ aliqd̄ bonuz qd̄ inde oriat: uel pp̄ aliqd̄ malū qd̄ inde euitē ut ē cōclusio firmata p̄ lo. an. In q̄one p̄ eū disputata i suis mercurialib⁹ i regula peccatū. i. vi. in. xlii. coll. uersic. iiii. Querebat utrū iura debeant cōcedere. et idē ēt firmat Pe. de ācha. i repeti. regule peccati uēia In. vi. in. xlii. xliii. et. xv. colūna ubi finaliter cōcludit: q̄ licet p̄ p̄missionē usurarū q̄nq; obuieēt multis malis. Nā sepe uitaē dānuz In rebus: piculū i p̄sonis. Itē causaf pauperū substētatio p̄simonii cōseruatio: uitant q̄nq; homicidia furta. Rapine ad q̄ q̄nq; hoies Inducunt pp̄ paupertatē et pp̄ famē: et pp̄ necessitatē: tñ non p̄pea pmittēda est usura: q̄a q̄ cōmittit usurā priō contēnit deuz; audas tius. Secūdo contēnit naturam exp̄ssus. Tertio contēnit scriptu

ram deterius, Quarto contēnt iura diutius: ut plen⁹ ibi p eum
qui p̄dicta declarat & allegat auctoritates & refert & sequit̄ dicta
Ioan: an. In dictis mercurialib⁹ in regula peccatū. Facit qd̄ habet
In. c. sup eo de usuris: ubi alii canoniste i effectu idē tenēt. Nō, nō
debet q̄s peccatū ēt minimū cōmittere: ut euitet ei⁹ mortē corpo
ralē. xxii. q. li. i. c. ne q̄s arbitret̄: & c. primum itaq; imo nō debet
q̄s uenialiter peccare: ut p̄ximus euitet peccatū mortale: ut plene
notat̄. xxiiii. d. In sūma: & In. c. qd̄ ait & p̄ docto. In dic. c. sup eos
Inducētes p̄ casu illū tex. s̄m unū intellectū put intelligit̄ i mu
tuatē sub usuris. Et in tm̄ p̄cedit dicta cōclusio: q̄ ēt dubitauerāt
doctores: ut r̄ recipiēs sub usuris: uel psuadens alicui ut mutuet
sub usuris ad finē ut euitent̄ magna mala: seu picula peccet. Et li
cet Inno. Ostiē. Ioā. cald. dñi Nico. & aliq̄ alii in dic. c. sup eo uide
ant̄ inclinare: q̄ nō peccet: q̄a de duobus malis minus malū ē eli
gendū p. c. si qd̄ uerius. xxxiii. q. ii. p̄ quo allegauit̄ ēt Io. cald. Ibi
dem auctoritatem beati Thome. s̄a s̄e. q. lxxix. arti. ultī. s̄m doc.
Ant. de butri. ibidē s̄m quē q̄cqd̄ dicat beatus Tho. ille tex. i dic.
c. sup eo. s̄m alium intellectū inq̄tum intelligit̄ in recipiēte mu
tuū sub usuris multū facit cōtra illā opinionem sancti Thome.
¶ Quicqd̄ tñ sit nō aliter examinādo articulū. An recipiēs mu
tuū sub usuris peccet: q̄a talis articulus ēt impertinens: de quo p̄
docto. In dic. c. sup eo. & p̄ Archidiaconū. xiiii. q. liii. sigs. & xxii.
q. s̄cūda monet. Cōs tñ cōclusio ē q̄ mutuare sub usuris sit ph̄
bitum: cū usura ipsa hodie potissime oī iure sit ph̄bita: & tā in ue
teri q̄ in nouo testō: ut in. c. q̄a in oibus & in dic. c. sup eo. extra d̄
usur. & in. c. cōsuluīt eo. ti. Item iure p̄tōificio: ut in ti de usur. p̄ to
tum: maxime in dic. c. q̄a in oibus: & in. c. qm̄: & dic. c. sup eo. per
Ostiē. in summa de usur. In. s̄. an aliquo casu: & licet de iure ciuili
p̄missa uideat̄: tñ hodie secus dicit̄: p̄ notata in auctē. ad hoc. ca.
de usur. Et qualiter se hēat certa materia usuraq; ad ius ciuile &
canonicū plene disputauit̄ p̄fatus Io. an. in p̄allegata regula pec
catum in mercurialibus in. xvii. xviii. xix. xx. & xxi. coll. & usq; i
finē: illius mercurialis: & p̄ Pe. de ancha. in repet. dicte regule pec
cati. in. xii. & xiii. coll. p̄ Bal. in rubri. C. de usuris. & p̄ eundem &
alios legistas in dicta aut̄. ad hec & p̄ doctores ubiq; tenētes q̄ le
ges iuris ciuili p̄mittentes usuras sint correcte indistincte. Nā p̄
hibite sunt iure diuino & canonico: ideo non p̄nt humana uel ci
uili cōstitutione p̄mitti. Quia lex Imperatoris nō ē supra legem
dei: sed subtus. x. dif. c. prio. &. ii. & seq̄nti. Et facit qd̄ habet̄. C. de

summa tri. & si. cato. in ep̄a inter claras: ibi p̄ me reges regnāt. Et
q̄ hodie ēt de iure ciuili sint phibite tenet glo. in. l. cū allegas. C.
de usur. & in aut. ad hec eo. ti. & in aut. de ecclesia. ti. circa prin.
pp̄ obseruationē q̄ttuor cōcilioꝝ quā imp̄ator ibi mādat fieri: &
facit p̄ hoc q̄a ex quo materia usuraꝝ cōcernit bonū uel malum
anime: & incursum: uel euitationē peccati: standum ē ipsi iuri ca
nōlico: s̄m uulgarē regulā: pea q̄ notant p̄ glo. in. c. li. de arbi. in
sexto. Et in regula iuris possessor: eo. lib. institu. de gradi. §. sexto
gradu: & hoc ē expressum: p̄ clemētīnam primā de usur. ubi ha
bet: q̄ ille q̄ asserit usuras posse exerceri sine peccato: censeat esse
hereticus: q̄d. n. de iur̄ diuino tam i ueteri q̄ i nouo testō sint usu
re phibite: apparet ex eo q̄d habeat. Leuitici. xxy. pecuniā nō da
bis fratri tuo ad usurā: & frugū sup̄abundantiā nō exigēs: & rur
sus ibidem. Oīs usura. & sup̄abundātia phibet in lege & i psal
mo. xlii. Dñe q̄s habitabit in mōte sancto tuo. Cui rñdet dñs qui
ingredit sine macula: & q̄ pecuniā suā nō dedit ad usurā: & Deu
teronomii. xxlii. non feneraberis fratri tuo pecuniā: neq̄ fruges
neq̄ aliā rem: & rursus ibidē: neq̄ usuras escarū accipias: neq̄ om
nium rerū: facit ēt p̄ hoc. xlii. q. iiii. pleriq̄: ubi dicta auctoritas est
canonizata: facit ēt q̄d habeat. Ezechielis. xviii. ca. de quo. xlii. q.
lii. putat: & q. liii. c. qm̄ de usur. c. cōsuluīt. In q̄bus ēt dicte aucto
ritates sunt canōizate: & Exodi. xxii. c. & Luce. vi. c. in illo uulga
ri dicto mutuū date nihil inde sperātes: & confert auctoritas La
ctantii fir. de di. insti. aduer. gen. lib. vi. c. xviii. dum dicit pecuniā
si quā crediderit nō accipiat ad usurā: ut & beneficiū icolumē sit
q̄d succurrit necessitati & abstineat se p̄sus ab alieno in hoc enī
genere officii debet suo eē cōtētus plus aut accipere q̄ dederit in
iustum est: q̄d q̄ facit insidiā quodāmodō ut ex aliterius neces
sitate p̄detur. Iustus nunq̄ pretermittit quominus alqd̄ misericor
diter faciat: & idem Lactantius eo. lib. c. xlii. cum dicit tenendū ē
igif̄ oīno ut ab officio misericordie recipiendī spes absit omnino
q̄nimmō ēt iure naturali est ipsa usura phibita: ex quo exigif̄ cō
tra naturam rei: nam uendit̄ usus rei mutuate: q̄ nō est separatus
a dominio & pp̄rietate ipsius rei: & iō usura dicit̄ q̄si usus raptus
s̄m. d. Nico. in rub. extra de usur. Non enim ē in his rebus q̄ i pō
dere numero mēsurā ue cōsistant: usus sep̄atus a dominio ipsius
rei: ex quo nō possum uti pecuniā q̄n ipsam cōsumam & expēdā
ut patet & cōsumptione transferē dñum: ut in. l. si a furioso. & l.
nam & si fur. ff. si cer. pe. & facit. l. si. §. appellata: eo. ti. & l. si alie

nl. ff. de solu. Et hanc rōnem i effectu licet aliis uerbis utatur assi
gnat Bal. in dicta rub. C. de usur. ubi ad hoc allegat beatū Tho.
& Aristotelē dicentē q̄ usura ē lucrū naturaliter phibitum & uo
luit ipse plus in primo politicoꝝ: & in q̄rto ethicoꝝ. Cum ergo
iure diuino: & canonico: & naturali sit phibita. quīs diuinū soluz
sufficeret fm Bal. in dicta rub. circa prin. ubi dicit: q̄ ius diuinuz
uincit in utroq̄ foro: q̄a pia causa est potentior q̄ secularis: & ma
xime q̄a ipsa pia est infinite potētie sicut est ipse deus gloriosus.
Apparet q̄ si ex dicto mutuo: qd̄ fieret p̄ dictū montē pauperuz
seu eius officiales deputatos p̄ cōe Perusi: p̄ ut apparet supra in
puncto: resultaret aliqua species usuraꝝ: q̄ peccaret & icideret in
crimē usure ipsa ciuitas Perusina: & ita ēt eiꝝ officiales & rectores
Cōstat aut̄ q̄ neduz priuata p̄sona: sed ita collegiū & uniuersitas
nō pōt exercere usurā: ut est rex. iūcto supra scripto. c. cōquestus
extra de usur. fm Alanū: & alios doc. ibidē: & Vincentiū: & alios
i. c. michael co. ii. de usur. licet enim uniuersitas nō habeat aiam
ut in. c. romana. §. in uniuersitatē: de sent. exco. in sexto tñ pecca
re pōt ut dicūt ibi p̄fati doc. & p. d. Nico. in. c. dilectus el secundo
extra de somnia. facit qd̄ habet in. c. ad abolendam extra de here
ticis: & in terminis i. c. prio i. §. q̄ uero de usur. i sexto: ut uoluit ēt
Archidiaconꝝ. vii. q. i. Sicut uir: q̄ oēs de ciuitate uel collegio sūt
usurarii quoz̄ sit auctoritate uel consensu. Stat ergo firma con
clusio ex p̄dictis q̄ si i iusurā eiderēt dicte mutuationes: que sunt
per dictum montem pauperum: a perusinis ordinatum q̄tūcūq̄
bonis respectibus de q̄bus supra in puncto: uel ad exolēdum he
breos: q̄ cum eorum rī: ibꝝ: licet per ecclesiam tollerent̄ ut habet
xlv. dis. q̄ sincera: & i. l. nullus & i. l. iudei. C. de iudeis non tamē ē
eis licitum: ēt fm eoz̄ legem mutuare: ēt Christianis sub usuris.
ut colligit̄: ex supra allegatis auctoritatibus: Et licet uideātur se
pōsse fundare ex illa auctoritate supra adducta: Deuteron. xxiii.
dum in fine illoꝝ uerboꝝ: nō feneraberis fratri tuo &c. Postea di
cit sed alieno tñ nō est ueꝝ: q̄a tam in suis: q̄ i extraneis sunt phiz
biti: ut patet i aliis auctorita. ibus supra allegatis i quibus nulla sit
exceptio. l. i. §. generaliter de legatis pre. Preterea ad illā legem
Moyſi rādent doctores q̄ moyses p̄misit illud ad euitandum ma
lus malū: q̄a iudei ita erant proni ad fenerandum cum oibus q̄ si
ex toto p̄hibuisset nihil obseruassent. Vnde fuit ei uisum: pro
tūc satis fuisse si in aliquo minueret eorum culpam: unde in aliis
non permisit ut iusticiam faceret: sed ut maius malum euitaret

uniuersitas
nō pōt
p̄ exercere.

uel secūdo & melius rñdent q̄ Moyses alienū nō quēcūq; alieni
genā intellexit: sed tm̄ eos q̄ terrā iudeis datā iniuste occupabāt
Vnde illa pprie usura dici nō poterat: tū q̄ accipiētū pprie non
erat lucrū: cū antea eēt suū: tū ē: q̄ nō p̄ mutuo & eius recōpen
satione: sed ex iure domini: q̄d̄ habebāt in illa re: recuperāt rē suā
quā aliter ab iniusto possessore recuperare non poterāt: ad q̄d̄ acce
dit decretū Ambrosi. xliii. q. iiii. c. vlti. ubi dicit ab illo exige usurā
cui merito nocere desideras in quē iure inferantur arma & ab illo
usurā exige quem nō nō scit crimē occidere: ubi in effectu cōclu
dit q̄ ubi ē ius belli ibi ē ius usure. Ex p̄dictis & aliis rōnibus con
cludunt doctores n̄ri in rub. extra de usur. & legitte in dicta aut.
ad hec: q̄ iudeis nō licet ad usurā mutuare ēt Christianis. Non tm̄
ppea ad remouendū eos: ab hoc peccato liceret ipsis Perusinis: p̄
eum montē uelle se ipsos illaquear p̄ sup̄ius allegata: q̄n̄ illud eēt
usurariū: Et q̄ sit usurarium uideēt oñdī posse. Nam usura pprie
cōmitti dicit̄ eo ip̄o q̄ aliqd̄ recipit̄ ultra sortē mutuata: ut habet̄
xliii. q. iiii. c. putēt qdā: & in. c. usura ē: ubi dicit̄ tex. usura est q̄cqd̄
accedit sorti. Et habet̄ per glo & doc. in. d. l. rogasti. §. si tibi. ff. si
cer. pe. q̄cqd̄ enim sperat̄ habere ultra sortē mutuata usura dicit̄
ut habet̄ ea cā. & q̄ in canone si fœnerarius: & i deō. c. consuluit
de usur. Cum ergo cōe Perusii cōstituerit illū montē cū illa cōdi
tione: q̄ recipiētes mutuū teneant̄ aliqd̄ ultra sortem soluere nō
uideēt crimen usure euitare q̄tūcūq; minimū foret illud q̄d̄ ultra
sortē mutuata foret restituendū put si est unus sextenus uel qua
trenus p̄ floreno: q̄a p̄ re q̄tūcūq; minima cōmittit̄ usura: ut est
tex. in. c. consuluit in uerbo nihil extra de usur. & in. c. nauiganti
in uerbo aliquid eo. ff. & habet̄. l. 4. q. 3. c. primo. 2. & 3. Et uoluit
beatus Thomas 2a 2e. q. lxxiii. arti. ii. Hic excusari posse uideēt
dictum cōmune: q̄ dicit̄ q̄ amore pietatis & caritatis intuitu hoc
ordinauerit: ad subueniendum pauperibus &c. Cum p̄textu pie
tatis nō sit impietas exercēda. Et iō ēt ad redimendū ab hostibus ca
ptiuum non liceret usurā cōmittere. ut not. i. q. i. non est putāda:
& de conuersis i fide. c. i. & in dic. c. super eo. & per Ostien. i sūma
de usur. in dicto. §. aliquo casu. Qui adducit. l. 4. q. v. ca. 2. & ca.
neq; si supra est latius ostensum ex dictis Ioan. andr. & Petri de
ancha. superius adductis. Ex quibus satisfacere collige posse uideēt
tur: q̄ dicta communitas & eius officiales icurrere uident̄ crimē
usure. Immo cum excōmunicatione. ut habet̄ expresse i dicta cle
mētina ex graui de usur. ubi habet̄: q̄ statuentes & ordinātes: ut

possit aliqd ultra sortem mutuata exigi incurrat ipso iur' excōsca
tionē. p quem tex. dicte clemantine pbat' ēt q' & depositari' & alii
deputati ad seruiendū dcō monti ipi' ēt dicto crimine & censura
illaqati uideant' cū ipi' sint p'icipes & infra quodā mō & media p
que deuenit ad hmōi illicitas exactiōes. Facit qd nō. ff. de iniur. l.
nō solū. §. si mādato: & ibi p Bar. & in. c. cū qs de sent. excō. l. vi.
Et faciūt uulgaria iura: de p'stante opē. ff. de fur. l. is q opē & l. in
fur. l. §. ope: & in. l. q occidit. uersiculo q occasionē p'stat. ff. ad. l. ac
qui. & in. c. i. de offi. dele. cū simul. Et nō minus illaqat' ipa cōtate
faciēdo p alios ad ipsa deputatos hmōi illicitos cōtract' q si p se
ipsa: ut in regula iuris. q p aliū & de officio: dele. i. c. i. & de sent.
excō. in. c. mulieris. facit qd notat' in. c. dura extra de cri. falsi: & in
l. i. ff. de pcurato. ¶ Predictis tñ nō obstātib' u' contrariū de iure
concludi posse: uidelicet dictā cōtate perusinā non incurrere ali
quē reatū criminis usuraz: nec aliquā cēsura neq' ipsā neq' suos
officiales & rectores quāmo nec ēt suos mīstros deputatos ad ser
uicia dicti montis. Immo sūma cōmendatione de tā pio ope ē lau
danda: q ad suos paupculos ciues & incolas aliosq' xpianos usura
rum uoragie hebreorūq' malignitate quotidie qsi consūptos: &
ad maiorē paupie dietim deducēdos oculos sue misericordie por
rexit. cū misericordia sit melior oibus holocaustis & sacrificiis: ut
h' Mathei. xii. c. vi. di: in canone ponderat. Et iuxta illd estote mi
sericordes sicut & p' uester misericors ē: ut h' Luce. vi. c. & xxiii.
q. 4. §. ex his omnibus: & magis misericordiā uolo q sacrificiū ut
habet' de pe. di. prima libenter: est. n. misericordia uinculū nē hu
mane: ut inquit lactantius firmianus de diuinis Institutionib' ad
uersus gentes lib. vi. c. xii. per totum illud capitulum. Sunt enim
ipi' perusini ex ta i pio opere sūmis preconis extollendū iuxta il
lud uideantur uestra opera bona & glorificent patrem uestrum
qui est in celis. Mathei. v. & xii. q. ii. c. quattuor. Et qui i sacrario
operantur in sacrario participant: prima ad cor. ix. c. xiii. q. i. §.
is ita. Et iuxta illud operemur bonum ad omnes maxime ad do
mesticos fidei. ad gala. ultimo de sacra unctione. c. uno. §. hoc un
guento. Quis enim poterit dictā ciuitatē Perusinā dānare de tā
pio & laudabi i ope cui' itētio & uolūtas nō fuit & est uelle aliqd
suplucari: sed potius egenis subuenire euitare piculū excōscatio
nis & innūeris aliis piculis aiāz succurrere q dietim iminebāt. In
hoc. n. intentio ista dānari nō pōt Immo landari cū uolūtas ma
gis attēdēda sit q scm: ut h' v. d. ad ei'. v. q. y. nō omnis. 86. di. nō

2
satis. l. q. 1. Iudices. Nā uolūtate & pposito maleficia distinguūt. ff. de furtis. l. q. iniurie. de homici. c. significasti. Et nullū ē pētū nisi uolūtariū. xxiii. q. 4. Nabuchado. xv. q. 1. §. 1. & c. illa. Et h̄ sola intentio & uolūtas cū pposito lucrādī sufficiat ad icurrēdū crimen usurae. ut disputauit lo. an. in dcā mercuriali sup dcā regula pētū in. v. vi. & vii. col. & i priā qōne ubi refert quādā dīputationē fratris Geraldī illi cōclusionē ipugnādo finaliter cōcludēs q̄ ubi intentio & spes lucri ē principalis cā mutui cōstituit mutuas usurarius: & tenet ad restitutionē in foro consciē ut ēt dicit se tenere & ita tenuit i. c. consuluit extra de usur. iuxta illd̄ luce supra adductū: Mutuū date nihil inde sperātes. Et dicit q̄ oēs i iure periti sic tenent. Et fundāt se in illa auctoritate & aliis auctoritatib⁹ sanctorū: Augu. & Ambro. & hierony. de qbus. l. 4. q. 3. p totū. Et rñdet argumentis dicti fratris Geraldī. Et idem etiam tenuit pe de ancha. in dicta repetitione in regula peccati in. xi. col. & cano niste cōiter in dcō ca. cōsuluit ubi late tractat p plures qōnes de mentali usurario: uolētes in effectū q̄ ubicūq̄ finalis intentio mutui ē ut ex ea sequat̄ utilitas aliq̄ ad pecuniā reducibilis uel lucra aliqd̄ censeat mens corrupta: & praua & usuraria: esto q̄ solues usuras liberaliter donaret. In pposito tñ nro q̄ ista nō ē aliquo mō intentio per uine cōitatis q̄tū est i eius intentione & uolūta te nō pōt talis criminis nota affici: & minus ēt ex eo q̄ ordinauit & fecit. & sic q̄tū ē i facto eius factū nō pōt dici culpabile i q̄tū ip sa seu eius rectores certā sūmā florenorū & pecuniarū pmutuando pauperib⁹ & indigentib⁹ psonis deposuerūt & deponi fecerūt dicta de cā denarios. Ex hoc enī q̄ elegerit depositariū q̄ mutuauit pecuniā ciuitatis paupibus psonis & aliis indigentib⁹ nullus sane mentis dicat eos peccare: cōtractus enī mutui q̄tū ē in se ipso ne minī dubiū ē q̄ pmissus ē nō solū iure diuino ut patet i illa auctoritate mutuū date. Immo ēt hūano ex magna amicitia & caritate pcedens ut notat̄ in dicto. c. q̄a i oib⁹ & i dcō. c. sup eo: & notat̄ docti in dcō. c. cōsuluit in uerbo mutuū date: maxie q̄n recipiētī imineret necessitas quo casu oia sūt cōicanda. xlyii. d. sicut hi: & l. q. 1. dilectissimis. Cū ergo sit opus caritatis mutuaf̄ egenis sine aliqua intentione lucri: condecenter dici poterit dictā cōitatē ex tali ordinatione sūme mereri: iuxta illd̄: habe caritatem: & fac qd̄ uis: ut i clem. ad nostram de here. ubi per paulu; de diazariis & iuxta illud: Caritatem bonam habeamus: & deo exhibeamus & proximo: corde & conscientia: & bona fide non ficta priā ad

thimo. scđo canonizata de penit. di. 2. Caritas: & c. & caritas: &
facit de regularibus. c. licet i. si. & iuxta illud: si habuero oem fidē
ut montes transferā: & distribuero oēs facultates meas in cibos
pauperū: & tradidero corpus meū ita ut ardeā: caritatē autem nō
habuero nihil mihi prodest: priā ad corin. xiii. canonizata de pe.
d. ii. Euidenter: & di. iiii. si quis aut. de con. di. 4. solet queri & sine
caritate nemo saluus est. priā ad corin. xiii. de pen. di. vii. null?
Caritas enī inter nos debet esse qm oēs fratres sumus hñtes unū
patrē deū: unde debet qs esse p̄canti largus beneficiis liberalis qs
regias esse laudes Tullius existimauit: & hec ē p̄fecto iusticia hoc
aureū seculū qđ foue regnante primū corruptū &c. ut inqt lactā
tius firmianus de diuinis inslit. aduersus gentes li. v. c. vi. Cū er
go mutuū de se sine aīo lucrandi sit contractus caritatiuus ex in
stinctu naturali p̄cedens ad beneficium conferendum homini:
ab homine facit qđ notat in. l. si non sortem. §. libenter. ff. de cō
dictione indebiti: facit. l. seruus. ff. de sui. expor. & per Bar. in. l. ex
hoc iure gentiū. ff. de iusti. & iu. & pater quia subuenire p̄xio exi
stenti in necessitate ē opus pietatis & caritatis. Dicit enī p̄ceptum
dñi: & p̄ximū tuū sicut te ipsū: & hñ. de pen. d. ii. p̄ximos ē tñ cari
tas uirtus theologica: que iuncta cū tēperātia hoc est ut exercea
tur caritas sine spe lucri & supabundantie efficiē uirtus moralis
fm bal. in dcā R. e. c. de usur. ex eo solo nō pōt dici: qđ icurreū usu
ra nec ēt ex eo qđ ipsū cōe seu eius rectores ordinauerūt & elege
runt aliquos deputatos ad seruitia ipsius montis: puta scriptores
& pignorū receptores qñimo nec ēt qđ ordinauerūt qđ dicti recepto
res hēant ex eorū offō a mutuatariis sufficientia pignora corres
pondentia ad q̄titatē mutuandā: & per eos exoluedam p̄ luit. o
ne dictorū pignorū: qa quēadmodū i aliis cōtractib? ultro citroq
obligatoris licitum est contrahentibus exigere & confici facere
instm in forma ualida: ut notat i. c. significauit de testi. & l. q̄ ta
bulis: ff. de furt. & ff. de p̄bat. l. si. cirographū. l. dissolute. ff. de
condi. ex le. l. plures apotis. ff. de fide iustru. C. de libera. cā. l. sicut
datam: per bar. in. l. si finita. §. eleganter. ff. de damno infec. p̄ ut
etiam necdum cautionem seu instrumentum ita etiam pignus
exig. r̄ pōt cū pignoris receptio utroq; iure sit p̄missa: ut suis titu
lis. ff. & C. de pigno. & extra de pigno. & uidetur expressum i. c.
cum cōtra in illo titu. de pigno. ubi notat qđ p̄ receptionem cau
tionis uel pignoris nō uideē mutuās aliqd recipere ultra sortē: &
habetur in illo. c. quia in oibus: & in. c. i. co. titu. lib. vi. Sola enim

pignoris receptio nō arguit usurā iuxta ea q̄ notant̄ in. c. illo uos
de pign. & in. c. ad n̄ram de empt. & uendi. p̄ que hoc idem consu
luit bal. in consilio incipiente in christi nomine amen: in libello ē
intentata q̄litas: ubi cōcludit in effectu q̄ pign⁹ nō includit usurā
sicut nec hypotheca. Et licet esset conuentū de pignore: nō p̄pea
seq̄t̄ q̄ eēt cōtract⁹ feneratorius: & hoc exp̄sse p̄t̄ Inno. fm eū in
c. cū sit ḡnale de for. cōp. in glo. q̄ incipit nō raptores oportet: ē dī
ctū consiliū bal. in ordie consiliorū que h̄ntur Perusii nūero. 51.
¶ Ex tali. n. cautele adhibitiōe ut p̄ restitūt. seu crediti securitate
uelit mutuans pignora uel fideiussores nō p̄t̄ sibi putari Immo
condēnari debet q̄ i contractu ponunt̄ ad cautelā nām ipsius
contractus & ius cōe nō ledūt: ut ē tex. notabilis i. l. q̄ mutuā i p̄ri
cipio. ff. manda. facit qd̄ h̄. ff. de neg. ge. l. si pupilla. §. p̄rio. ff. de
reg. iur. l. non solēt. ff. de uerbo. ob. l. q̄ extrinsecus. ff. de aur. & ar.
legato. l. pediculis. §. labeo. §. de testa. l. testm̄. C. de institutio. &
substi. l. rep̄hēdenda: non ergo p̄ p̄fatas cautelas imutaē nā cōtra
ctus mutui que est ut censeat̄ esse gratuitus: ut notaē in. l. 2. i p̄ri
& in. §. p. & in. §. appellata: & dicta. l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pe
tatur: Est ergo clar⁹: q̄ p̄fatū cōe Perusii seu eius officiales per dī
ctam deputatiōē illoꝝ qui deseruiunt dicto monti: uidelicet scri
ptorū & pignorū recaptatorū non incurrere aliqd̄ crimē usure posi
to q̄ dicti deputati pignora recipiāt & ipsi depositario receptionē
pignorū notificauerūt: & depositarius p̄dictus mutuet certā q̄tita
tem sup̄ ip̄is pignoribus cū p̄ hoc nihil sup̄additū sit ipsi sorti: nec
cōitas ipsa itendit aliqd̄ sibi quo ad sui lucrū & utilitatē sup̄addi &
aliqd̄ ultra ipsā sortē mutuata ipsa recipe & casu quo fieri posset:
q̄ ministri deputati ad predicta & deseruiendū dicto monti uideli
cet scriptores custodes receptores pignorū depositarii: & alii uel
lent h̄ gratis facere hoc ualde placeret ipsi cōitati: & eius rectori
bus: uerū q̄ p̄fati deputati: hoc facere nolūt sed congruū salariū
seu mercedē p̄ eorū laboribus: & p̄ supportādīs oneribus eis cir
ca p̄dicta incūbentibus & piculis ut supra recipe uolūt: qd̄ de iure
facere p̄nt quia nemo cogit̄ officiū suū ēt in rebus publicis exhi
bere gratis & cū suo dāno. l. uidelicet. ff. ex quib. cau. malo. ff. de
reg. iur. l. absentia. C. quod metuscā. l. ad inuidiam. ff. de pet. h̄.
l. penult. Et nemo cogit̄ suis stipendiis militare. l. si quis ex signa
toribus: & suū officiū nemini debet esse damnosū. ff. quēadmo.
te. apl. l. si q̄n. §. sed cum oportet. C. de testa. C. de excusat. tu. l.
apparitores. ff. de furt. l. si p̄uus §. quod uero. ff. de cura. bo. dan.

l. ii. §. queritur & facit qđ nō. in. c. statutū in. §. Insuper de rescriptis
in. v. Est. n. necessariū dictis deputatis ad dicta seruitia mōtis hīc
domū conductā pro pignoribus retinendis ibidē custodiendis &
manutenēdis: & ut ibidē ēt possint residentiam facere ubi iueniā
tur p̄ eos qui ad eos accedunt uolentes mutuū accipe: ut possint
ēt scriptas seu libros & codices rōnum cōficere: & buletas ad de-
positariū dirigere: q̄ fieri non p̄nt sine dispēdio pecuniarū ipositi-
one temporis & laboris maximi. Quibus consideratis dicendū
est qđ ip̄a cōtras uel dicti sui rectores non incurrūt aliquā usurari-
am prauitatē ex eo qđ ordinauerint pro pensione dicte domus &
repenſione laborū: p̄culi & mercedis dictorū deputatorū & alio-
rum onerū eis incūbentiū possint dicti deputati a dictis mutuata-
riis aliqd p̄cipere ultra sortem mutuata cū ip̄i cōmunitati uel ei⁹
cōmodo nihil applicet ei⁹ qđ p̄ dcōs mutuatarios soluit ultra sor-
tem. Ip̄i n. cōtrati soluit & restituit solū q̄ntitas mutuata nihil ul-
tra ip̄a cōtras p̄cipit uel p̄cipe posse sperat uel cogitat. Illd̄ aut̄ qđ
ultra soluit solūmō p̄ laborib⁹ dictorū deputatorū ad seruitia mō-
tis & p̄ pensioe domus & aliis opportunitatib⁹ dicti mōtis erogae-
tur. Nō. n. tenet dictū cōe Perusii ultra mutuū qđ facit q̄tū ē in
seipso aliqd p̄ dicto mutuo faciēdo ultra sortē principalē quā mu-
tuat aliqd de suo gratis ponere uel expēdere: q̄a nō tenemur cū
nō dāno amico nō uel socio subuenire. xxlii. q. v. Si nō licet. §.
petrū de ancha. in dicta sua repet. sup dicto. c. p̄cti uenia i. xxxi.
& xxxii. col. in uersiculo sigd̄ dices & ē bona glo. in dcō. c. si nō li-
cet: in uerbo a semetipso: & facit i rōne sui quod hī i. l. p̄ses. C. de
fuit. & aq. q̄ rō canonizata ē de peni. di. lli. Sane: ut ibi in glo. in
uerbo a semetipso: & examiat ubi supra p̄fat⁹ pe. de ancha. illā q̄
stionē de illo q̄ mutuat pecuniam: cū pacto de p̄cipiendo usuras
ad quas ip̄e mutuās alteri tenebat: a quo pecunias illas sub eisdē
usuris recepat: & eas sibi cū usuris restitui uolebat: ubi in effectu
sequēdo cōclusionē Ioan. cald. i dcō. c. nauiganti de usur. i q̄rta
qōne tenet qđ recipiēs dictas usuras cū pacto & p̄posito illas sol-
uendi illi cui ip̄e p̄ eisdē pecuniis tenebat nō ē usurarius quia nō
recipit illas ut lucrū faciat sed ut solutionē usurarū ip̄e euitet quia
non dī usurā cape cū effectu ex quo ap̄d eū non ē remāsura: & si
sibi non mutuaſset ex quo illas pecunias illi q̄ sibi mutuaſt resti-
tuiſset damnū dictarū iminētū usurarū euitaſset: alias enī si de ip-
sis usuris nō reficeret dcōm bñficiū dicereſ p̄ eū collatū cū iactur-
ra sui nec alicui cū iactura alteri⁹ cōsulēdū ē: ut i. c. i. de cōmoda.

& hoc etiā fm eū ibi tenet archidiacono. l. 4. q. lli. usura: & p. et de ea.
ca. & q. c. i. & i. c. peruenit de fideiuf. ubi etiā de fideiuflore qui ab
eo p. quo fideiufsit pōt repetere usuras quas ipse fideiufsor usura
rio soluit: facit etiā ultra eū: quod etiam idem cōsulendo affirma
uit bar. in consilio suo incipiente: punctus q̄stionis uertentis itē
Albertū in ordie nūero. lxxv. fm cōsilia bar. q̄ hñtur hñc Perusis
p. quo ēt facti fm p̄fatū Petrū de ancha. ibidem: qd̄ uoluit Inno. i.
c. i. de usu. q̄ si tenebaris mihi in certo termino: & eo elapso mihi
nō solueris q̄ si mutuū recipio sub usuris ab alio teneris mihi sol
uere dictas usuras: nec enī est absurdū fm eū q̄ mutuādo posset
q̄s se exonerare ab illis usuris q̄s p. eisdē pecuniis tenebat alteri
soluere: p. p̄dicta & alia q̄ ibi adducit inter alia de eo q̄ mutuat ci
uitati ut se exoneret ab onere soluti. collectarū: d̄ q̄ q̄one p. specuz
In titu. de usur. uersi. sed pone: q̄ satis conferre uident ad usū n̄z:
quia licet aliqd̄ detur ipsi cōitati seu dictis deputatis p. ipsa pensio
ne & salariis: illud tale non cedit lucro sp̄sus cōitatis: sed potius p.
eius damno: & ut damnū euitet: uidelicet ut non soluat aliqd̄ ipsa
de suo ultra sortē illā quā mutuat: faciūt que notāt doct̄. in dicta
Rñ. de usur. dū dicunt q̄ usura est ex mutuo lucrū pacto debitū
uel exactū: & p. dicta etiā conclusione facit. Nā si mutuans pecu
niam p. mutuo recipiat pignus & p. illo pignore aliq̄s exp̄ns fece
rit illas repetere poterit seu cū fructibus pignoris cōpensare ut i.
c. p̄ & i. c. qm̄ de usuris. Immo & si fecerit exp̄ns in ipso pignore
& eius cā & sibi subueniri non possit p. retentionē ut q̄a pign̄ pet
emptū sit poterit tales exp̄ns in pignore factas ipse mutuās repe
tere. ff. de pigno. act̄. l. si necessarias: ut ibi notat: qd̄ similiter dici
pōt posse locū hñc si ipse q̄ mutuauit aliquos labores sustinuerit &
opas suas iposuerit uel iponi fecerit sup. ipso pignore: uel occas
sione ipsi mutuū cū i compensationē taliū laborū & oparū possint
fruct̄ rei pignorate recipere & suos facere. fm ostien. i. sūma d̄ usu.
uersiculo. xlii. si is q̄ mutuauit &c. & idē tenuit i. c. cōq̄st̄ d̄ usu.
& p. illud qd̄ hñ i. c. ad n̄am extra de reb̄ ec. n̄ alie. rēttēdo ad di
ctā sū. Et idem uoluerūt alii doctores uidelicet. d. Anto. & d. Nico
la. & alii post loan. an. ēt idē tenentes i dicto. c. conq̄stus. ¶ Ex
quo inferē q̄ si mutuās suos labores pōt computare i fructib̄ re
ceptis ex pignore: potuit ēt ipos repetere si fruct̄ ex pignore nō
p̄cipiet cū tendāt ad eius damnū: qd̄ pati non debet ex cā & occa
sione ipsius mutui. Vñ poterit ex cā & occasione suorū laborū mu
tuans aliqd̄ recipere & sic p. ei dāno uitādo: nec ex hoc ipse mutuās

reputabitur usurarius: ad quod accedit quod non dicitur ratione damni uitandis sed
etiam ex causa lucri cessantis: quod etiam de iure canonico uel quod usure sint
promissae ut est de intentione glo. in dicto. c. conquestus. ut patet ibi in
glo. si. ibi dum dicitur damna uero & interesse &c. cum ponat ut diuersum
interesse a damnis: quod maxime appetit ex iuribus quae allegat. & maxime
dum allegat. l. si. §. si. ff. de eo quod cer. lo. ubi de lucro tractatur: de
quo etiam per Bal. in l. 1. C. de sum. tri. in. v. col. & hoc similiter consu-
luit Petrus de Ancha. exemplificans in mercatore qui si pecuniam re-
cepisset in termino aliquid fuisset superlucrat? uerisimiliter: ut refert
d. Nicola. in dicto. c. conquestus: qui idem putat in uidiuis quae solent pos-
nere in bancis ad honestum lucrum: ar. c. per nostras de dote. post di-
uorti. resti. de quo tamen per canonistas in. c. salubriter extra de usur. &
per istas rationes dicit concludere idem etiam in mutuante: ut si debi-
tor non soluat in termino habeatur postea respectus ad lucrum cessans
& hoc dicit sentire Inn. in. c. sacro. de sent. excō. quod dicitur esse perpetuo
menti tenendum: quod etiam de iure ca. petat ultra sortem: ratione lucri ces-
santis: facit quod notat Ang. in. l. commissa. ff. rem. ra. ha. hoc tamen per nunc
non expedit aliter affirmare uel infirmare: quia non sumus in interesse
lucri cessantis sed in interesse damni uitandis quod est magis clarum pro
quo et facit quod dicitur de uiro ducente uxorem qui substituit onera ma-
trimonii: ut possit ex re data pro dote loco pignoris fructus percipi-
pere ut expresse habetur in. c. salubriter extra de usu. nec reputatur
est usurarius: quod fructus in dotem non compensauerit: ut in dicto. c. sa-
lubriter in. c. & poterit per ipsam dotem non soluta usuras petere non ut
usuras proprie sed ut interesse cum interesse cessat: ex quo sustinet onera
matrimonii: ut est communis conclusio dicitur in dicto. c. salubriter & tan-
git Bal. in dea rubrica. c. de usuris. in uersiculo quinto quarto: & notatur
ff. solu. matr. l. in sulam. §. usuras: & facit quod notat ff. pro so. l. soci-
um qui in eo. Et per predictis et facit quae dicit Petrus de Ancha. in dea re-
petitione. c. peccati uenia in. xvi. col. in uersiculo: & concludit dum
dicit quod quedam sunt usure punitorie quae etiam de iure diuino promissae
sunt: ut ille qui ueniunt ex contumacia: & addite sibi interesse pe-
tentis: quia quantum ad petendum ille non sunt usure: sed fors: ut extra de
fideiuss. in. c. 11. Et ideo infert quod si teneris mihi soluere ad certum diem:
& quia non soluisti ab alio sub usuris accepi pro aliqua mea utilitate
uel necessitate: teneris restituere mihi has usuras ut plene ibi per
eum adducitur: quod habet in deo. c. salubriter: & in. c. per nostras de dona. iter uirg
& uxo & in. l. curabit c. de a. r. emp. & ad materiam et dicitur in. l. curabit
de uenditore non tradente rem: quam uendit post receptum pretium

uel et de emptore q̄ non solum postq̄ ē consequutus rem
emptā: q̄litate ad fructū & interesse: seu usuras: de pdictis similib⁹
p̄ Bal. i. l. usuras. c. de usur. ¶ Ex q̄bus oibus uť clare posse cōclu
di q̄ possit ip̄a cōitas per usina aliqd̄ recipere ultra sortē mutuata
& non solū p̄ pensione domus sed et p̄ salario dcōn̄ officialiūz &
sic p̄ eorū labore. Nā cū ip̄a cōitas sit res inaiata ut in dicto. c. ro
mana. §. in uniuersitatē de sent. exco. i. vi. & non possit p̄ se opa
ri sed oportet q̄ opet̄ p̄ medias p̄sonas in ip̄o mutuo faciendo &
in ipsis ministris deputatis & sic laborat p̄ alios q̄ cōdignā merce
dem recipere debēt: & poterit p̄ ipsis ipsā mercedē recipere: cū et si p̄
seipm̄ laborasset p̄cipere potuisset: ut supra patet: Non. n. tractat
ip̄a cōitas de lucro captādo sed de dāno euitando: qđ ultra sup̄
adducta p̄bat̄ p̄rio quia non recipit illud quod ultra sortē accedit
gr̄a usus rei ipsius sed gr̄a q̄titatis mutuate: p̄ ut requirit̄: ut p̄prie
dici possit usura: s̄m q̄ uoluit Ostien. in sūma de usur. §. quid sit
usura circa principiū: ubi diffiniendo ułurā dicit q̄ usura ē qcqđ
solutioni rei mutuate accedit ipsius rei usus gr̄a p̄actione it̄erpo
sita uel hac int̄tōe habita: ex post facto: unde id quod dat̄ p̄ pen
sione dicte domus & salario ipsorū officialiū. non dat̄ p̄ ipsos mu
tuatarios rōne usus ipsius pecunie: sed p̄ sustentatione onerū &
salario dictorū officialiū: & pro damno cōitat̄ euitando nō pōt
dici q̄ istud inducat usurā: p̄ quo et̄ factū quia ad hoc q̄ cōmitta
tur usura non solū sufficit q̄ aliqd̄ accedat sorti sed ultra requirit̄:
q̄ accedat sorti ad q̄stū seu cām lucrī. i. 4. q. 4. qm̄ multū ubi glo.
ibi posita sup̄ uerbo ad q̄stum colligit ex illo textu: q̄ p̄hibitū sit
sumere usuram causa lucrī captandi non aut̄ cā damni euitandi
adducens ad hoc tex. eadem cā & q. sigs oblitus ubi text⁹ uť q̄ id
qđ accedit ultra sortem sit incrementū ita q̄ accrescat sorte: qđ
non facit illud quod dat̄ p̄ damno cum id non possit dici incremē
tum: ad hoc et̄ quod notat̄ p̄ loā. an. in dicta regula peccatum in
mercurialibus: ubi diffiniendo usuram s̄m quosdā dicit: q̄ usura
est lucrū ex mutuo pacto debitū uel exactum: ita q̄ p̄ ut ip̄e dicit
duo requirunt̄ in ipsa usura: uidelicet materiale: qđ est ipsū mu
tuum: aliud formale qđ ē exactio lucrī: dicens et̄ q̄ diffinitio usur
re q̄ datur ut usura sit qcqđ accedit sorti q̄ ponit̄. i. 4. q. iii. pleriq̄
non ē p̄fecta nisi aliud addat̄. Vnde dicit referendo gofre. q̄ ibi
addi debet ex pacto uel intentione p̄cedente & spe lucrī. & sic uł
detur cōmitti uicium usure extra de usur. c. consuluit. Vnde si
sic compleat̄ incidit in idē cū prima quia cōprehendit materiale

quod ē mutuū & formale: qđ ē exactio ipsius lucri ut plenius ibi p
eum i. y. coll. cuius ē dicta refert: & seq̄ Pe. de ancha. in repe. c. pec
cati uenia. xi. col. Oportet ergo qđ illud qđ accedit forti ut faciat cen
seri usurā: qđ sit lucrū & nō dānū: p ut ēt uelle uideť tex. si bene pō
derat̄ i dicto. c. cōsuluit. Vnde in casu p̄dicto: si aliqd dareť ipsi com
munitati p dicta pensioe: & dictis salariis: nō cedit lucro ipsius com
munitatis: sed potius p eius damno euitando: & sic nō pōt dici qđ ex
hoc cōmittat̄ usura p p̄dicta & per id qđ notat̄ in rub. de usur. ubi p
doc. de dictis diffinitionibus: & sic cū dicti respectib⁹ recipiat̄ ultra
fortem: nec ipsa nec dicti ministri icurrāt dictum crimē: p que appa
ret nō obstare qđ habet̄ in. l. si sciēte in glo. i uerbo cauerint: qđ loq̄ť
de profenetis qñ teneant̄ ad restitutionē usurā. ff. de parici. & in. l.
iii. §. si cum tutor. ff. qđ quisq; iu. & p hoc allegāt theologi decisionē
beatī Thome de agno in 8a se. q. lxxviii. arti. ii. in rñsione primi arti
culi ubi ad litteram sic dicit: qđ ille qđ mutuū dat pōt i pactū deduceť
cum illo qđ mutuū accipit in recōpensationē damni: p qđ subtrahitur
sibi aliqd: qđ debet habere: hoc enim nō ē usum pecunie uēdere: sed
damnū euitare. & hoc tenet Ricar. de media uilla. in q̄rto Iniarum
dis. xv. qđ tenet ēt Scotus ea. distinctioe. uidelicet. xv. Et ita ēt tenet
Alexan. de ales in tertia pte sūme i tractatu de p̄ceptis sup illo pre
cepto. Nō furtū facias: & ibi dicit qđ mutuāti licitū ē cōseruaf̄ idēnē
& rōne iteresse aliqd ultra fortē recipere: & idem ēt tenet Theotonic⁹
in sūma cōfessionum lib. ii. c. vii. q. xxiiii. & magister Bartolomeus
de pisicis in summa pisana. Usura primo in. §. xxiii. Et ita ēt expresse
tenet sanctus Bernardinus in tractatu suo: quē composuit de con
tracti. & usur. in s̄mone. xlii. c. iiii. ubi ad litteram sic dicit. Qui pecu
niam mutuatur: si occasione ipsius mutui labores sustinuit: forte itis
neris uel aliter: uel de re pignorata pōt recipere fructum q̄tum sibi
sufficiat condigne: s̄m Butri. in. c. cōquestus de usur. & ex hoc casu
alii consimiles colligi p̄nt: qđ est notabile s̄m cum: & uerum & equū
est. quid enim si unus pecunia egens petat mutuo certam q̄tatem
a quodam perusino: qđ dicit se uelle mutuare: sed nō habet pecuniā
Perusii: sed in alio loco: puta florentie: ppter quod oportet mittere
Florentiam unum nūcium pro dicta pecunia: taliter mutuāda: &
eidem nūcio pro laboribus & expensis satisfacere: & ita mittat pro
dicta pecunia: & eandem pecuniam ipsi mutuatario muuet: & ipse
mutuatarius uellet dicto perusino de mercede & expēsis dicto nū
cio factis satisfacere: imputabit̄ ne ad usuram: si ipse mutuatarius
dicto perusino de quātitate sibi mutuata satisfaciāt & ēt de mercede

& expēsis dicti nunci: certe non cū ipse perusinus non recipiat hoc p
lucro: sed pro damno: & ipsius nū. il salario & pro sui damni restitu
tione: ut patet p̄ p̄dicta. Et multum cōfert ad p̄positum de quo agi
mus q̄a cum cōitas perusina ut ē supra dictum p̄ se ipsam p̄dicta fa
cere nō possit sed oportet q̄ faciat p̄ medias personas aliorū: & suos
ministros q̄b? necessarium est de eorū laboribus satisfieri. ¶ Dicit &
concludi pōt q̄ ipsa uel eius depositarius recipiēdo aliqd̄ ultra sortē
mutuatam pro pensione domus & salario dictorū officialium: non
incurrat aliquam usurariam prauitatem: nec ēt ministri & officiales
p̄dicti cum ipsi dictam q̄t̄itatem nō mutuēt: sed solum depositarius
& de pignore accepto apud dictos ministros & q̄tum ipse dans pi
gnus uelit sibi mutuari notificēt cum ibi deficiat materiale ipsi? usu
re & ipsis officialibus q̄d est mutuum p̄t̄ requirit̄ ad hoc ut dica
usura cōmitti ut supra dictum ē. Preterea posito q̄ ipsi uideant̄ mu
tuare ex quo faciūt mutuari p̄ dictum depositarium ut ī regula iur
ris p̄ alium cū aliis supra allegatis: tñ nō p̄pterea dici debet usura cū
nihil recipiāt pro usu dicte pecunie mutuate: uel ēt p̄ lucro: sed pro
pensione dicte domus: & eorū salario & labore p̄t̄ recipere possunt
cum possint recipere expēsas factas ut supra ostensum ē. Et pōt per
ipsam cōitatem: seu eius p̄latum deputari ipsis ministris condecens
salarium: p̄t̄ ī simili nota^t in. c. puenit de emp. & uen. Facit quod
habet̄ in. l. prima. ff. de uari. & extra. co. in. §. aliud quoq̄ & in. l. i. c.
mandati: & l. unica. C. de suffragi. l. si remunerādi in prin. & in. §.
maurus. ff. māda. & l. salarium eodē ti. Facit ēt q̄ habet̄. ff. de p̄scri.
uer. l. naturalis. §. at cum do. in q̄bus iuribus habet̄ de salario exp̄s
se cōstituto seu cōstituēdo: uel mercede debenda rōne locatiōis ope
rarum. ¶ Facit ēt q̄d habet̄ in. l. seyo amico. §. medico. ff. de annu.
leg. ubi habet̄ q̄ labor & pecunia diuisionē recipiūt: siue cōsiderem?
contractum locationis operarū si cōstituāt certa merces a principio
& certum sit deputatum salariū dictis ministris & officialibus a prin
cipio siue cōtractum innominatum: do ut facias uel facio ut des si
nō cōstituāt certū salariū uel certa merces a principio: ut ex dictis
iuribus colligiē & p̄ba^t. ¶ Et iste secundus modus certe ē magis tu
tus: Videlicet ut dictis ministris & deputatis nō depute^t a principio
certum & determinatu^m salariū: sed q̄ ille q̄ recipit mutuū qñ uadit
ad pignus luendum debeat aliqd̄ ultra sortem soluere puta unum
sextenum p̄ quolibet floreno q̄ sexteni sint pro salario dictorū minist
rorum & deputatorū sic inter eos inuicem diuidendo iuxta quanti
tatem & qualitātē eorū laborū & periculi arg. dicte. l. seyo amico. §.

médico : prout uisum fuerit. d. Ep̄o & superioribus dicte ciuitatis ad
quos spectat statuere & ordinare: ita q̄ ipsi mutuatarii soluant ultra
sortem: id quod uidebitur pro condecētia salarii dictorum ministro
rum pro quolibet mense: quo conseruauerunt & custodierunt pi
gnora cū suo labore & periculo: & pro pensione domus ut supra: &
soluant mutuatarii proportionabiliter secundum ualorem pigno
rum: & quantitatem quam recipiunt: & pro rata temporis: ita q̄ so
lum habeatur respectus ad compēsationem damni & laboris & iter
esse dictorum ministrorum: quo casu non dabitur occasio dubitādi
de aliqua excreſcentia alicuius q̄tatis superhabundātis eius qđ sol
ueretur p̄ dictos mutuatarios ultra certum salarium quod esset de
putatum pro dictis ministris cum dicto modo hoc non posset cōtin
gere: ex quo a principio dictis ministris non deputat̄ certū salarium.
Et licet posset forte contingere: q̄ in fine t̄pis illud quod solueretur
p̄ dictos mutuatarios ascenderet ad maiorē q̄titatē q̄ eēt quantitas
debita ipsis ministris pro eorum labore & interesse tamē non p̄p̄ea
hec est cēsenda usura cū hoc nō recipiatur p̄cipaliter p̄ mutuū
sed p̄ laborē & damnum euitādum. Et cā īmediata huius p̄ceptio
nis ē labor & damni euitatio non mutuū qđ ē causa mediata non
īmediata: & cā īmediata ē illa q̄ debet attēdi & p̄cipale p̄positū
ip̄sorū iuxta not. in. l. si quis nec cām. ff. si cer. pe. facit. l. i. & .ii. ff. ad
maced. contunctis his q̄ habētur in l. i. & .ii. ff. ad ueley. Considera
ri enim debet p̄cipalis intētio: ut in iuribus allegatis supra de uo
luntate & proposito. Et facit ī rōne sui. l. non oīs. ff. si cer. pe. Posset
& dici: q̄ ex quo a principio qñ deputant̄ isti officiales & ministri ad
seruicia & custodiam dicti montis: & ordinatur quātum sit soluendū
p̄ dictos mutuatarios nō pōt haberi clara noticia ad quantam
summam sit ascensura q̄titas soluendi ultra sortem: p̄ dictos mutua
tarios possit eē & non esse q̄ dicti ministri sint consequuturi dignam
recompensationem eorum laboris & periculi: q̄ hic etiā multum
arguat non esse isto casu aliquod periculum alicuius incursum usu
rarum. ¶ Ad qđ accedit doctrina Bal. in. l. i. C. de sum. tri. in. v. col.
ubi tenet q̄ si suscipit̄ p̄ mutuātē piculū & sibi p̄pterea aliquid datur
q̄ non est usura: quod tamē an sit indistincte uerum non ē p̄ nunc
aliter affirmandū: sed ē materia. c. Nauiganti extra de usur. ubi cō
muniter uidētur inclinare doctores. q̄ ubi cessaret fraus & mens nō
eēt corrupta: & mutuū fieret ex sola caritate nō cum aliqua spe lu
cri pueniendi ex ip̄so mutuo nō sit piculum usure: & iste proprie ē
casus noster: q̄ cōitas p̄ uisina que mutuatur p̄ manus ip̄sorū ministro
rum

nō sperat aliquod lucrū & ipsi ministri minime ex mutuo: sed ex labore eorumq; periculo sperant recompensationem. Et ad hoc ut in successu temporis non possit dari magna excreſcentia poſſet dari modus q̄ in fine cuiuslibet anni calculetur q̄tum lucrati ſunt dicti officiales & ministri. Et ſi uidebitur q̄ ſit n̄m̄um ſalarium: tunc preſidentes ciuitatis: cum ep̄o poterunt d̄minuere unum denarium uel quid ſimile: pro quolibet floreno: uel augere ſi uisum fuerit parum fuiſſe ſalarium conſiderando omnia: & ipsis calculatoribus poterit etiam ſoluſ de dicto introitu montis. Et bonum uidetur q̄ ip̄m ſalarium dictorum officialium: ſit magis aliquantulū pingue q̄ maſtrum: & tenue ut libentius pecunias mutuent indigentibus iſdeſt ut libentius exerceant officium ſuum & miniſterium in conferendo: & ſcribēdo id qd̄ cōitas mutuari diſponit non. n. ipſi ſunt mutuātes ſed mutuantis cōmunitatis miniſtri: facit multum dicta. l. ſeyo ami co. §. medico. Et quod dicit̄: q̄ dignus eſt mercenarius mercede ſua ut habetur Mathei. x. c. & Luce. x. c. & priā ad Th̄mote. v. c. canonizata. lxxxviii. diſ. quoniam: xii. q. ii. quicunq; ſuffragio de ſepul. ca. primo & unusquisq; mercedem ſuam accipiet ſm̄ ſuum laborem. prima ad cor. c. canonizata. xx. q. iii. preſens clericus in fine illuſ canonis. ¶ Apparet ergo clara conſuſio ex predictis q̄ dictum commune Peruſii & eius rectores ex inſtitu. & ordinatione dicti mōtis: & ex eo q̄ percipiunt ultra ſortem ex cauſis ſupradictis & ſimiliter dicti miniſtri & officiales deputati ad ſuitia & occurrētiās dicti mōtis non incidunt neq; in crimen uſuratum neq; in excommunicationem: cui conſuſioni non obſtant ſupra in contrarium adducta: quia licet uſura ēt ut ſequat̄ bonum & pium opus non ſit exercenda &c. ut ſupra eſt oſtenſum. Tamen in caſu noſtro non eſt uſura: ut pulchre declarat Ioan. an. in dicta ſua mercuriali in dicta regula peccatum in. quarta. q. principali: ut ſupra eum allegauimus cōcludendo q̄ ubicūq; enumeraret̄ caſus in quo uſura diceret̄ permiſſa: tunc eſt improprie uſura. Et ideo dicit ipſe: qñ iuriſte enumerāt caſus in quibus uſure ſunt permiſſe: tūc debet intelligi ī uſura impropria & apparenti: non in propria uſura q̄ n̄nq̄ pmittit̄ ut plenius per eum ibidem: nec ē uerum q̄ quicq; accedit ſorti dicatur uſura nam illud p̄cedit in eo qd̄ accedit ſorti pro uſu pecunie mutuate & lucro non in eo qd̄ datur ipſi mutuanti pro eius damno & intereſſe: ut ſupra dictum eſt: p̄ quo facit rōne intelligendo dicta auctoritas euangelii mutuū date nihil inde ſperantes q̄a ſibi phibeſ ſpes lucri ex mutuo ut denotat aperte dictio illa inde facit. l. inde Neratius in

principio & l. proinde in principio prout ueniunt continuatiue ad
precedentes leges. ff. ad. l. aquil. Sed hic nullum lucrum speratur ex
mutuo: sed solum scilicet laborum & operarum: & interesse damni
uitandi: & sic patet qd non obstant leges: siue diuine siue naturales
siue humane & canonicę de quibus supra: qđ prohibent usuram &
lucrum non autē interesse uel damnum. & hec ratio que ē uerissima
tollit oia argumenta facta & que fieri possent in contrariū: qđ ois
diffinitio usurarum includit qđ sit quando ex mutuo speratur lucrū
sed quando non speratur lucrum: sed uitatur dānum non conueniunt
diffinitiones. ¶ Facit quod notat. in. l. i. ff. de dolo. & in. l. ois
diffinitio. ff. de re. iu. l. i. ff. de testa. l. i. ff. de acqui. pos. in princi. cum
similibus. Et illa regula quicquid accedit forti non est generalis: &
fallit & restringi debet ubi aliquid recipitur ratione interesse ut uoluit
glo. in dic. c. conquestus ubi doc. eam sequuntur. ¶ Et ex predictis
patet etiā clare responsio ad id quod tangit in fine puncti de ex
crescentia Videlicet qđ licet secundum primum modum fuerit pro
annis preteritis ordinatus dictus mons cum deputatione certi salar
rii promissi & constituti dictis deputatis ad seruitia dicti motis: & qđ
ultra salarium prefatum remanet forte aliquod residuum dictarum
pecuniarum solutarum per dictos mutuatarios ultra sortē ex cau
sis superius expressis: tñ non propterea tale residuum uel talis ex
crescentia iudicari debet usura uel sapere spem aliquam usurarum
quia non cum aliquo aīo uel intentione alicuius lucri faciendi fuit
dicta receptio solutionis dictarum facta. Et non propter mutuume
uel eius respectu nec fuit aliter a principio cogitata ista excrescentia
& ideo quia non interuenit propositum uoluntatis nō potest ex eo
causari peccatū uel periculum aliquod dicti incurius usurarum: qđ
ubi non est uoluntas non est peccatū: ut dicto canone Nabuchodo
nosor & in dicta. l. qui iniurie: & aliis. c. & ll. superius allegatis p que
est probatum qđ inspicere debet uoluntas & propositum causa imme
diata & c. Deus enim ad cor respicit: quia solus cordis inspector est
primo regū. xvi. & prouerbi. xxxiii. sapiētie primo & in psalmo. vii.
Domine deus: & in canone si sacerdos. xv. q. vi. Facit quod not. glo.
in uerbo animis in. l. iiii. in princi. ff. de dona. iter uir. & uxo. Et ideo
legitur Gene. xx. c. qđ cum rex Abimalech pretenderet ignoratiā
qđ erat uxor aliena quam uolebat cognoscere dominus dixit ei in
somnia: Ego scio qđ simplici corde fece. is: & iō custodiui te ne pec
cares in me & non dimisi ut tangeres eam: ut habetur ad litteram.
xxxii. q. iiii. in canone. Nemo. Verum qđ talis excrescentia nō posset

salua conscientia retineri per dictos officiales deputatos seu depositarium: uel alium q̄ recepisset dictas solutiones & excreſcentias p̄dictas q̄a ex quo conſequuti ſunt proprium ſalariũ & propriam mercedem nil amplius uelle debent ut i dicto canone p̄ſ. clericus in fi. xx. q. iii. & in. c. nō ſane. xiiii. q. v. & ibi glo. in uerbo magiſq̄ ubi notabiliter glo. illa ponderat: an fuerit a principio deputatum certum ſalarium: quo caſu eſt oīno reſtituendum: quod ultra receptum eſt: an non ſit deputatũ certũ ſalarium: & tũc ſecus: licet ſint digni reprehentione: ſi imoderate exquirant. Facit eſt q̄d habet in canone militare. xxiii. q. i. Et minus eſt ip̄a ciuitas uel cōitas q̄ nihil h̄re debet: nec uult niſi ſuam principalem ſortem mutuata: ut ſupra plene eſt oſtenſum. Poſſumus dicere q̄ tales pecunie q̄ ſup̄ſunt ultra ſatiffactionem dictorũ ſalariorũ & mercedum p̄dictarum debeant reſtitui ipſis mutuataris q̄ eas ſoluerunt uel eorum heredibus: habito reſpectu oīum q̄ ſoluerunt i illo anno: quo fuit talis excreſcētia facta ut ſic p̄ rata q̄titatu; p̄ eos oēs ſolutarũ facto calculo p̄ arithmeticos & p̄itos unicuiq̄ p̄ rata ſua reſtituat̄ ſua portio q̄ ſibi debet̄ p̄ ſua rata dicte excreſcentie put̄ i ſimili dicimus i reſtitutione male ablatũ & uſurarũ: licet ut dictum & p̄batũ eſt iſta non ſit uſura que reſtitui debet ſi fieri poſſet ipſis a quibus ſunt ablate uel eorũ heredibus: ut i. c. cum tu. extra de uſur. & in. c. ſicut dignum. §. eos: & ibi glo. extra de homici. ¶ Facit q̄d habet in regula peccatum i. vi. & in. c. q̄q̄ de uſur. in. vi. ¶ Facit q̄ not. in. c. cum ſit: extra de iude. in. c. cum tibi extra de teſtamētis i. c. ii. §. i. de teſta. in. vi. l. id q̄d paup̄ibus: & l. ſiquis ad declinandam. C. de ep̄iſ. & cleri. Et per docto. in dictis iur. ¶ In hoc enim diligens inquiſitio fieri debet: & cum omni diligētia: que fieri pōt eſt calculandum & percūctandum q̄ ſint iſti ex quibus tales receptiones pecuniarum fuerunt habite: quibus talis reſtitutio fieri debeat diuidēdo iter eos pro rata: & hoc facto poterunt in libris dicti montis poni & deſcribi pro creditoribus dictarum ſummarũ exactionum eis obueniētium & debitarum: & poſtea eis notificari: q̄ ueniant ad recipiendum dictas eorũ ratas: que notificatio ut eis ueniat in noticiam ſi poſſibile ſit fiat eis particulariter & nominatim. l. i. §. penul. ff. de uent. in p̄cipiendo. l. & poſt edictum cum ibi notariſ. ff. de iude. Sin aut̄ hoc fieri nō poſſit: ſaltem notificat̄ eis p̄ p̄clamata & bandimenta: uel p̄ edicta poſita in locis publicis & notoriis ciuitatis iuxta ea q̄ habent̄ in ſimili in. c. ſi. q̄ matrimo. accu. po. uel nō de maio. & obedi. c. ſi. ubi p̄ Inno. & de p̄cur. c. in noſtra. C. de remiſ. p̄ign. l. ſi eo t̄pe. C. quō & quādo iudex aut̄. q̄ ſemel. ubi p̄ docto. l.

liii. §. totiens. ff. de dam. infec. l. ii. & l. hoc aut. §. l. ff. ex quibus causis
in pos. ea. ¶ Faciunt que notantur in. c. cam que de dolo & con. & i
c. consultationibus de offi. dele. ¶ Si uero facta diligenti indagatio
ne predicta: & diligenti discussione non possit apparere & haberi cer
titudinis personarum quibus sit fienda dicta restitutio: ut sic sint incerti illi quibus
sit fienda restitutio. Et tunc concludi posset eo modo & forma
& prout & sicut concludi coniter in restitutione incertorum & male ablat
torum: ut quando non appareant illi a quibus sunt extorta: debeant eroga
ri & dari pauperibus: ut coniter tenet docto. in dicta regula peccatum
& in dic. c. cum tu extra de usu. & c. quod eo. ti. in. vi. & c. cum sit de iude.
& c. ii. §. i. de testa. in. vi. & dic. l. id quod pauperibus: & l. si quis ad de
clinandam & aliis iuribus superius allegatis per Ange. etiam in sua
dispu. incipiente Astensis miles. per Bal. etiam in consilio incipien
te. In christi nomine amen. Factum proponitur numero. 171. In quibus iu
ribus licet aliquantulum fuerit inter docto. hesitatio an Episcopus solus ci
uitatis: qui est pater pauperum: ut in dictis iuribus possit ipse hanc res
titutionem & distributionem facere: uel ipse qui extorsit solus uel ab
eo deputatus est sine episcopo comunior tenet & tutior est opinio & sententia
quod ad tollendam omnem dubitationem & omnem fraudem: quam committi posset
debeat fieri talis distributio et restitutio per eos qui tenent ad restitutio
nem: seu per eorum successores: seu per episcopum de eorum consensu. Et hanc partem
tenet pe. de ancha. in dic. c. ii. de testa. in. vi. et in. d. repetitioe regule
peccati in. vi. in. lvi. coll. dicit se per ea ultra alios docto. iducere textum
in. di. c. cum sit ubi non dicitur quod distribuatur episcopus: sed quod ex eius pro
uidencia fiat distributio: ubi est dicto modo: dominus Nicolaus dictum textum
inducit. Et ideo concludit quod ille de cuius preiudicio anime tractatur:
una cum episcopo debeat talem restitutionem et distributionem facere
iuxta notata in. l. nullus est dicta. l. id quod pauperibus: et. l. si quis ad
declinandam. C. de epis. et cleri. ubi est habet de materia per Bald. qui
idem est expresse firmavit in consilio suo incipiente. In christi nomine
amen. In primis uidendum est: an dictus deponens in ordine. clxv. et in
supradicto alio consilio suo: incipiente In christi nomine amen: factum
proponitur in ordine. clxxi & ita in iuribus supra allegatis docto. comu
niter moderni concludunt: per que in proposito nostro concludi potest
quod si non appareat qui sint illi quibus dicta excrescentia restitui debeat: quod
dicti deputati per dictam comuniatem perusinam: una cum domino episcopo po
terunt per pauperibus dictam excrescentiam inter dictos pauperes dispen
sare & distribuere. Et dixit Ioan. and. in dic. c. ii. §. i. de testamen. i. vi
quod talia incerta que ueniunt distribuenda pauperibus de quibus in. dic.

e. cum tu. & c. cum sit poterit et conuertit in reparatione ecclesie parochialis. & ita refert fuisse conclusum & disputatum si ipsa ecclesia egeat reparatione: & facultates eius non sufficiant. Alias aut non posset fm eum ibi cum quo ita transit ibi. d. Dominicus de sancto Gemignano: & ita et tenet. d. Anto. de butri. in dic. ca. cum sit & d. Pe. in dic. c. cum tu: & Bal. in dicta. J. si qs ad declinandam. laus deo omnipotenti.

FINIS.

CSupradictum consilium composuit & ordinauit dñs Baglioni de monte ubiano utriusq; iuris doctor minimus inter doctores collegii utriusq; iuris ciuitatis Perusine: quod ipse composuit & ordinauit ex mandato. d. prioris & dñorū doctorū dicti collegii. Quod consilium fuit recitatum p eum & lectum in collegio doctorū dñorū doctorum utriusq; iuris: & fuit unanimiter: & discrepante nemine approbatum ab oibus doctoribus dicti collegii: fuitq; autenticatum & approbatum & conclusum & sancitum tanq̄ consilium prefati collegii utriusq; iuris. Quod fuit restitutum deuotissimo ac reuerendo patri fratri Iacobo de monte brandone alias fratre Iacobo de la mar cha ordinis minorū de obseruantia sancti Francisci. ad cuius requisitionem & instantiam fuit dictum consilium compositum: & ordinatum & conclusum sub autentico & patenti Sigillo magno dicti almi collegii Perusini doctorum utriusq; iuris. Sub anno domini. M. cccc. xviii. de mense Februarii restitutum de mense Martii. iterum laus Deo.

Ego Thomas franci. de Saxoferato scripsi

Et ego Stephanus guarnerius auximanus publicus imperiali auctoritate notarius iudex ordinarius & nunc reipublice & ciuitatis Perusine cancellarius. Suprascriptum consilium ex originali existente penes me in archiuo & cancellaria comunis ciuitatis predictae p alius mihi fidum transumptum & exemplatum: & per me postea cū ipso originali auscultatum & in omnibus concordare repertum in hac publicam formam redegi & publicauit lignumq; meū apposui conuictum in fidem & testimonium rei.

Consilium sacri collegii Paduani
pro monte Pietatis Padue.

Casus montis pietatis Magnifice cōltatis Padue.

Magnifica cōmunitas padue hēt certam q̄tatem pecunie congregatā ex oblationibus fidelīū ciuīum suorū uel di-
strictualīū p̄ exhortatiōes & suasiones religiosissimi uiri fra-
tris Bernardini picolini feltrensis ordinis minorū: ad bñsu-
rium pauperū & eorū subuentionē ut in suis necessitatibus hñe possint pecuniā p̄ quam sibi & suis subueniant. Quā quidem pecuniā eadem cōmunitas intendit custodire: & conseruare ad beneficium dictorum pauperum: & inter eos distribuere equaliter q̄tū fieri pōt & p̄pterea statuit & ordinauit modū & mensuram dicte pecunie di-
tribuende. Statuēs q̄ cuilibet petenti non liceat dari ultra ducatos tres: & hec ut plures possint p̄cipare de dicta pecunia. Et ut hec fieri possint deputauit ministros: qui custodirēt dictam pecuniam: & quī eam distribuerent inter petentes: & pignora acciperent: & suo periculo custodirēt: & a uolentibus restituere recipient: & pignora redderent: & eorum qui non restituerēt pignora uenderēt: & pecuniam ex uenditione pignorum exigerēt. Et de predictis omnibus computum tenerent: & libros datorum & receptorum cōscriberēt: & rationes administrationis sue redderēt. Pro quibus etiā expediēdis necesse ē domū conducere: & p̄ domo pensionē: & p̄ dictis ministris salarium soluere. Quam expensam statuit eadē cōmunitas faciendam eē per illos qui pecuniam accipiunt: & ut q̄tum fieri poterat onus dictarum expensarum equaliter distribuere. Statuit q̄ quilibet solueret de pecunia quam reciperet unum denarium pro libra singulo mense. Existimans tantum exigere q̄ sufficiat ad expensam necessariam predictam. Et si aliquid superesset restituere solventibus pro rata sua si fieri posset. Si minus dispēsare inter pauperes uel alias plias causas ut melius de iure fieri posset. Nihil penitus retinendo in augmentum sūme siue quātitatis predictę mutandę. Querit̄ an p̄dicta fieri possint sine crimīe usurarie prauitatis.

In dei nomine: & diuini numinis postulato suffragio. Nos doctores sacri collegii patauini: uiso casu: & uiso supra scripte consultationis articulo: omīssis superfluis argumentis substantie rei & ueritati inherentes: considerauimus omnia que circa istam materiam dici possent tam pro q̄ contra. Et contra quidem uideretur dicendū primo aspectu q̄ nec unum denarium nec aliquid aliud q̄tūcunq̄ minimum liceat accipere ultra q̄tatem que alicui datur: & quicquid ultra accipitur est usura ut in. l. rogasti. §. si tibi dedero decem. ff. si

certum pe. & in. l. si tibi decem milia. ff. de pactis in principio. & in. l. cum ultra. C. de non nu. pe. Nec ad rem pertinet an pecunia sit dantis uel aliena: quia consumptione secuta eodem modo contrahitur obligatio: ac si ab initio fuisset dantis, ut in. l. si a furioso & l. non omnis. §. i. & notatur in. l. ii. §. appellata & in. §. item mutuum. ff. si cer. pe. & in. l. si si filius familias eo. titulo & in. l. si quis pro eo. §. si nūmos. ff. de fideiuss. & etiam si pecunia que datur esset pauperum non esset tamē singulorum ut. l. sicut. §. si quid uniuersitati. ff. quod cuiusque uniuers. no. & l. intantum. §. uniuersitati. ff. de re. diu. & in. l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. de i. ius. uo. Vnde si alicui aliquid datur non minus esset mutuum quam si propriam reciperet pecuniam: & ideo non licet ab eo ultra aliquid accipere: & quicquid ultra accipitur ē usura ut dictum est. ¶ Preterea ubi qui recipit pecuniam aliquid ultra soluit pro sua mora per dinumerationem temporis dicitur esse usura ut notat Bar. in. l. 3. §. si. de an. legatis. ff. & in. l. ii. ff. de his qui pecu. nomine: & in. l. cum stipulatus in fine. ff. de uerbo. ob. & in. l. Iulianus. §. idem Papinianus. ff. de actioni. empt. cum similibus: de quibus per Petrum de ancharano in consilio. 89. Incipiente in Christi nomine &c. Verba sunt ista solenniter &c. ubi per plura concludit q̄ quotienscunq̄: siue in contractibus siue in alia dispositione dicitur q̄ donec quis sortem soluat debeat soluere tantum annuatim uel mensuatim illud erit usura: ergo idem dicendum in presenti casu. ¶ Preterea Nulla est causa adeo pia uel fauorabilis ut liceat accipere ultra pecuniam que data sit: etiam si istud ageretur pro alendis pauperibus uel captiuis redimendis. ut habetur in capitulo super eo. de usuris. & in regula peccatum libro sexto per Ioannem Andree in mercurialibus: ¶ Preterea quāuis creditor post moram debitoris ultra sortem exigere possit q̄nti sua interest non solum ratione damni emergentis sed etiam lucris cessantis ut in capitulo dilecti de foro comp. & in capitulo conquestus de usu. & in. c. sacro de sent. excō. ubi plene per doct̄. tamen ante moram debitoris non licet pacisci de aliquo soluendo ultra sortem pro futuro interesse: ut post uarias opi. concludit Ioann. Andr. & notant doct̄. ores in capitulo nauiganti de usuris: & refert Saly. in auten. ad hec C. de usuris. in quintadecima questione: & Petrus de ancharano in regula peccatum de regu. iur. libro sexto in sexta questione. ¶ Preterea quāuis liceat genero recipere & lucrari fructus rei siue fundi ei dati pignori pro suo interesse quia supportat onera matrimonii ut in capitulo salubriter de usu. tamen eidem non licet pacisci cum so

cero q̄ certum quid prestatur per focerum: donec soluerit dotem
quam dare promisit ut notat Ioan. An. in capitulo salubriter preal-
legato sic non uidetur licere recipere unum denarium pro libra pro
interesse expensarum a debitore qui pecuniam recepit. ¶ Preterea
q̄ non licet accipere dictum denarium pro libra singulo mense pro-
batur per ea que notat Bal. in. l. cunctos populos in sua. rep. in. 3. co-
lumna. ubi ad propositum dicit q̄ aut debitor fuit in mora: & tunc
aut loquimur fm̄ mundum aut fm̄ Deum: Si secundum legē mun-
danam aut in contractibus bone fidei & ueniunt usure in interesse
ut in. l. quia tantūdem. ff. de nego. g. in. l. nūmis. ff. de in litē iur. aut
stricti iuris & tunc ueniunt post litem cont. ut interesse: q̄ post litē
contest. restitutorium est omnino Iudicium: ut. ff. de usur. l. uideam-
mus. §. in fabiana: & §. si actionem. Si uero fm̄ Deum non est ista
differentia quia omnis obligatio est bone fidei: & ideo a tempore
more semper ueniunt ut damnum & interesse. Si uero debitor nō
fuit in mora dato q̄ interfit agentis tamen respectu talis intereē nō
agit: quia non superuenit aliqua causa extrinseca propter quam hoc
fit sicut supra quando intercessit mora & ex ista theoricā quam po-
nit Baldus uidetur q̄ de iure diuino ante moram debitoris non lice-
at petere ultra sortem quā creditoris interfit cum nulla p̄cedat mo-
ra donec sunt in termino ueniendi ad soluendum & luēdum pigno-
ra sua. ut in. l. lecta. ff. si cer. pe. & in. l. si pupillus. ff. de uerbo. ob.
¶ Preterea communitas Padue seu ciues deputati per eandē com-
munitatem tenentur gratis & sine salario piam uoluntatem eorum
qui oblationes fecerunt executioni mandare & pecuniam pauperi-
bus distribuere ut in. l. nulli. §. cum autem uersiculo ita tamen & l.
si quis ad declinandam. §. si. C. de epis. & cle. ¶ Preterea si liceret ali-
quid accipere ultra sortem pro pensione domus & salario ministro-
rum: & aliis expensis occurrētibus daretur materia feneratorib⁹ ex-
ercendi usuras: dicendo q̄ ultra sortem aliquid accipiunt pro suo i-
teresse & expensis necessariis: & ideo talis exactio non ē admittenda
ut Insti. u. bo. rap. §. sed nedum talia: & in. c. quanto de diuort. & l.
cum hi. §. si cum lis. ff. de transact. & in. l. magis puto. §. si pupillus
ff. de rebus eorum: & in. l. i. §. sed & si quis. ff. de carbin. edic. ibi nam
si aliter obseruaretur: inuenta erit ratio: quēadmodum audacissim⁹
quisq̄ & c. Vnde ibi notat glo. q̄ auferenda est occasio delinquen-
di: sicut in lege prima circa principium. ff. naute. caupo stabu. cum
aliis similibus. ¶ Sed predictis non obstantibus: aliter nos
putamus de iure d. cendum: & quod licite possit exigi denarius pro

libra in mense sine aliqua suspitione usurarie prauitatis ea maxime ratione quia communitas Padue que per suos ministros distribuit inter pauperes pecuniam cum augmento unius denarii pro libra nullum habet propositum fenerandi uel faciendi aliquod lucrum ad utilitatem ipsius communitatis uel alicuius particularis ciuis: sed intentio ipsius communitatis potius est subuenire pauperibus in suis necessitatibus de pecunia ad hoc deputata: & eximere pauperes a grauissimo onere usurarum que extorquentur a Iudeis & tale propositum absque dubio est laudabile & procedit ex maxima caritate & a nemine potest redargui & potius meretur laudari tanquam pius & sanctum propositum: & in primis est ipsum propositum considerandum ut in l. uerum est si meretricem. ff. de furt. & i. l. si quis nec causam: & l. rogasti. ff. si cer. peta. & in c. consiluit de usur. & l. 4. q. 111. c. si feneraueris. Verum tamen est quod ista distributio pecuniarum inter pauperes non potest fieri ita ut longo tempore duret & multis proficiat: etiam pro futuris temporibus sine expensa pro pensione domus & salariis ministrorum: & aliis occurrentibus ut dicitur in casu. Talis autem expensa sine dubio spectare debet ad illos qui pecuniam uolunt habere pro suis necessitatibus. ut in l. si ut certo. §. sumptus. ff. commo. & i. l. si in Asia. primo responso. ff. de posi. & ff. ad exhib. n. l. sed & si. §. quo autem loco. & in l. ii. ff. de nego. ge. & in l. ex maleficiis. §. primo ff. de act. & obliga. & optime probatur in l. si quis nec causam: & i. l. rogasti. ff. si cer. peta. ubi si pro mutuo faciendo datur res uendenda petenti mutuum ut re uendita pecunia utatur si res pereat damnum precii rei que perit spectat ad eum qui mutuum habere uolebat quia eius causa res uendenda data erat. Deinde necessarium fuit istud onus expensarum equaliter distribuere inter eos qui presenti & futuris temporibus accepturi erant pecuniam mutuum: que distributio non poterat aliter equaliter fieri: nisi facta consideratione de quantitate pecunie que necessaria est pro expensis: & habita quantitate que necessaria esset eam exigere oportebat a singulis pro mensura commoditatis quam quisque consequeretur: & prout maiorem quantitatem pecunie habere uellet: & longiori tempore tenere sic etiam plus oneris sentire: unde ordinatum est quod exigatur unus denarius pro libra singulo mense que sine dubio fuit equa distributio pro rata commodi & utilitatis ut in lege manifestissimi. §. cum in secundam. C. de furt. & in l. i. §. pro secundo. C. de cadu. tol. & in lege plane. §. si duobus. ff. de legatis primo & in l. secundum naturam de reg. iur. Unde quando exigatur ab aliquo unus denarius pro libra

ultra pecuniam quam accepit non accipitur pro lucro sed exigitur
pro satisfatione expensarum que sunt necessarie: & iō non ē usura:
quia tūc est usura qñ ultra sortem accipitur p̄ lucro ex pacto uel
intentione: ut. l. 4. q. 3. c. pleriq; & c. si. & eadem causa. q. 4. capitū. si
quis oblitus tenorem: & declarat Ioan. an. in regula peccatum de re
gu. iur. in mercurialibus: & lucrum tunc est quando aliqd superest
expēsa & damno deductis: ut i. l. aial lutiū mutuis. ff. pro sortio. In ca
su autem nostro nullum superest lucrum nec lucrū aliquod uult habe
re cōmunitas Padue p̄ se uel p̄ aliquo suo clue: nec etiā p̄ suis paupe
ribus & ideo non pōt dici usura. Nam & creditor qui p̄ expēsa p̄ eū
facta in mutuo faciendo uel p̄ interesse aliqd accipit non dicitur
recipere usuram: ut in. c. ad audientiam de reb. ec. non alie. & notat
hostiensis in sūma: in tit. de usur. in. §. in quibus autem casibus uer
ficulo xiii. Non enim tenetur creditor cum suo damno p̄ximo sub
uenire. xxiii. q. v. c. si non licet: & predicta diuersis p̄bant exemplis
& auctoritatibus. ¶ Nam & uenditor qui rem tradidit: si p̄cū ei nō
soluitur licite poterit ultra sortem aliqd pro suo interesse ēt de iure
canonico petere: ut in. l. si. C. de usur. & i. l. curabit. ff. de actio. emp.
& in. l. Iulianus. §. Papinianus. ff. eo. & i. c. conq̄stus de usur. ¶ Pre
terea quando recipitur aliqd pro interesse ultra sortem: & nō ue
nit applicandum pro lucro ipsi mutuanti sed tertio licite accipit ut
notat doc. i. c. primo de usur. ¶ Preterea si quis mutuauerit nauigā
ti uel eunti ad nundinas receptur⁹ aliqd ultra sortem pro eo q̄ su
scepit in se periculum: idest si pecuniam uel merces inde emptas sal
uas reportauerit alias nihil recepturus etiam de sorte si illud recipit
ratione mutui tantum est usura non obstante q̄ periculum in se sus
cipiat: ut est casus in. c. nauiganti de usuris: si autem recipit illud ul
tra sortē p̄cise rōne piculi & ut p̄cū piculi & tūc nō ē usura s; licite re
cipit: & sic in casu nostro cum exigitur denarius non ratione mutui
sed propter laborem custodiam periculum & alias expēsas ad quas
tenentur massarij: depositarij & supstantes recte & licite illum de
narium recipiunt & ad hec faciunt que solēt dici de asscurantibus
naues: q̄ ratione periculi quod in se suscipiūt licite aliqd recipiūt
ut est glo. quam notant docti in. l. i. naue saupheli. super uerbo one
ris aduersi. ff. loca. quam decisionem referunt: & sequuntur moder
ni in. c. nauiganti in. xiiii. questioe: & laurentius de rodulphis in re
peti. c. consuluit in tertia parte principali: In tertia questione de usur
ris: & Alexander in. l. a ticio de uerbo. obli. Ad quod facit: quod con
suluit Ioan. caldarini: consi. xi. sub titulo de usuris. ¶ Preterea licet

usure omni iure sint prohibite: si tamen creditor ea gratia se onerat
ad aliqd equale uita mutua tunc non erit nisi solo nomine usure &
non erunt illicite: ut notat Saly. in. l. petens in quinta col. In uersu-
culo quero tunc. 4. C. de pactis. ¶ Preterea illud quod datur p pen-
sione domus uel propter laborem istorum massariorum uel deposti-
tiorum datur uigore statuti: super hoc emanati: quod quidem in
hoc casu ualere debet: quia ut dicit eleganter Ang. in suo consilio.
lxxvii. quod incipit pro decisione quesitorum pmitto: circa si. licet
p statutum non possit induci exercitium usurarie prauitatis: qd con-
tradicit iuri diuino tñ p statutum bñ potest induci ut aliquis admini-
strator conuertens i usum suum pecuniam dñi certum quid ultra
sortem soluere teneatur qm illud quod sortem excedit: aut erit pe-
na: aut interesse dñi: aut questus factus ex usu: & a statuto presump-
tus: sic ergo dicendum ē in casu isto: quod illud quod statutum est
tantum dari pro libra a recipientibus mutuo ē illud quod presump-
serunt statuentes & arbitrati sunt posse expendi pro pensione do-
mus: & p interesse seruientium ratione laboris & periculi. ¶ Preter
ea qñ facta relatione huius pstationis q dñi usura ad aliud antecedēs
resultat quasi facio ut des: ut i matrimonio: ut i. c. salubriter de usu.
uel uendo & trado: ut des: ut in. l. curabit. C. de act. emp. uel patior
ut des: ut de feudis. c. primo uel est susceptio periculi ut des ut in. l.
periculi de nau. fenor. Aut alia resultat conformitas unius ad alte-
rum: Ibi proprie non dicitur esse usura: quia non est lucrum: sed est
quedam compensatio debita hinc inde: & ita debet intelligi. l. soctum
qui in eo. ff. pro socio. ut notat Bald. C. de summa trini. & fid. cath.
In. l. cunctos populos: in. vii. col. In uersiculo. Item do quādam re-
gulam. & ita est in casu nostro: quia id quod datur pro compensatio-
ne expensarum & laborum datur: & non potest dici dari pro lucro
sed pro damno: unde non est usura: pro quo facit quod notat idem
Bal. in. l. unica. in. 4. col. C. de sent. que pro eo quod interest: ubi di-
cit qd quicquid accedit sorti est usura: nisi usq; ad ueram interesse sed
istud quod datur est loco interesse: quia uere interest ratione pensio-
nis domus laboris & periculi ut supra dictum est: & ideo non ē usura.
¶ Preterea ille qui receperat pecunias sub usuris dum uellet cre-
ditori sortem & usuras reddere rogatus ab amico pecuniam mutua
uit cum pacto ut qui mutuum recipit restituat sortē & usuras: quas
alteri soluit licite recipit: quia non recipit ut usurā s; pro interesse suo
prout uolunt omnes scribentes: in. c. nauiganti. de usur. & legiste in
aut. ad hec. C. eo. titulo. ¶ Preterea hoc regulare est qd ubi creditor

recipit ultra sortem: non pro lucro sed pro interesse suo non dicitur
usurari ut notat Cy. in dicta auct. ad hec: & doctores. in. c. conquere-
stus de usuris. ¶ Similiter qui recipit ultra sortem expensas quas
fecit in re pignori data non dicitur petere usuram: ut in. l. si necessa-
rias. ff. de pigno. act. ¶ Similiter creditor qui ultra sortem recipit
estimationem operarum nunciis suis transmissi pro reportandis pecu-
niis mutuatis licite recipit sine suspitione usurarum prauitatis: ut in
l. traleticie. ff. de act. & obli. & l. periculi. ff. de nau. feno. ¶ Sic etiam
fideiussor repetit a debitore non solum sortem sed etiam usuras quas
pro eo soluit: ut notat plene Ioan. and. in regula peccatum de reg.
iur. in mercurialibus: & notatur in. c. peruenit de fideiuss. ¶ Simili-
ter etiam qui mutuatur pecuniam communitati cum pacto quod interim
donec ei pecunia restituatur non teneatur soluere collectam: quia non
lucratur: sed solum damnum euitat non dicitur facere usuram: ut no-
tat Specu. in titulo de usur. §. i. uersiculo sed pone quod aliqua commu-
nitas: & hoc per iura ibi per eum allegata: ubi pulchre istum articu-
lum examinat: & Ioan. an. in. c. consuluit de usuris. facit etiam quia
campfor cambiat monetam: & pro quolibet ducato recipit unum
solidum de uero ualore quando dat monetam: & si recipit monetam
& dat aureos ducatos uult ultra uerum ualorem unum solidum pro
quolibet ducato: & si facit dare pecuniam in loco remoto ultra uerum
ualorem pecunie quam dare facit recipit certum quid & secundum omnes
doctores licite recipit pro suo labore: & pro expensis quas facit in pen-
sione domus & salariis factorum & discipulorum: & dicuntur ista cam-
billa licita: ut notat glo. in. l. iii. C. de exercitoria: & ibi Saly. & Bal. in
rubrica de consti. pecu. in principio & in Rub. de usuris rei iudicate
& Saly. in aut. ad hec. C. de usu. in. xl. questione: & Laurentius de rodul-
fis in tractatu de usur. xxvi. q. in secunda parte: & prima questione
ultime partis & assignant rationem quoniam non est equum in uanum
laborare: pro illis qui indigent habere pecuniam: & expensarum & laborum
& itineris habenda est ratio. c. magne de uoto & uoti. red. & officium su-
um nemini debet esse damnosum: ut in. l. sed & si quis ex signatoribus
ff. quo testa. apian. & in. l. si seruus communis. §. quod uero. ff. de fur-
tis: & de curat. bo. dan. l. ii. §. queritur: & l. si quando. C. de testibus:
& ff. ex quibus ca. maio. l. uidelicet. & l. apparitores. ff. de exact. tri-
bu. libro. x. & bene facit quod notat beatus Thomas: Secunda secunda
de questione. xxvii. articulo. 4. ¶ Preterea etiam in mutuo post mor-
tam debitoris licitum est recipere damna & expensas & omne inter-
esse creditoris ut in. c. dilecti filii. de foro compe. ibi cum Iustis & mo-

deratis expēsis: & congrua satisfactioe damnoꝝ & i. c. conquestus
quo casu propter moram potest exigere creditor ultra sortem qua
tenus interest non solum rōne damni emergentis: sed etiā lucri ces
santis: ut uolunt doctores i dicto, c. dilecti: & ca. conquestus & notat
Innoc. i. c. sacro de sent. excō. & per tex. i. l. ii. §. si. de eo quod certo
loco. ¶ Facit et̄ q̄a si propter suas necessitates creditor recipit pec
cuniam sub usuris potest ultra sortem eas petere sibi restitui a debi
tore suo: Nam eius interest: & damnum sentit propter moram debi
tori: ut notant doct̄. post Inno. i. c. primo de usuris. ¶ Nō obstat
allegata i contrarium quia ex predictis satis potest patere responsio
& particulariter respondendo non obstat quod prio loco dicebatur
q̄ quicquid accedit sorti est usura: quia habita ratione expēsaꝝ & la
borum: nihil accedit sorti & tantum q̄tum recipitur tantum abest
pro expensis necessariis: & sic nullum superest lucrum: & ideo nulla
usura. ¶ Que responsio tollit et̄ secundum argumentum: q̄a tūc
est usura quando aliqd recipit̄ ultra sortem: p̄ dinumerationem tē
poris quando recipit̄ ut lucrū secus si recipit̄ in recompēsatōe dā
noꝝ & expensaꝝ q̄a tunc non est usura sed licita exactio a lure per
missa ut p̄batum ē p̄ multa exempla. ¶ Similiter tollit̄ et̄ tertiu ar
gumentum q̄a fateor q̄ nulla tamē ē adeo pia & fauorabilis ut lice
at accipere ultra pecuniam que data erat et̄ p̄ alendis pauperibus: uel
captiuis redimendis: quando accipit̄ tanq̄ lucrū sed in recompēsa
tione damnoꝝ & expensaꝝ licitum ē recipere rōnibus at̄dictis. ¶ Nō
obstat cum d̄r q̄ non licet pacisci p̄ futuro interesse de aliquo soluē
do ultra sortem: nam illud procedit ubi incertum eslet interesse: sed p̄
expensis: que de necessitate iminent faciende potest optime pacisci
& sine peccato potest recipi q̄a non recipit̄ ut lucrū ut d̄m ē sed re
cipitur pro sorte q̄a cum expēsa pertinuerit ad eos q̄ mutuum rece
pturi erant ut d̄m ē si cōmunitas uel eius mister soluit tales expen
sas uel obligat se ad soluendum utiliter gerit negocium illoꝝ: & sō li
cite exigit a quolibet pro rata sua iuxta distributionē equaliter factā
de uno denario pro libra: ut sicut q̄libet q̄ pecuniam recepit̄ habuit
cōmoditatem pecunie: Ita pro sua rata agnoscat onus expensaꝝ si
cut supra declaratū est. ¶ Nec at̄ obstat quod d̄r de genero cui non
licet pacisci de aliquo soluendo p̄ socerum: donec de dote satisfaciat
Nam opinio p̄dicti loā. an. de qua i d̄cō. c. salubriter cōiter reprobat̄
per modernos: q̄ tenent q̄ gener ex pacto pōt̄ ānuatim certū quid
recipere a socero donec soluerit dotem: & hoc p̄ eo qd̄ interest ipsi
generi: qui sustinet onera matrimonii: ut notant doctores in dicto

ca. salubriter & i. l. isulam. §. usuras. ff. solu. ma. ubi plene istum ar-
ticulum profectur: & sic attēta cōi opī. est ad propositum nostram:
q̄ sit licitum recipere unum denariū pro libra pro onere expensarū
que occurrunt faciēde pro isto plo opē exequēdo. ¶ Nec obstat q̄
ante moram debitoris non sit licitum aliqd recipere ultra sortem: ut
uoluit Bal. in dicta. l. cunctos populos in repet. q̄a itelligimus dictū
Bal. q̄ non superueniente causa extrinseca more non licet petere a
debitore ultra sortem quando creditoris interest. s. quando aliter nō
conuenit iter partes. Nam obligatio mutui non contrahitur ultra q̄
sit data pecunia: ut. l. rogasti. §. si tibi decem cum similibus: & ideo
q̄uis ultra interest creditoris cum debitor nō fuit i mora nō pōt con-
demnari ultra q̄ sit obligatus q̄tūcunq̄ sit interesse creditoris: tamen
ex pacto uel statuto licite disponi pōt q̄ ultra sortem ad tale interesse
debitor obliget̄ creditori: & ita est i casu nostro: unde si non eēt alia
conuentio: uel aliud statutum & cōmunitas Padue maximas face-
ret expēsas p̄ distribuēda pecunia iter pauperes: tñ recipientes non
eēt obligati ex ip̄a numeratione. Ex pacto aut̄ uel statuto possunt
obligari. Immo uerius licet ex numeratione ultra non sint obligati
q̄ acceperint tñ ex eo q̄ cōmunitas eorū contemplatione fecit expē-
sas ex quasi contractu obligant̄ actione negotiorū gestorū quasi ne-
gociū ad eos p̄tineat uel ipso gestu: uel re ipsa. Iuxta notata i. l. si
pupilli. §. idem querit. ff. de neg. ge. ¶ Non obstat q̄ ministri & exe-
cutores tenent̄ dictam pecuniam gratis: & sine salario distribuēt̄
q̄a fateor hoc eē uerū de iure cōi: ut i iuribus supraallegatis: tñ q̄a dif-
ficile eēt iuenire tales ministros q̄ essent idonei & soluendo & fide-
les nisi aliquod pretium afferret̄: potuit cōmunitas Padue ex iustis
caulis iuri cōi derogare. Statuendo q̄ p̄uideat̄ de salario cōueniēt̄
iuxta labores & fidem: & industriam uniuscuiusq̄: ut in. l. i. C. de as-
sessoribus: non diminuēdo aliquo modo pecuniam deputatam ad
usum pauperum: sed eam itegre conseruādo: ut in. l. nulli & l. si q̄s
ad declinandam. C. de epis. & cle. & talem p̄uisionē facit dicta com-
munitas statuēdo q̄ accipientes pecuniam contribuāt ad onus ex-
pensarū: pro equa & iusta portione: ut supra declaratum ē p̄ quo fa-
ciunt notata p̄ Bar. in. l. phibere. §. plane. ff. qd̄ ui aut clam. & in. l.
oēs populi. ff. de iur. & iur. & i. l. iiii. §. diuus. ff. de sepulchro uiō & l.
Item eorum. §. i. ff. quod cuiusq̄ uniuers. no. ¶ Non obstat qd̄ ultio
loco dicebatur q̄ aperta erit uia feneratoribus ad exercendū fenus
dicendo q̄ ultra sortem aliqd uolunt accipere pro expensis necessa-
riis. Nam aliud quod contenditur cōmunitati Padue: de cuius inten-

tione euidenter apparet: & in qua non cadit suspicio usurarie prauitatis non conceditur aliis priuatis: quibus sine dubio quantum ad forum conscientie: & quantum ad deum idem potest dici ut licite liceret recipere quantum eis abesset pro damnis & expensis: sicut probant exempla supra adducta: tamen non est passim concedendum priuatis hominibus simpliciter aliquid accipere ultra sortem nisi in casibus in quibus de eorum damnis & expensis euidenter appareret: & maxime quia communitas Padue non uidetur hoc facere sua propria auctoritate: sed auctoritate & consilio reuerendissimi in Christo patris & domini. d. Petri barocii uiri sapientissimi: & utriusque iuris doctissimi: ac sacre theologie huiusque regie urbis Padue presulis religiosissimi. Qui & si pro sua modestia & humanitate in hac re aperte non scripserit: attamen sua sapientia cognita pia intentione communitatis Padue erga pauperes: modo & forma ac ordine ipsius rei: carere omni suspicione usurarie prauitatis. Ne dum opus ipsum piissimum approbauit: sed aere proprio adiuuit: & indies pro tam pio opere & sanctissimo inuigilat ut succurratur calamitatibus indigentium pecunia sine peccato. Immo uertus est accessit auctoritas sedis apostolice que huiusmodi modum mutuandi ad beneficium pauperum approbat & approbavit in diuersis ciuitatibus: ubi iste modus mutuandi nouiter est inuentus: & quauis nulla auctoritate episcopali uel papali possit approbari exactio usurarum que in ueteri & nouo testamento est prohibita: ut. xxv. q. i. sunt quidem & quarta distin. in principi. & octaua. d. contra mores & notat glo. in. c. a nobis de decl. & notat Ioan. an. in. ca. salubriter de usuris & doctores post glo. in. c. proposuit de concessione prebende & in. c. si quando de rescriptis in penultima col. p. modernos & in. c. que in ecclesiarum de consti. Tamen optime potest declarare talem modum carere suspicione fraudis usurarum ut in. c. p. uenerabilem qui filii sint legitimi. ¶ Ex quibus concludimus quod in presenti casu nulla sit suspicio criminis usurarum in communitate Padue nec in eius ministris & presidibus: qui & apud deum gratiam & eterne salutis premitium & apud homines aude non immerito sperare posse uidentur. Quantum autem ad eos qui recipiunt mercedem & salarium laborum suorum similiter nulla cadit suspicio usurarie prauitatis. Nam licite recipiunt sicut illi qui aliorum pecuniam custodiendam & portandam ultra mare uel ad alium locum accipiunt: ut in. l. nauta. ff. naute caupo. ff. ab. & in. l. qui seruandarum. §. si. alias est lex. solent: & in. l. naturalis. §. at cum do. ff. de prescript. uerb. & in. l. in naue sau. feli. ff. locati: & in. l. qui operas: & in. l. qui mercedem. ff. locati: & notat Innocentius. Ho

Stenlis & Ioan. an. in. c. fl. de usuris: & Laurētius de rodulphis i dicto suo tractatu de usuris: q̄stione. xxy. & maxime qa uere ipsi non mutant pecunias: sed sunt custodes & distributores pecuniarum: que sunt Christi: & ipsorum pauperum: ut notat Ioan. an. i. c. cum sup elatione de causa pos. & pro. in glo. magna. in princi. & not. in. l. id quod pauperib⁹. C. de ep̄sco. & cle. & p̄ Bar. in. l. i. §. municipes. ff. de acqui. pos. & sic nullum ē mutuum quantum ad ipsos ministros & distributores pecuniarum: & ubi non ē mutuum nō cadit usura. ca. consuluit de usuris: & p̄ Ioan. an. in regula peccatum in mercu rialibus: & sic nulla pōt esse usura recipiēdo mercedem & salarium. Laus Deo omnipotenti.

FINIS.

Ego Aluifius Cauponus. q. f. Ioannis ciuis & habitj. Padue in quarto domi centro sancti Nicolai & contrata sancte Agnetis publicus apostolica & imperiali auctoritate notarius & Iudex ordinarius ac sacri collegij dñorū utriusq; Iuris doctorum Padue scriba expeditioni et publicationi supra scripti consilij interfui: & eidem in fide & testimonium manu propria me subscripsi signo meo appo sito consueto.

Casus montis Pietatis magnifice cōitatis Padue.

Magnifica communitas Padue habet certam pecunie q̄titate congregatam ex oblationibus fidelium ciuium suorum uel districtualium per exhortationes & suasiones reigiosissimi uiri fratris Bernardini ordinis minorum ad beneficium pauperum: & eorum subuentionem ut in suis necessitatibus habere possint pecuniam per quam sibi: & suis subueniant. Quam quidem pecuniam eadem communitas intendit custodire: & conseruare ad beneficium dictorum pauperum: & inter eos distribuere equaliter quantum fieri potest. Et propterea statuit & ordinauit modum & mensuram dicte pecunie distribuende. Statuens q̄ cuilibet petenti non liceat dare ultra ducatos tres. Et hoc ut plures possint participare de dicta pecunia. Et ut hec fieri possint deputauit ministros qui custodirent dictam pecuniam: qui eam distribuere inter petentes: & pignora acciperent & suo periculo custodirent & a uolentibus restituere reciperent & pignora redderent & pecuniam ex uenditione pignorum exigerēt. Et de pdictis

omnibus computum tenerent & libros datorum & acceptorum conscriberent & rationes administrationis sue redderent. Pro quibus et expediendis necesse est domum conducere: & pro domo pensionem: & pro dictis ministris salarium soluere. Quam expensam statuit eadem communitas faciendam esse pro illis qui pecuniam accipiunt. Et ut quantum fieri posset onus dictarum expensarum equaliter distribuere. Statuit quod quilibet solueret de pecunia quam recipet unum denarium pro libra singulo mense. Existimas tamen exigere quod sufficiat ad expensam necessariam predictam: & si aliquid superesset restituere soluentibus pro rata sua si fieri posset. Si minus dispensare inter pauperes: uel alias ut melius de iure fieri posset. Nihil penitus retinendo in augmentum summe siue quantitatis predictae mutuande. Quare an predicta fieri possunt sine crimine usurarie prauitatis.

CIn dei nomine uiso casu & articulo superscriptis: uideat michi aduertendum quod quantitas pecuniarum de qua supra non est civitatis Padue: sed Christi & ecclesie uniuersalis: ut uideat uelle glo. & ibi doc. i. l. id quod pauperibus. C. de epis. & cle. sicut dicimus de bonis que oblata sunt alicui ecclesie: ut not. Io. an. post Ostie. in. c. cum super electione circa prin. glo. magne: de causa pos. & propri. & not. glo. li. in. c. si. de uerbo signi. & quod not. Bar. in. l. i. §. municipes in fi. ff. de acqui. pos. Et communitas Padue & ministri pro dictam communitatem deputati super custodia conseruatione & distributione dictarum pecuniarum ad beneficium pauperum iuxta ordines & decreta dicte civitatis Padue & eius consilii sunt executores eorum qui fecerunt dictas oblationes & ea mente & intentione uident oblationes fecisse regis & pecuniarum ut deputati pro consilium ciuitatis exequi haberent uoluntatem eorum qui sic offererent. Et est pollicebatur idem religiosissimus frater Bernardinus qui populum exhortabatur ad huiusmodi delationes faciendas. Vbi autem cessaret dicti executores pertinere executio uoluntatis predictorum offerentium reuerendissimo episcopo: paduano ut in. l. nulli & i. l. si quis ad declinandum. C. de epis. & cle. & i. c. nos quod de testa. Ministri autem predicti pro consilium dicte civitatis deputati dictam pecunie quantitatem in subuentionem pauperum deputatam omni studio tenent integram conseruari & licitis modis quantum poterunt augere minuerunt autem non poterunt ullo modo eam. Occasione aliquarum expensarum: & gratis & sine salario tenentur piam uoluntatem eorum qui oblationes predictas fecerunt executioni mandari: ut dic. l. nulli. §. si autem. Versiculo Ita tamen: & dicta. l. si quis ad declinandum. §. finali. C. de epis. & cle. Intentio autem dicte civitatis & eius consilii eadem est: quod dicta pecunia augeatur & conseruetur & nulla de ea fiat diminutio pro aliquibus expensis uel pro salariis dandis ministris.

Et executoribus eiusdem ple uoluntatis: Tamen quoniam eēt difficile inuenire tales ministros & executores q̄ cum maximis eorum laboribus & eēt periculo uellent tale onus in se suscipere iustissimis subsistentibus causis & rationibus decreuit eadem communitas & eius consilium ministris p̄dictis statuendum eē honestum & condignum salariū aliunde tamē soluendum q̄ de pecunia p̄dicta ad p̄u; usum deputata. Et hoc q̄dem sine dubio sup hoc legē condēdo facere potuit eadem communitas Padue: ut i. l. prohibere. §. plane. ff. qd̄ uis aut clā & quod ibi. no. p̄ Bar. ¶ Ad quē aut onus dicte expēse p̄ salariis exsoluēdis & p̄sione domus & similibus de iure p̄tineret dubitare poterat. Et mihi uideēt q̄ onus p̄dicte expēse spectet & p̄tineat ad eos q̄ dictam pecuniam mutuo accepturi sunt ad eorum enī beneficium communitas Padue deputauit dictos ministros & executores ut quando cūq̄ eis expediret pecuniam habere reperirēt unde peterent. Vnde omnis expēsa ad eos de iure debet spectare quorū negocium gerit. l. ii. ff. de neg. ges. & l. ex maleficiis. §. i. ff. d' actio. & obli. Et cum illi q̄ pecunias obtulerunt: & eorū executores nullū habeant propositum fenerandi. sed usum pecuniarum gratis petentibus concedere si ad hoc p̄ium propositum expēsa aliqua occurrere facienda ad eos spectare debet q̄ pecuniam sunt accepturi probat optime in. l. si qs nec cām & in. l. rogasti. ff. si cer. pe. ubi si petis a me pecuniam mutuam: cum non habeam propositum fenerandi: nec uelis statim pecuniam accipere & crediti nomine obligari: & ego ex iustis causis affuturus apud te pecuniam depono: ut quando uolueris possis crediti noīe habere. Si interim sine culpa tua pereat pecunia tuum erit piculum: cum tui contemplatione factum fuerit depositum. Et sic obligatus eris ad restitutionem quāuis nunq̄ crediti nomine dictam pecuniam accepisses. Et eodem modo si cum peteres a me pecuniam mutuam quam cum non haberem dedi lancem quam uenalem non habebam: ut eam uenderes & pecunia utaris: si interim illa pereat sine culpa tua tuum erit piculum & teneris ad estimationem quāuis nunq̄ mutuo habueris. Et sic expēsa estimationis restituende ad te p̄tinebit quoniam tui contemplatione eam uendēdam tibi concessi. Sic in proposito expensa salarii ad illos debet p̄tinerere quorum contemplatione sunt deputati ministri ut prohibito sue uoluntatis possint pecuniam habere pro hoc eēt bonus tex. in. l. traicticie. ff. de actio. & obli. & in. l. periculi. ff. de nau. fenore. Vbi si mutuauit pecuniam quam ultra mare uolebas expendere & tecum transmisi seruum: qui eam pecuniam repeteret & repora

taret teneris mihi ad damna mea pro opis serui quas amitto: ut di-
cta. l. tralecticie de actio. & obliga. & l. periculi. ff. de nauti. feno. Sic
etiam expensa facta per creditorem in re pignori data spectat ad de-
bitorem & ab eo repeti potest. l. si necessarias. ff. de pigno actio.
¶ Cum ergo de iure expensa pro dictis salariis prestandis eisdem
ministris & executoribus postquam decretum est ex iustis causis quod sala-
ria sint prestanda de iure spectat illis qui pecuniam accepturi sunt.
Restabat ut onus dicte impense equaliter distribueretur inter eos
qui accepturi sunt pecuniam. Et facta consideratione de quanti-
tate pecunie que necessaria esset pro dictis salariis: & pro pensione
domus & pro aliis expensis huiusmodi necessariis ordinatum est quod
recipientes pecuniam soluant unum denarium pro libra singulo
mense. Ita ut quilibet pro rata pecunie quam accipit & pro rata tem-
poris quo pecuniam tenebit sentiat onus impense necessarie. Et est
equa distributio oneris: que fit per mensuram commodi & utilitatis
pro eadem enim mensura prestandum est onus: pro qua accipitur
commodum: ut in. l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. C. de furtis
in. l. prima. §. pro secundo. C. de cadu. tollen. & in. l. plane. §. si duo-
bus secundum unam lectionem. ff. de legatis primo. & l. secundum
naturam de regu. iur. ¶ Patet itaque ex predictis quod pecunia est dei sal-
uatoris nostri: & communitas Padue est executrix uoluntatis eorum
qui pecunias obtulerunt & quod ministri dicte communitatis: licet de
iure communis deberent gratis exequi dictam uoluntatem & dispo-
sitionem eorum: qui obtulerunt dictas pecunias. Tamen ex iustis cau-
sis potuit eadem communitas per suum statutum siue decretum dero-
gare iuri communi: & statuere salarium suis ministris & deputatis
ad executionem dicte ple uoluntatis: & quod onus expensarum siue sa-
larium & pensionis domus dei iure pertinet & pertinere debet debitori-
bus qui pecuniam recipiunt. ¶ Et ex predictis resultat decisio ques-
tionis de qua dubitatur an predicta possint fieri sine crimine usurarie pra-
uitatis. Nam pro certo nulla potest dici usura nec aliquod crimen:
ubi recipientes pecuniam soluunt impensam que de iure ad eos spe-
ctat & creditor qui pecuniam mutuatur et si propriam pecuniam mu-
tuaret non dicitur recipere usuram quoniam recipit illud quod pro mutuo fa-
ciendo necessario expedit sed recipit sibi debitum & licet debitor sol-
uat aliquid ultra quod recepit & quantum ad eum uideatur usura tamen quantum
ad creditorem non est usura cum ei tamen absit quantum recipit: sicut di-
cimus in eo qui soluit penam aliquam quantum ad soluentem est pena cum sol-
uat & nihil sibi absit. Tamen pro parte creditoris plerumque non est pena

cum recipiat quatenus eius interest: ut not. glo. in l. si quis id quod
§. si. cum. l. sequenti. ff. de iurisd. om. iudi. & in l. l. §. si plures. ff. de
eo p quem fac. et. & in l. semp. §. prio ubi p Bartho. ff. quod ui aut
clam. Et usura tunc est phibita in ueteri & nouo testamēto leuitici
xxv. pecuniam non dabis fratri tuo ad usuram: & in psalmo. xlii.
Domine q̄s habitabit: & Luce. vi. Mutuum date: nihil inde speran-
tes: & c. ga in omnibus de usur. & xlii. q. iiii. p totum: quando credit
e or ex mutuo recipit lucrum: uel paciscit uel q̄n aliqd sorti accedit
ex pacto uel intētionē: ut in. xlii. q. iiii. c. pleriq̄. & c. si. & xlii. q. iiii. c.
si q̄s oblitus. Et declarat Ioan. and. in regula peccatum de regu. iur.
in mercurialibus. In casu autem nostro communitas Padue nul-
lum uult habere lucrum nec aliquid intēdit recipere ultra sortem p
mutuo facto: & ideo illud quod recipit non est usura. Et de iure nō
est dubiū q̄ creditor q̄ p expēsa p eū scā in mutuo faciendo uel p la-
bore uel interesse suo aliquid recipit usuram non committit: ut i. c.
ad audientiam de reb. eccle. non alie. Et not. Ostensis in summa in
titulo de usuris in. §. in quibus autem casibus uersiculo. xlii. Et pro
hoc facit quia non tenetur cum suo damno proxio subuenir. xxiii.
q. v. si non liceat ubi glo. super uerbo semet ipso. Et uēditōr q̄ rem
tradidit si premium ei non saluatur licite petit usuras p̄cti p suo in-
teresse ēt de iure canonico: ut no. in. l. ii. C. de usur. & in. l. curabit. C.
de actio. emptio. & in. l. lulianus. §. idem Papinianus de actio. em-
ptio. & in. c. conquestus de usuris. Et ille qui acceperat pecuniā mu-
tuam sub usuris: & dum uellet creditori sortem & usuras reddere ro-
gatus ab amico pecuniā mutuauit cum pacto ut qui mutuum re-
cipit restituat sortem & usuras quas alteri soluit. Et in quibus alteri
tenetur licite recipit quia non recipit ut usuram: sed p interesse suo
prout uolunt omnes scribentes in. c. Nauiganti de usur. & legiste i
aut. ad hec. c. eo. titu. Et regulare est q̄ ubi creditor accipit ultra sor-
tem non pro lucro sed pro interesse suo non dicitur exigere usurā
ut not. Cy. in dicta aut. ad hoc: & omnes docto. in. c. conquestus de
usur. Sic & creditor qui ultra sortem recipit expensas quas facit in
re pignori data non facit usuram: ut. l. si necessarias de pigno. actio.
Et creditor qui ultra sortem recipit estimationem operariū sui trās-
missi: pro reportandis pecuniis mutuatis usuram non facit. l. traies-
cticie de actio. & oblig. & l. periculi. ff. de nauti. feno. ¶ Facit qd ha-
betur in. c. peruenit de fideiusso. ubi fideiussor repetit a debitore nō
solum sortem: sed etiam usuras quas pro eo soluit ut plene ēt not.
Ioan. an. in regula delictū de reg. iur. i mercurialib. ¶ Facit ēt qm

qui mutuauit pecuniam cōstat cum pacto q̄ iterim donec pecunia
ei restituat non teneat soluere collectam: q̄a non lucrat sed solum
damnum euitat non facit usuram: ut not. Spe. i. tit. de usuris. §. prio
uerficulo sed ponet q̄ aliqua communitas: & hoc p̄ iura per eum ibi
allegata: ubi pulchre istum articulum examinat: & Ioan. and. in. ca.
consuluit de usuris. ¶ Facit etiam quia campior cambiat monetas
& pro quolibet ducato retinet unum solidum de uero ualore quan
do dat moneta: & si recipit moneta & dat aureos ducatos uult
ultra uerum ualorem unum solidum pro quolibet ducato: & dare
facit pecuniam in loco remoto ultra uerum ualorem pecunie qua;
dare facit recipit certum q̄d. Et s̄m oēs docto. licite recipit pro suo
labore: & pro expensis quas facit in pensione domus & salariis fa
ctorum: & discipulorum & dicuntur ista cambia licita: ut no. glo. in
l. iiii. C. de exercitoria: & ibi Salyce. & Bal. in rubrica de consti. pe. in
principio: & i rubrica de usur. rei iud. & Salyce. in aut. ad hec. C. de
usur. in. x. i. questione: & Laurentius de rodulphis in tractatu de usuris
xxvi. questione in secunda parte: & prima: q. ultime partis. Et assi
gnat rationē quoniam non est equum in uanum laborare pro illis
qui idigēt habere pecuniam & expēsarum & laborum & itineris ha
benda ē ratio. c. magne de uoto & uo. redem. Et officium suum ne
mini debet esse damnosum. l. sed & si qs ex signatoribus. ff. quēad.
testamē. ape. & ff. de fur. l. si suus cōmunis. §. quod uero. ff. de cur.
bo. dan. l. ii. §. queritur: & l. si quando. C. de testi. & ff. ex qbus cau.
mai. l. uidelicet: & l. apparitores. C. de exactis. trib. lib. x. & bene fa
cit quod no. beatus Thomas de aqul. 2a 2e: q. xxvii. arti. iiii. ¶ Facit
q̄ etiam in mutuo post moram debitoris licitum est recipere dam
na: & expensas & omn enter esse creditoris ut in. c. dilecti filii de fo
ro compe. ibi cum iustis & moderatis expensis & congrua satisfi
ctione damnorum: & in dicto. c. conquestus. Quo casu propter mo
ram pōt creditor exigere ultra sortem: quatenus interest non solum
ratione damni emergentis: sed etiam lucri cessantis: ut uolunt doc.
In dic. c. dile. filii. & c. conquestus: & not. Inno. in. c. sacro de sen. ex
p̄ tex. in. l. ii. §. si. ff. de eo: quod certo loco. ¶ Facit et si pp̄ suas ne
cessitates creditor recipit pecuniam sub usuris potest ultra sortē eas
petere sibi restitui a debitore suo. Nam eius interest & damnum sen
tit propter moram debitoris ut notant docto. post Innoc. in. c. i. de
usur. Nec obstat si dicatur q̄ ante moram debitoris non licet pacis
sci pro futuro interesse ut post uarias op̄niones concludit Ioan. an.
& notant docto. in ca. nauiganti de usur. & refferunt legiste in di

eta autem ad hec: & maxie Saly. in. xv. q. Et petr^o de ancha. i. repeti
In regula pctm de reg. iur. in. 6. in. 6. q. Nam pcedit opi. loã. and. ubi
lucrum esset incertum ubi autem ab initio interesse creditoris omni
modo esset certum sicut est in casu nostro omnes concludunt qd licet
pacisci de repetendo quatenus creditoris interest ultra sortem reci
pere: & maxime qn est psona in qua cessat suspicio fraudis sicut nũc
est in cõmunitate padue: de qua certum est qd nihil lucrari intendit:
sed uult qd tm exigatur a debitoribus q̄tum sufficiens est ad satisfaciẽ
dum oneri expensarũ q̄ sunt necessarie pro tam pio ope exequẽdo
¶ Nec etiã obstat: si dicatur qd non licet genero pacisci cũ socero: qd
prestat singulis annis certum quid: donec soluerit dotem quã dare p
misit: ut notat lo. an. in. c. salubriter de usur. sic non uidetur licere re
cipere unũ denarium pro libra donec restituerẽt debitores pecuniã
quam mutuo acceperunt. Nam opy. p̄dicta loã. an. cõiter reprobat
per modernos q̄ tenent qd gener ex pacto põt annuatim qd recipere a
socero donec soluerit dotem & hoc p eo qd interest ipsius generi qui
sustinet onera matrimonii: ut notant doct̄. in dcõ. c. salubriter & in
l. in insulam. §. usuras. ff. so. matt. ubi plene istum articulum profes
quuntur & sic attenda cõi opinione: est ad ppositum nr̄m: qd sit licitũ
recipere unum denariũ pro libra p onere expensarũ q̄ occurrunt fa
ciẽde p isto pio opere exequẽdo. ¶ Et ad confirmationẽ p̄dictorũ bñ
facit qd notat bal. in. l. cunctos populos. de sũma. tri. & si. ca. ubi inq̄
do quandã regulã qd qn facta relatione isti^o p̄statiõis q̄ dicitur usura
ad aliud añcedens resultat quasi cõtract^o factio ut des ut i nr̄imonio
ut extra de usur. c. salubriter uel uendo & trado ut des. ut. C. de act.
emp. l. curabit uel patior ut des: ut extra de feudis. c. i. uel resultat ali
qua cõformitas uni^o ad alterũ: ibi pprie non dicitur usura q̄a non est
lucrũ sed est quedã recõpensatio hinc inde. Et ita debet intelligi: qd
habetur in. l. locum q̄ in eo. ff. pro socio. ¶ Nec obstat p̄dictis quod
idem bal. notauit in repeti. dicte. l. cunctos populos. C. de sum. tri.
& si. cat. ubi dixit ad ppositũ nostrũ: hec uerba. uel licet tu dic. Qd
aut debitor fuit i mora & tunc aut loquimur fm mundum: aut fm
Deũ: Si secundũ legẽ mundi aut in cõtractibus bone fidei & ueniũt
usure: ut interesse: ut in. l. quia tantũdem. ff. de neg. gestis. & in. l. nr̄
mis. ff. de in litem iuran. Aut in stricti iuris: & tunc ueniunt post li
tem contestatã ut interesse: ante aut non: quia post litem contestatã
restitutoriũ est omne iudicium: ut. ff. de usur. l. uideamus. §. in fabla
na: & in. §. si actionum. ¶ Si uero fm Deum non est ista differen
tia quia ois obligatio ẽ bone fidei. Et ideo a tpe more semp ueniũt

ut damnatum & interesse. Si uero debitor non fuit in mora dato quod inter sit
agentis tamen respectu talis interesse non agit quia non superuenit aliquid causa extrin-
seca pro qua hoc sit sicut supra quando intercessit mora: quod quidem uerba ponuntur
per eundem bal. in dea repeti. l. cunctos populos i. 3. col. Et sic uideatur quod de
iure diuino ante moram debitoris non liceat petere ultra sortem quam quis credi-
toris inter sit. Quia intelligo dictum bal. quod non superueniente causa extrinseca
more non liceat petere a debitore ultra sortem: quam creditoris interest il-
lud possit procedere quam aliter non conuenit inter partes. Nam obligatio mutui:
non contrahitur ultra quam sit data pecunia. l. rogasti. §. si tibi decem si cer. pe.
& l. si tibi decem milia. ff. de pactis. Secus ubi aliter conuentum est inter partes
sicut patet in exemplo eius: qui debet pecuniam sub usuris: & cum satis
facere uellet creditori suo alteri mutuauit pecuniam. Nam si aliud non
pacificatur ab eo cui mutuatur nihil repetere poterit: nisi quod mutuauit
uit quia ultra non obligatur qui recipit & tamen potuisset licite pacisci:
quia recipiens pecuniam mutuam illam restituere tenetur: & ultra quam
tenus interest ipsius mutuantis pro usuris: quas alteri soluit ut patet per ea
que supra allegata sunt. ¶ Nec obstat si dicatur quod quilibet fenerator
poterit dicere se recipere pro suo labore: & pro necessariis expensis &
salario suo: factorum nam ei non creditur nisi ueritas appareat: &
quod non habuerit causam nec propositum feneratorum: ut dicta. l. si quis nec
causam: si cer. petat. ¶ Ex quibus concludo quod in presenti casu nulla sit sus-
picio criminis usurarum in communitate padue quam nullum habet propositum fe-
nerandi uel lucrum faciendi sed tamen exequendi plenam uoluntatem eorum quod pecu-
nias obtulerunt omni meliori modo quo poterunt. Ita quod pluribus possit sub-
ueniri & perpetuis temporibus: & pecunia oblata non diminuat. Ita ut de-
seruire possit ad commodum plurimum: quod successive dictam pecuniam habe-
re poterunt pro suis necessitatibus contribuendo pro necessariis expensis: &
capitali saluo semper manente. ¶ Quantum ad ministros qui recipiunt sa-
larium suum & mercedem suorum laborum nulla cadit suspicio usurarie pra-
uultatis. Nam licite recipiunt sicut illi qui aliorum pecuniam custodiendam
& portandam ultra mare uel ad alium locum accipiunt ut in .l. & ita. §.
ex hoc edicto nau. cau. stab. & l. qui seruandam. §. si. alias est lex so-
lent & l. naturalis. §. ad cum do. ff. de prescrip. uer. & l. in naue sauphe-
li. ff. locati. & l. qui operas & l. qui mercedem. ff. locati. Et notat Inno.
Ostiensis: & Io. and. in. c. si. de usuris. q. xxv. & maxime quia uere ip-
si non mutant pecunias sed sunt custodes & distributores pecunia-
rum que sunt Christi: & ipsorum pauperum: sicut dictum est: & ubi non
est mutuum non cadit usura. c. consuluit de usur. & per Io. and. in regu-
la peccatum in mercurialibus. Laus deo.

¶ Et ita ut supra dcm̄ ē dico & cōsulo iuris eē ego Ioā. bapt. rozell⁹
iuris utriusq; doctor Iura ciuilia ordinarie de mane legēs i felici stu
dio patauino: & iō manu ppria subscripsi: & signo meo signauī: con
suerō: submittēs me iudicio sancte matris ecclesie & reuerendissimi
dñi mei dñi ep̄i patauini & cuiuslibet melius sentientis.

¶ Saluatoris nostri Inuocato suffragio. In pñti cōsultatiōe cū mul
ta elegāter & copiose fuerit p̄ q̄plures Clarissimos uiros deducta ad
cōfirmationē istius montis pietatis p̄ que siqd̄ scrupuli penes p̄tina
ces erat deberet eē sublatū. Idcirco existimo paucis insistēdū. Addu
cendo tñ aliqua que uident̄ & possent aliquale dubitationem gene
rare iis qui aliquando trepidāt ubi trepidandum non est. Quibus si
gillatim respondebo concludendo pro ipso monte pietatis.

¶ Et primo q̄ iste modus mutuādī nouiter iuentus nō uldeat̄ licit⁹
nec tolerādus facit qā certe retroactis t̄pib⁹ fuerūt q̄plures religiosi
sancti & sapientes uiri q̄ ob eorū sanctitatē & doctrinā uerisimīter ut
pauperibus subuenirēt plura remedia debuerunt excogitasse: & psu
mendum est hunc modū eis in mente; uenisse: quē cū ad effectum
non p̄duxerit iudicandū ē eos cognouisse illū sapere usurariā pra
uitatem: & iō euitādū: & standum eē iuris dispositioni: qua cauetur:
ut res que ex se non generat fructū put est pecunia lucrum non pa
riat Cum ergo eis uilū nō fuerit hanc iuris dispositionē aliter iterp̄
tari: deberemus & nos acquiescere cum minime mutanda sint q̄ sem
per certam interpretatiōē habuere. l. minime. ff. de legib⁹. & q̄ semp
consuetas sūt seruari obseruanda sūt: quia cōsuetudo ē optima legū i
terpres. c. cū dilectus de consue. cū si. & facit bonū dictū baldi i. l. q̄
cunq; C. de falsi fug. ubi uoluit q̄ illud quod ē consuetudinariū nō
est arbitriū. Illud ergo qd̄ est consuetū fieri debet attendi. c. licet ex
suscepto in uersiculo consuetum de fo. competentī & tex. in titulo.
de pace constā. in prin. i uersiculo ab antiquo. ubi seruādū ē illd̄ qd̄
ab antiquo cōsueuit fieri. & ē ibi fm̄ bal. argu. q̄ antique cōsuetudi
nes sunt seruande: & ideo dicit lex ne quid contra longā consuetu
dinem fiat ad sollicitudinē suam renocabit p̄ses prouincie. l. l. c. q̄
sit long. consue. & l. si manifeste. C. de sui. Ex quib⁹ uerbis colligi ē
bonū argu. qd̄ pertinet ad sollicitudinē cuiuscunq; psidis ecclesia
stici uel secularis ne illud quod antiquitus est obseruatum imutē.
¶ Secūdo subsequēter istud uī reddi dubitū qā ex ista inouatiōe: &
noua interpretatiōe ad iura loquētia fructum percipere ex pecunia
mutuata usurā eē: hoc autem modo non esse usuram uidetur scan
dalum gn̄are inter fideles: maxime cū huic noue interpretatiōi aliq̄ q̄

& sapientes a populo iudicantur contradicant: & ideo cū non solum a malo: sed et a suspitione & omni spē mali cauendū sit. c. cū ab oī de ui. & ho. cler. cū cōcor. & propter scandalū euitandū multa sint in troducta & multotiēs cessat et a bono ne dū ab eo qd hēt suspicionē mali ut p beatū Thomā. 2. 2. q. 43. & late p theologos sūmistas i uerbo scandalū & bo. tex. i. l. si quis filio exheredato. §. hī aut oēs. ff. de in iusto. rup. & ir. test. ad fi. & l. q cedem. ff. ad. l. cor. de sic. i fi. & notat In. c. pp scandalū de cōsecra. di. 4. & c. q scandalizauerit de re. iud. & ecclesia nihil facit cū scādalo ut in. c. nihil cū scandalo de p̄scrip. cū simili. ¶ Preterea ex hoc posset etiā aliud malum euenire q̄a induci posset hoīes ad ita p̄standū pecuuias exēplū sumentes ab ip̄o mōte: iudicātes si mōti pietatis licet ergo & aliis ut idigentib⁹ subueniat & c. lō iste mod⁹ nō uī admittēd⁹ ne ex eo supradcā mala eueniant. ¶ Tercio facit q̄a non uī posse negari & pp alterationem q̄ uī esse de hoc monte iter sapientes q̄ hoc non reddat dubiū & iō quotiens cunq; q̄ritur de aliquo actu utrum sit licitus uel non & de hoc nō habetur auctoritas expressa scripture sacre aut canonis seu determinationis ecclesie non nisi piculosissime determinatur q̄ non sit licitus & sic p̄tm: mortaliter peccabit contrafaciens: quia omne quod ē cōtra conscientiā edificat ad gehēnam ut dicitur. xxviii. q. 1. §. ex his: & c. per tuas de simo. & c. litteras de resti. spo. cum siml. Si autem determinatur q̄ sit licitus: & fm rei ueritatem non sit error ille non excusabit a mortali. Cum ergo ita sit abstinere deberemus quia inducitur abstinendum est ab illo cōtractu de quo potest probabiliter dubitari an sit licitus uel illicitus quia bonax mentū est ibi culpā timere & c. c. ad eius. quinta di. & regula iuris est q̄ in dubiis tutior uia ē tenenda. c. iuuenis de sponsalibus. Ad quod facit dictum Augu. de peni. d. 6. c. si quis dicens Tene certum & dimitte incertum & bonus tex. in. c. illud de cler. excom. cum aliis pluribus.

¶ Quarto dubiū facit q̄a tanto plus soluit ille q̄ accipit mutuo pecuniā a massariis mōtis q̄to plus ē i mora. & sic illd qd soluit uī solū fieri i penā morosā restituentis & fit p dinumerationē t̄pis: ergo uī esse usura iuxta nō. p Bar. i. l. 3. §. si. de annu. leg. & i. l. si. ff. de his q̄ p̄no. & in. l. cū stipulati in fi. ff. de uerbo. obli. & i. l. iulia. §. idē p̄pi. ff. de actio. emp. cum aliis pluribus de quibus p Pet. de ancha. i cōfilio. lxxxix. incipiente. In Christi noīe & c. Verba sunt ita solenniter & c. Vbi per plura concludit q̄ quotienscunq; siue i cōtractib⁹ siue i alia dispositiōe dī q̄ donec qs sortē soluat debeat soluere tm̄ anuatū uel mensiatim illud erit usura: ergo idem dicendum in casu nostro.

Quinto facit dubiū quia nulla cā ē adeo pia uel fauorabilis ex q̄ plus possit pecunie deberi q̄ sit ip̄m debitū p̄cipale ēt si istd̄ ageret̄ pro alendis pauperibus uel captiuis redimēdis. Ita notat̄ i. c. sup̄ eo de usur. & i regula p̄ctm̄ li. 6. p̄ Ioan. an. i mercurialib⁹. Adeo q̄ nō hēt iuuare licet dicat̄ q̄ nō accipit̄ p̄ usuris sed p̄ itereffe uel alia de causa ut in casu isto q̄a dicit̄ accipi p̄ expēsis & salariis massariorū & domus &c. quia debemus potius effectum rei q̄ uerba intueri. c. ple riq̄. l. 4. q. 3. nō enim sermoni sed rei p̄mo subiectus ēē debet. i. q. l. c. Marchion. & c. basilides. & c. Intelligētia de uerbo. signi. & supra dī cta corroborant̄ quia licet ēt de iure cōl pōt peti itereffe pecunie nō solute ut not. in. c. conquestus & in c. salubriter de usur. & in. l. li. C. de usur. & in. l. curabit. C. de act. emp. illud p̄cedit q̄n de itereffe p̄te rito cōstat p̄p̄bationes: nō ēt sufficere q̄ sup̄ obligatiōe ānua adit̄ia tur q̄ illud p̄mittit̄ p̄ itereffe futuro q̄n nō ēēt natū sicut hic dī q̄ illi duo denariū accipiūt̄ p̄ exp̄ns q̄a ubi cā req̄rit̄ ad eētiam actus nō sufficit illā haberi p̄ subsistēte nisi uere cāe subsistere p̄bare. l. si for te. ff. de cast. pec. bona glo. in. l. itē si suspect⁹. ff. de p̄cur. Aliter dicē do sequeret̄ q̄ semp̄ posset fieri pactio i fraudem usurae uidelicet ut pro singulis mensibus uel annis quis promitteret tantum soluere p̄ damno & itereffe quod non ē dicendū & ideo fraudib⁹ ē obulādū. l. cum hi. §. si pater. ff. de transact. c. q̄to de usur. cum concor.

Sexto facit dubiū: q̄a dato q̄ nō ēēt usura t̄n nō uē posse negari q̄ ex isto modo soluendi statuto per ordinationes montis nō resul tet aliqua iniusticia q̄d p̄bat̄ hoc modo. Ordinātū ē enī q̄ soluat̄r unus denarius pro libra quolibet mense pro salariis ipsorum massa riorū pensione domus &c. Accedit unus qui super una ueste ualoris decem ducatorū uult tantum sex libras & sic soluet t̄m sex denarios Alter ēt uenit: & sup̄ una ueste eiusdem ualoris petiit̄ triginta libras & sic soluet triginta denarios pro quolibet mense in istis ēt uestibus eandem custodiam eūdē laborē tenentur dicti massarii adhibere & tamē pro tali custodia labore & exp̄ns unus soluit sex denarios al ter uero soluit. xxx. singulis mensibus quod uē iniustū: iniusticia aut̄ in suo ḡne ē peccatum. quia contrariatur Caritati ut p̄. S. Thomā i scda scde. q. lxx. Aliud ēt exemplum iniusticie pōt hoc mō assigna ri unus petiit̄ sup̄ uno incude sex libras: & sic soluet sex denarios: Alī petiit̄ sup̄ una ueste alias sex libras & itidē soluet & t̄n clarū ē q̄ quo ad incudē nō req̄rit̄ custodia uel saltē ita exq̄sita. Itē non req̄ritur la bor aliqs ad custodiēdum ipsum a t̄neis sicut in ueste req̄rit̄. Que ergo ē iusticia q̄ ita teneatur soluere sex denarios dñs Incudis sicut

dñs uestis cū ista solutio uel salariū deberet cōmensurari cū labore & piculo & iō cū resultet ista iniusticia q̄ ē p̄ctm̄ deberem⁹ a tali ordinatione abstinere: ad qđ facit qđ solet dici de absurdo & qđ bonū est argu. a sequela absurdi. c. dubiū. §. i. de preben. in. vi. c. inter de excepti. & l. nam obseruandum. ff. de. bo. liber. cum si. & aliis que in materia absurdi possent adduci.

¶ Supradictis tñ non obstantibus puto non eē dubitandū & istuz modum nouiter inuētum esse iuridicū: & in eo nō debere eē penes quēcunq; aliquem conscientie scrupulum per Infra scripta.

¶ Et primo clarē est qđ an aliqs actus sit usurari⁹ uel non & an quis cōmittat usurā uel non attenditur intentio ut nō. in. c. consuluit de usur. & l. 4. q. iiii. c. si fenerarius cum concordan. Sed nullū dubium: qđ istoz intentio qui talem modum adinuenerunt nō fuit usuram cōmittere: quia non fuerūt inducti spe uel intētionē lucri sed ex caritate ut pauperibus subueniant: ergo &c. Ex quo sequit̄ qđ si istud mutuare quod ē principale non ē corruptum sed licitū nullū accessorium qđ ab eo depēdeat debet iudicari illicitū. ar. tex. cū glo. i. l. si quis suū. ff. de act. emp. & nō. doct. in. l. si. C. de pact. ubi licet pactum de futura successione sit improbatū tñ qñ uenit in cōsequentiā contractus preambuli licitū: ualet: cum sequit̄ naturā sui principālis: ut in regula accessoriū de regu. iur. in. vi. cum uulga. & sic illud soluere unū denarium pro libra considerata causa qua soluit̄ & principali intentione pia & caritatiua non debet iudicari illicitū. ¶ Secūdo moueor quia iste modus ita mutuandi nullo iure diuino uel humano reperitur prohibitus ergo non debet censerī aut iudicari illicitus: uel uiciosus. Quia illud existimatur peccatum uel illicitū qđ est contra p̄ceptum iuris diuini: uel humani. ut per Paulū apostolū ad romāos prio. c. & 25. d. §. criminis & p̄ sanctū Thomā scda scde q. 35. & nō. i. c. 11. de maiorī. & obe. & in. c. qđ p̄cipit. l. 4. q. 1. & notat Bar. in. l. si q̄ p̄ eo in. v. mēbro. ff. de fideiussō. & plene p̄. mod. cano. in. c. nam concupiscentiam de consti. Sed qđ hic modus non sit prohibitus probat̄ quia nec canonico nec ciuili iure phibet̄ explicite: uel expresse ut ex se patet quia si phibereť nulla eēt dubitatio. l. domicius labeo. cū uulgarī. de testa. Itē nec implicite ut patet ex hoc quia tot & tantī excellentissimi & sapiētissimi uiri peritissimi utriusq; iuris perquāplurimas auctoritates ne dū phibent sed pbant ipsum eē licitū: & iō cū hic casus nō sit decīsus a canonibus uel legib⁹ imitanda ē snia ipsorū doctoz: & sapientū per ea q̄ nō. in. c. i. de decī. & ibi. d. Anto. & abb. & in. c. sunt non nulli in uersiculo tantorū patet. 164

q. 1. & i. ca. 11. de p̄sbite. non bapti. ibi doctores patrum sententiā teneas
& nō. In. l. si idem. cum eodē. ff. de. iu. om. iu. & ibi ang. pulchre quē
reffert Jo. de ana. in. c. i. ciuitate. col. 16. de usur. Item dico q̄ non est
prohibitus de iure diuino q̄a si prohiberet potissime uideret phibe
ri p̄ illud uerbu Luce. 6. c. Mutuū date nihil inde sperantes. Sed hic
datur mutuū & aliquid sperat ergo &c. sed r̄ndetur q̄ usura ē et fm
Theo. cū ex usu rei cuius usus non distinguitur p̄petuo a dñio q̄s
lucrat: ut cū ex pecunia q̄s uult h̄re lucrum ipsam alteri mutuādo:
quo casu non manet mutuanus dñs rei mutuate: & per cōsequens: si
p̄ illa uel usu ei⁹ aliquid uult recipere ultra sortem reciperet p̄ nō suo:
& sic uenderet non suum. Item uideretur uendere ips q̄d nō ē plus
suū q̄ alterius ut de hoc sunt dicta sanctorū patrum. 14. q. iiii. p̄ totū: sed
certe istud nō ē nec pōt imaginari: in casu n̄ro: Primo quia dominū
istius pecunie non est penes dantes ipsā siue loquamur de massariis
siue de aliis superiorib⁹ sed ē ipsorū pauperū qui de p̄sentī recipiunt &
eorū qui de futuro sunt recepturi ad quorū usū fuit deputata illa pec
cunia & sic cū nō sit sua non pōt dici mutuū cū mutuū dicaē q̄d de
meo sit tuū. l. mutuū. §. appellata. ff. si cer. pe. cum cōcor. ergo nec
usura cū usura formaliter cōmittat̄ i cōtractu mutuū ut p̄ O. stie. in
sū. de usu. circa p̄n. Et pulchre p̄ calderinū in cōsilio. xi. sub tī. d. usu:
ubi plura allegat & iō ipsis massariis uel superiorib⁹ a p̄n. nō pōt inesse
ex illo actu admistrādi dictā pecuniā paupib⁹ aliq̄ spes lucrī p̄ ipsā
pecuniā q̄ non ē sua sed p̄ laborē tantum & periculum quod in se
susceperunt in pignoribus custodiēdis. Nec obstat si r̄ndere ergo
paupes soluūt aliquid p̄ usu sue pecunie: q̄d nō uē dicendū q̄a r̄ndet̄
q̄ nō soluūt p̄ usu pecunie: sed p̄ laborē seruitiū & ut ipsa pecunia cō
seruet̄ i longum t̄ps Item & p̄ mercedē gerentiū negocia sua: & sic
non pōt dici q̄ illud quod dant accedat lorti mutuate sed accedit si
bi ipsis quia res sua melius cōseruat̄. Ex quo patet q̄ nō sumus i ter
minis de q̄bus loquunt̄ sancti p̄res i dcā. 14. q. tertia. Et istud corro
borat̄ q̄a ut supra dixi i p̄xio argu. cōsiderat̄ intentio Sed si nō fuit
intentio ex usu ipsius pecunie a lqd accipe: sed p̄ seruitia laborē &
expensas ne ias & iō cū adsit alia p̄sumptio p̄ qd dat̄ ille denarius
debet cessare p̄sumptio usure ut i simili uoluit bal. i suo cōsi. xviii. i fi:
incipi. notissimū i. 3. pte: & maxie q̄a de sui nā cōtract⁹ nūq̄ p̄sumūt
usurariū ubi p̄nt p̄cedē sine uictio ut p̄ bal. et i. c. i. de feu. da. mili. uaf
sal. & facit et̄ q̄a dubi⁹ act⁹ nūq̄ debet iudicari usurari⁹ ut dicit. bal. i
l. rogasti. §. si tibi i fi. ff. si cer. pe. p. l. si ea pactioe cū ibi notatis. C. de
usur. de quo etiā dicā infra i r̄nsionib⁹ ad arg. cōtraria altis addēdo:

Tertio moueor quia retētis his q̄ supra dixi proxio fundamento
q̄ dominū istius pecunie q̄ mutuat nō sit penes ipsos massarios uel
depositarios mutuantes & sic uere quo ad ipsos nō sit mutuū Tunc
dico q̄ succedit illud de quo p̄ doc. i. c. i. de usur. ubi q̄runt an sit licitū
tū aliqd̄ ultra sortē recipe noīe intereē & r̄ndent q̄ si illd̄ interesse
uenit applicādū tertio nō mutuātū q̄ ē licitū ultra sortē recipe. Sed
ita ē in casu isto: q̄a istud qd̄ soluit applicat̄ ipsis massariis. Itē p̄ p̄s
sione domus & aliis exp̄ns soluit. Massarii at̄ uel depositarii nō p̄nt
uere appellari mutuātes q̄a ipsi n̄ sūt dñi pecunie: ergo &c. **Q**uar
to moueor: ex his q̄ tradunt̄ p̄ doctores at̄ quos: & modernos in. c.
nauigāti de usu. dū q̄runt siqs mutuauerit nauigāti uel eū ad nūdi
nas receptur⁹ aliqd̄ ultra sortē p̄ eo qd̄ suscipit i se piculū. i. si pecu
niā uel merces ide emptas saluas portauerit alias nihil receptur⁹ ē
de sorte & distinguēdo dicit̄: q̄ aut illd̄ ultra sortē recipit rōne mu
tui tm̄ & sic ē usura nō obstāte q̄ piculū i se suscipiat & iste ē casus i
dcō. c. nauigāti Aut recipit illd̄ ultra sortē p̄cise rōne piculi & ut pre
clū piculi & tūc nō ē usura: sed licite recipit. Ecce ergo quō h̄ uī eē
decisio istī q̄ōnis. q̄a dato q̄ ē in casu isto diceret̄ uere mutuū tm̄ cū
nō recipiant illū denariū rōne mutui: sed p̄ laborē custodiā piculū
& alias exp̄sas ad quas tenent̄ dicti massarii uel depositarii & super
stantes recte: & licite illū denariū recipiūt. Et ad hec faciunt qd̄ solet
dici de asecurantibus naues q̄ rōne piculi qd̄ i se suscipiūt licite ali
quid recipiūt: ut ē glo. quā ibi nō. pau. de ca. i. l. naue saupheli i glo.
In uersicu. oneris aduersi. ff. loca. Et dicit pau. ibi se mirari q̄ cano.
Istud nō dicunt dicēs q̄ ē talis conuentio pacto nudo est efficax &
ualet & p̄missor tenet̄ & illā decisionē pauli: refert & seq̄t̄ lo. de ana.
In dcō. c. nauigāti in. xlii. q. & laur. de rodul. i. repet. c. cōsult i. lli.
p̄te principalī in tercia. q. de usur. & Alex. in. l. a Ticio de uerb. obli.
Ad qd̄ facit qd̄ ē cōsult. lo. cald. in suo cōsilio. xi. sub titulo de
usur. qui uideat̄. **Q**uinto moueor: q̄a dato ē q̄ isti massarii uel
depositarii eēt uere mutuātes tm̄ cū p̄ talē mutuationē obligauē
rint se & i se onus suscepent soluēdi pensionē domus cōseruandī &
custodiēdi pignora & alia faciēdi ad que tenent̄ q̄ licite possent illū
denariū recipe: ita colligit̄ ex doct. bar. de sal. post ricar. in. l. petēs
in. 5. col. in uersu. Quero tūc quarto. C. de pacti. ubi i fi. illius q̄ōnis
elegāter dicit q̄ licet usure omni iure sint ph̄bite si tm̄ creditor eagg
ḡa se oneret ad aliqd̄ equale uita mutua q̄ tūc nō erūt nisi solo no
mine usura & nō erūt illicite: ut licite p̄mutationis culūsdā ule: usq̄
ad paritatē: sed ita ē in casu n̄ro quia isti massarii uel mutuātes dato

q̄ essent uerl' crēditores susceperūt in se onus qđ supiores arbitratl
sunt equale cū. eo qđ sibi dat' igit' &c. ¶ Sexto moueor qđ illud qđ
datur p̄ pēsiōe domus uel p̄ labore istorū massariorū uel deposita-
riorū &c. datur uigore statuti sup hoc emanati. Quod qđem in hoc
casu: ualere debet qđ ut dicit elegēter. Ang. in suo cōsilio. lxxxvii. In
ciplete. Pro decisiōe q̄sitorū p̄mitto circa si. licet p̄ statutū nō pōt in-
duci exercitium usurarie prauitatis: qđ cōtradicit iuri diuino: tamē
p̄ statutū bene pōt iduci ut aliq̄s admīstrator cōuertēs i usum suum
pecuniā dñi: certū qđ ultra sortē soluere teneat qm̄ illud qđ sortem
excedit aut erit pena aut itereffe dñi: aut q̄stus factus ex usu & a sta-
tuto p̄sumptus. Sic ergo dicēdū ē: i casu isto qđ illud qđ statutū ē tm̄
dari p̄ libra a recipiētibus mutuo ē illud: qđ p̄sumpserūt statuētes
& arbitratl sunt posse expēdi: p̄ pēsiōe domus & p̄ itereffe fūien-
tiū rōne laboris & piculi &c. ¶ Septio moueor ex diligēti doctrina
Bal. i. l. cūctos populos i. vii. col. i. uerli. Item do quādā regulā. C. d
sum. tri. Vbi post aliquos casus enūeratos i qbus licite uidet' recipi
aliquid ultra sortē: ponit talem regulā qđ qñ facta relatiōe hui' q̄stio-
nis: qđ dē usura ad aliud añcedens resultat q̄si facta: ut des: ut i mat-
monio: ut i. c. salubriter de usur. uel uēdo & trado ut des: ut in. l. cu-
rabit. C. de act. emp. uel patior: ut des: ut de fru. c. l. uel est susceptio
piculi ut des ut. l. piculi: de nau. feno. Aut alla resultat conformitas
unius ad alterū ibi pprie nō dicit' eē usura: qđ nō ē lucrū sed ē qđdam
recōpensatiō habita hīc inde & dicit' qđ ita debet itelligi. l. sociū q̄ in
eo. ff. p̄ socio. Sed ita ē in casu isto qđ id qđ dat' p̄ cōpēsatiōe expen-
sarū & laborū dat' & nō pōt dici dari p̄ lucro: sed p̄ damno igit' &c.
Ad qđ facit dictū eiusdē Bal. in. l. unica col. iiii. C. de sen. q̄ p̄ eo: qđ
inter p̄. ubi dicit' qđ q̄cqd accedit sorti usura ē nisi usq̄ ad ueg. itere-
ffe. Sed istud qđ datur ē loco itereffe: qđ uere itereffē rōne pensionis
domus laboris & piculi ut supra dictum ē ergo &c. Et ita p̄ suprad-
icta uidet' cōcludēdum illum modū nouiter adinuētum iuridicū eē
nec sapere usurariā prauitatē. ¶ Non obstāt deducta in cōtrariū &
q̄tū ad primū colligit' una rñsiō: ex his qđ dixi supra i secūdo funda-
mēto p̄ pte mōtis. Secūdo rñdet' qđ dato qđ uisum nō fūisset malo-
ribus n̄rls istum modū iducere: qđ istud deb; iudicari: qđ forsan oīa
nō fuerūt p̄scrutati nec hoc deb; uideri mix; qđ sepenūero libera-
lissimus deus aperit īgeniū uni minimo qđ nō fecit maioribus: & ut
ait magnus Hieronym' i p̄hemlo Bible: hec doctus Plato nesciuit
hec eloquēs Demosthenes ignorauit abscondam sapiētīā sapiētibus
& iprudētibus reuelabo: & iuxta illud psalmiste. Ex ore īfatium &c.

Ad qđ facit: qđ habet i. l. ii. §. sed neq. C. de uet. lu. enu. cū alijs que
possent allegari. Itē facit qđ ēt recedit ab eo qđ diu equū uisum est:
qñ in illo qđ de nouo ordinat euidēs apparet utilitas ut apparet i ca
su isto ita not. doc. in. l. ii. ff. de cōsti. principū. ¶ Nō obstat: qđ i fo
fundamēto dictum fuit de scādalo. Quia ad hoc priō pōt rñderi: ut
dicit Mathei. xv. c. circa phariseos scādalizatos finite illos qđ ceci sūt
sic ēt. ii. q. scādalizant tanq̄ ceci & ignorātes sinendi sunt: qđ trepidāt
ubi trepidandū nō ē. Item pōt rñderi ut p̄ sanctū Thomā s̄a s̄e. q.
xliii. ubi dicit qđ nō debemus eē faciles ad credēdū: qđ aliī scādalizēt
de bono ope: nec facileq; debet a bono ope cessare pp̄ metū scādali
cū debeat p̄sumere de alijs qđ potius sint boni q̄ mali & ad hoc pos
sent adduci plura de qbus p̄sumistas theologos. Sed nō existimauit
necessariū tot uerba effundere i re clara. ¶ Ad tertiū dubiū respō
det: ex iis q̄ colligunt ex fo fundamēto p̄ hac pte facto: qđ cum tot
sapiētissimi uiri pbent plurimis rōnibus hūc modū eē licitū & iuri
dicū: licet aliter nō reperiet decisus a canonib⁹ standū ē snie ipsorū
sapiētū p̄ ibi dicta. Secūdo rñdet qđ ille error nō excusabit a mortali
qđ est itelligendū qñ errarent i crassa ignorātia secus si ex pbabili
Putā qñ cōsulunt pitiores in tali materia put uideēt eē factū in casu
isto. Quia tūc dato ēt qđ erraret tñ pp̄ talia consilia excusaremur a
peccato maxie qñ nō sum⁹ In his q̄ nō sunt exp̄sse cōtra ius diuinū
uel naturale & cōtra articulos fidei decē p̄cepta & hmōi. In qb⁹ igno
rans ignorabit: ut ait Apōsto. & habet. priā. q. iiii. §. si. Et si replica
ret hoc eē usurā & usura ē cōtra decalogū. Rñdet usurā eē contra
decalogū reductiue. Sed hūc modū mutuādī nouiter iuentū patet
p̄ dicta tantorū sapientū nō sape usurā. Et cū dī ignorantia iuris na
turalis uel diuini nō excusare deb; itelligi de his q̄ exp̄sse p̄ se uel re
ductiue sūt cōtra ius naturale & diuinū: & cōtra fidē & p̄cepta p̄ eu
dētes rōnes. uel determinationē ecclesie & sniam cōem doctōrū: & nō
de his q̄ p̄ aliq̄ media nō clara uiderēte cōtra p̄cepta: cū n̄ eēt &c.
Ad illud qđ dicit qđ i dubiis tutior uia ē eligēda & qđ bonarū mentū
est &c. Rñdet qđ dato qđ essemus in dubiis qđ qđem minime patet: p̄
supradicta eē dubiū Ille auctoritates p̄cedūt de honestate & meriti
maioritate: nō de salutis necessitate alioqn oporteret oēs religionē
Intrare cū tutior uia sit q̄ i seculo p̄manet. Istud autē religionē intrare
utiq; cōsulit nō p̄cipit: ut in. c. admonere. 33. q. 2. ¶ Quo ad q̄rtum
rñdet qđ patet clare p̄ fundamēta istius ptis qđ illud qđ soluit nō sol
uit rōne more nec cōmensurat cū tpe sed soluit p̄ iteresse fuentiū
& p̄sione domus & alijs exp̄sis q̄ nō poterāt aliter cum maiori ius

Acta arbitrari & distribui: q̄ cum d̄numeratione temporis & q̄titat̄
tis: nec sup hoc aliter me extēdo q̄a existio satis & plusq̄ satis respō
sum eē p̄ alios cōsulētes. ¶ Quātū ad ḡntum. s. q̄ et p̄ pia cā usura
nō est p̄mittenda p. c. sup eo. de usu. & c. R̄ndē q̄ put p̄ p̄ supradī
cta iste modus nō ē usurarius cū aliqd non accedat fori put ē clare
p̄batum: quantum aut̄ ad illud qd̄ ibi subiungit̄ q̄ licet de iure cōf
pōt per̄ interesse pecunie nō solute. c. conquestus: cū cōcor. de usura
illud p̄cedit qū constat de interesse p̄terito nō aut̄ de futuro: ut uidē
agi in casu n̄ro. Ad hoc r̄ndē: q̄ interesse de futuro: qd̄ est dubium &
qd̄ multipliciter pōt uariari: non pōt deduci ī pactum de p̄nti: secus
aut̄ si sit interesse nō certum: q̄a pōt deducere ī pactum recōpensa
tionem talis damni put ē ī casu n̄ro: ut colligit̄ ex dictis. S. Thome
sa se. q. lxxviii. arti. ii. in r̄n̄sione ad primū argu. q̄a cum tale interesse
sit certum aut̄ certificabile a p̄ncipio cessat suspicio usura: ad quaz
uidē doctores aduertere: ut not. Lau. de rodul & alii in. c. confus
luit de usur. i. viii. q. & ideo contēdit̄ rōne interesse si debitor nō soluit
in termino: q̄ creditor suari debeat indemn̄s ut in. c. puenit de fis
de iussoribus: & talis excrecētia non ē usura: q̄a non recipit nisi sub
ratione damni euitādi non lucri habendi: & ideo et̄ a p̄ncipio possit
deduci in pactum p̄ p̄dicta. Quo ad sextum & ultimum de iniusticia.
Respondet̄ q̄ considerato q̄ ipsi ministri ita sunt ibi parati ad dādū
multum q̄tum modicū & e conuerso non debet cōsiderari illud qd̄
casualiter uenit cum illud qd̄ ipsi ministri p̄cipiūt p̄ suo salario fue
rit ita arbitratum p̄ superiores: q̄ recte animaduertēdo aliter et̄ nō po
terāt statuere nec arbitrari equa lance q̄ p̄ d̄numerationem t̄p̄s &
q̄titatis: q̄a qualitas rei pignorate respicit potius assecurationē p̄ pe
cunia data q̄ aliud & ideo non debet alterare formā ipsius solutiōis
fiende p̄ exp̄sis. Et si bene consideret̄ aliter statuēdo resultaret ma
lor iniusticia inequalitas & absurditas: q̄ fuit euitāda. Dicēdum est et̄
q̄ dato q̄ istud salarium eēt in aliquali parte inuale q̄ fm̄ theolo
gos in q̄rto sen. di. xv. equalitas iusticie cōmutatiue nō ledit̄ paruo
excessu: q̄ contingeret non dolose in quocūq; cōtractu q̄a semp̄ ui
dēt accedere donatio ī illo minimo p̄ concomitantiam fm̄. S. Tho
mam in dicta q̄stione septuagesima octaua.

¶ Et ita dico & consulo Ego Ioānes de campegio de bononia utri
usq; iuris doctor. Concistorialis aduocatus. Et Padue iura ciuilia or
dinarie legēs. in quoz fidem me p̄pria manu subscripsi: & cōsueto
sigillo sigillauī: Salua semp̄ determinatione Apostolici & cuiuslibet
alterius melius sentiētis. Laus Deo clemētissimo.

INNOCENTIVS Episcopus suus suorum de: Ad perpe-
tuam rei memoriā: Ad sacrā Petri sedē: in plenitudine po-
testatis diuina dispositione uocati. Ad ea (ut decet) liben-
ter intēdimus p̄ que pauperū & miserabilium p̄sonarū ne-
cessitatib⁹ utiliter & salubriter ualeat p̄uideri. Et hīs q̄ p̄pea p̄uide
ordinata s̄of noscunt. Vt eo firmius illibata perdurēt quo erūt ma-
iori robore solidata n̄re cōfirmationis robur adicimus & ut optatū
fortianē effectum: Interponimus solite itudinis nostre partes. Sane
p̄ parte dilectissimorū filiorū cōmunitatis ciuū Mantuane nobis
super exhibita petitiō cōtinebat: qđ olim nōnulli bone mentis uirū
prouide cōsiderantes q̄ i dicta ciuitate & locis marchionatus Man-
tuani continue erāt quamplurimi pauperes quorū aliq̄ adeo pecu-
niis carere noscebant ut in eorū opportunitatibus expediret eos ad
hebreos feneratores i ciuitate p̄dicta degētes p̄sepe habere recursū
& ab eis p̄gnoribus traditis sub nō leuibus usuris pecunias mutuo
recipere. Erant p̄terea aliqui q̄ q̄ p̄ eorū decenti substētatione facul-
tates haberēt nihilominus uitam ducentes dissolutā: ut eorū noxios
appetitū implerēt ad eosdem feneratores ultro sese offerentes re-
currebant: & sub huiusmodi usuris pecunias mutuo recipiebant ab
eisdem: quas postea in malos usus conuertebant: & statuto termino
illas nō restituētes p̄gnora perdebat. Sicq̄ paulatim ipsi fenerato-
res tam tenues q̄ alias facultates exhauriebāt eorūdem: p̄ usuraria
p̄auitatem eos ad extremā miseriam deducētes indies: & excogitā-
tes ac discutiētes quō fieri posset q̄ honestis paupum necessitatib⁹
adiuuante caritate fidelium facultates suas ad id misericorditer ero-
gantium omni usura penitus cessante succurrere. Et hebrei fenera-
tores p̄dicti nō degerēt ibidem. Sicq̄ huiusmodi incommodis que ex
illoꝝ fenoris exercitio p̄ueniebāt: obuiare: p̄suasione & impulsu
non nulloꝝ ordinis fratrum minorū de obseruantia n̄cupatorū: &
de illorum: ac diuersorum iurisperitorum consilio: in p̄dicta ciuitate
Mantuana nō parua pecunie summā ex p̄tis Christi fidelium
suffragiis colligere & in unam massam que mons pietatis nuncu-
paretur redigere curarunt: & quod illius fide & facultatibus idone⁹
depositarius personis pauperib⁹ & egenis per officiales desup̄ pro
tempore ordinandos examinata causa necessitatis eorum ac rece-
ptis p̄gnoribus ab eisdem opportune ualeret proportionabiliter
subueniri. Inter alia prouide ordinarunt q̄ dictarum pecuniarū de-
positarius q̄ pro tempore fuerit teneretur mutuare pauperibus &
egenis incolis ciuitatis & marchionatus mantuani: ad eum p̄ tem